T.C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

T.C. KUZEY ANADOLU KALKINMA AJANSI
NORTH ANATOLIAN DEVELOPMENT AGENCY

Bölgenin Pusulası, Özgün Fikirlerin Referans Noktası

YER-SİS KAPSAMINDA TR82BÖLGESİ MEVCUT DURUM RAPORU

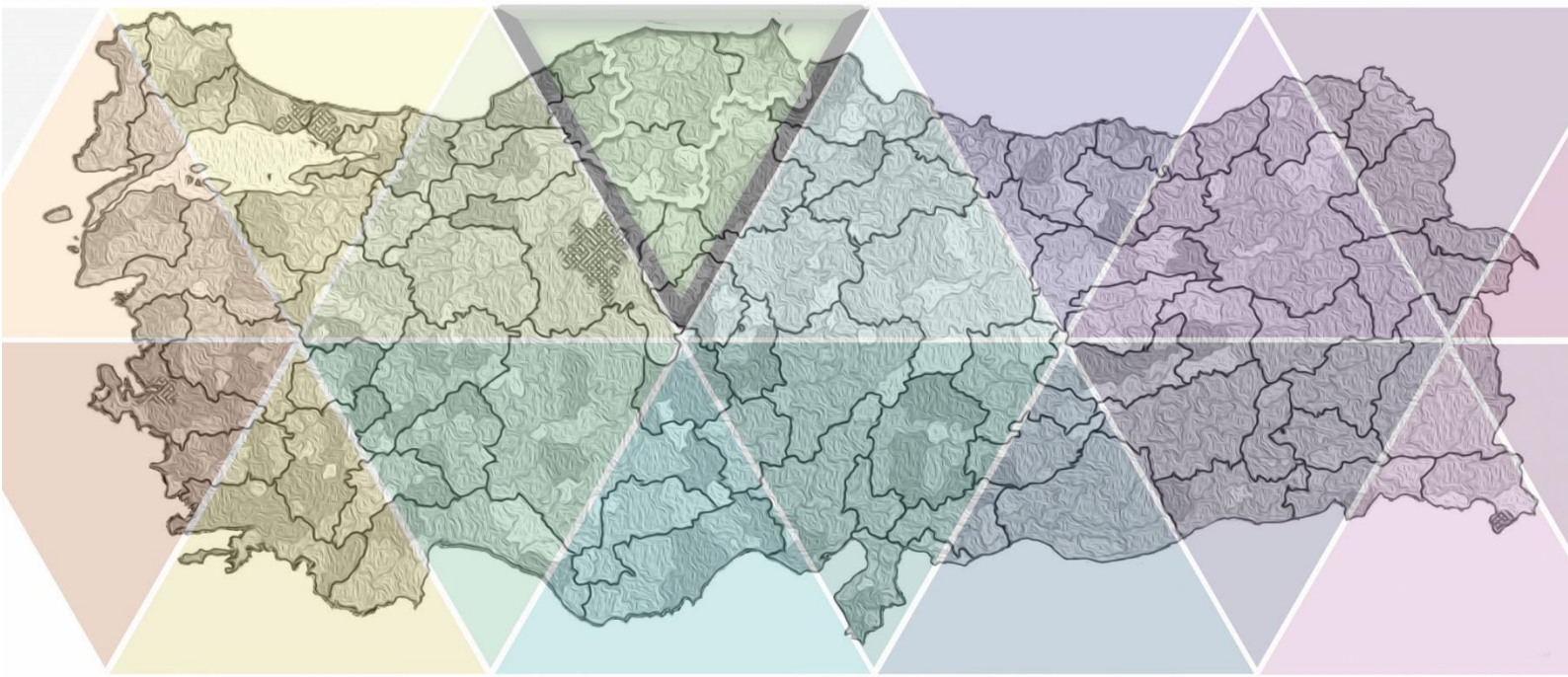

T.C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

T.C. KUZEY ANADOLU KALKINMA AJANSI
NORTH ANATOLIAN DEVELOPMENT AGENCY
Bölgenin Pusulası, Özgün Fikirlerin Referans Noktası

YER-SİS KAPSAMINDA TR82 BÖLGESİ MEVCUT DURUM RAPORU

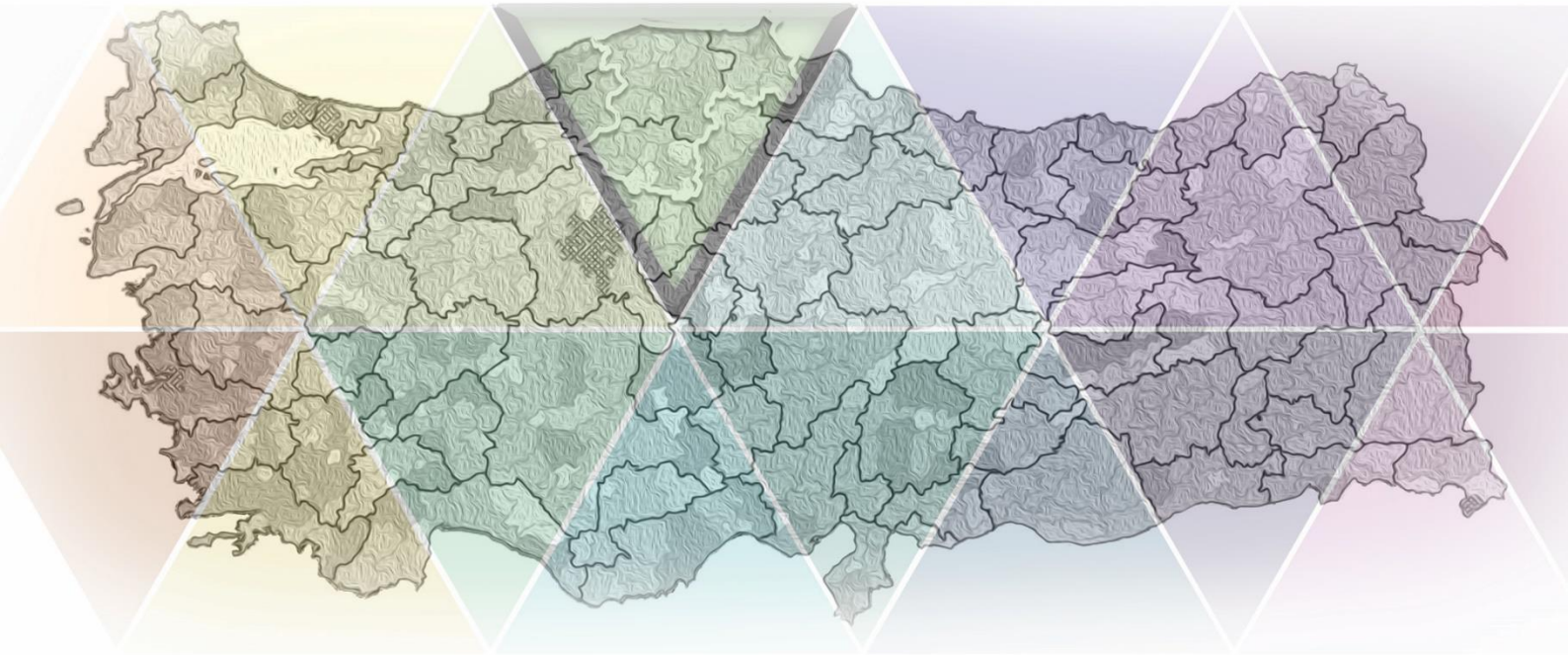

2021 - ARALIK

www.kuzka.gov.tr

Bu belge Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından yayımlanmıştır.

Belge No : 2021-RP-26/149
Revizyon No : -
Revizyon Tarihi : -
E-ISBN : 978-605-9635-98-1

Editör(ler) : Ayşe Nur ÖZYAZGAN / Kurumsal Yönetim Birimi Uzmanı

Yayın Kurulu : Semih KAYA / Kurumsal Yönetim Birim Başkanı
Sinan KACIR / Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler
Gözde DİKMEN / Yazı İşleri

Tasarım : Sinan KACIR / Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler

Yayın Tarihi : 2021 Aralık

Basım Yeri : -
Matbaa Sertifika No : -

Bu eserin her türlü yayın hakkı Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı'na aittir.

Yayının kısmen ya da tamamen yayınlanması ve çoğaltılmasının fikri mülkiyet hukukuna tabidir. Kaynak gösterilmek ve atıfta bulunmak kaydı ile Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı yayınları üçüncü kişilerce kullanılabilir.

T.C. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
Kuzeykent Mah. Kayın Sk. No:9 37150 KASTAMONU

Tel.: 0 (366) 212 58 52 | Faks: 0 (366) 212 58 55

E-posta: bilgi@kuzka.gov.tr

YER-SİS KAPMSAMINDA TR82 BÖLGESİ MEVCUT DURUM RAPORU

Bu araştırma; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde hazırlanan 'Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırma Projesi' çalışması sonucunda elde edilen veriler kapsamında, TR82 Bölgesi'nin mevcut durumunu incelemek üzere Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

YER-SİS KAPMSAMINDA TR82 BÖLGESİ MEVCUT DURUM RAPORU I
ŞEKİLLER III
TABLOLAR IV
GRAFİKLER IV
KISALTMALAR V
1. GİRİŞ 1
2. MEKANSAL VERİLER 3
2.1. Nüfus Dinamikleri 3
2.2. Yerleşimler Arası Göç 6
2.3. Eğitim 10
2.4. Sağlık 10
2.5. İş Kayıt 14
2.6. Ticaret Akışları 17
2.7. Ulaşım 23
2.8. Kargo 28
3. KIRSAL ANKET VERİLERİ 32
3.1. Nüfus Hareketliliği 32
3.2. Ekonomik Yapı 32
3.3. İmalat Sanayi Tesisleri 43
3.4. Ulaşım 44
3.5. Talep Edilen Tesisler 45
4. SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK SIRALAMASI VERİLERİ 47
4.1. Düzey 2 Bölgeleri Bazında Kademelenme 47
4.2. TR82 Bölgesi İl ve İlçe Düzeyinde Kademelenme 47
5. HİZMET MERKEZLERİ 49
5.1. Bütünleşik Kentsel Hizmet Merkezleri 49
5.2. Bütünleşik Kırsal Hizmet Merkezleri 49
5.3. Geçiş Hizmet Merkezleri 50
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 52
7. KAYNAKÇA 53

ŞEKİLLER

Şekil 1: Nüfusun Bölgelere Göre Dağılımı 3
Şekil 2: Türkiye Genelinde Düzey 2 Bölgelerinin Aldıkları Göç 5
Şekil 3: Türkiye Genelinde Düzey 2 Bölgelerinin Verdikleri Göç 5
Şekil 4: Kastamonu Merkez İlçesinden Göç Verilen Yerleşimler 6
Şekil 5: Çankırı Merkez İlçesinden Göç Verilen Yerleşimler 6
Şekil 6: Sinop Merkez İlçesinden Göç Verilen Yerleşimler 7
Şekil 7: Kastamonu Merkez İlçesinin Göç Aldığı Yerleşimler 8
Şekil 8: Çankırı Merkez İlçesinin Göç Aldığı Yerleşimler 9
Şekil 9: Sinop Merkez İlçesinin Göç Aldığı Yerleşimler 9
Şekil 10: Düzey 2 Bölgelerinde Öğretmen Başına Öğrenci Sayıları 10
Şekil 11: Düzey 2 Bölgelerinde Sağlık Kurumlarına Başvuru Sayıları 11
Şekil 12: Kastamonu'dan Sağlık Hizmeti İçin Gidilen Yerleşimler 12
Şekil 13: Çankırı'dan Sağlık Hizmeti İçin Gidilen Yerleşimler 13
Şekil 14: Sinop'tan Sağlık Hizmeti için Gidilen Yerleşimler 14
Şekil 15: Düzey 2 Bölgelerinde İş Yeri Yerel Birim Sayıları 15
Şekil 16: Düzey 2 Bölgelerinin İstihdam Sayıları 15
Şekil 17: Düzey 2 Bölgelerinin Ciro Verileri 16
Şekil 18: Düzey 2 Bölgelerinin İhracat Verileri 17
Şekil 19: Kastamonu Merkez İlçesinden Ticari Satış Yapılan Yerleşimler 18
Şekil 20: Çankırı Merkez İlçesinden Ticari Satış Yapılan Yerleşimler 18
Şekil 21: Sinop Merkez İlçesinden Ticari Satış Yapılan Yerleşimler 19
Şekil 22: Kastamonu Merkez İlçesinin Ticari Alım Yaptığı Yerleşimler 20
Şekil 23: Çankırı Merkez İlçesinin Ticari Alım Yaptığı Yerleşimler 21
Şekil 24: Sinop Merkez İlçesinin Ticari Alım Yaptığı Yerleşimler 22
Şekil 25: Kastamonu İlinden Giden Otobüs Sefer Sayıları 24
Şekil 26: Çankırı İlinden Giden Otobüs Sefer Sayıları 24
Şekil 27: Sinop İlinden Giden Otobüs Sefer Sayıları 25
Şekil 28: Kastamonu İline Gelen Otobüs Sefer Sayıları 26
Şekil 29: Çankırı İline Gelen Otobüs Sefer Sayıları 26
Şekil 30: Sinop İline Gelen Otobüs Sefer Sayıları 27
Şekil 31: Kastamonu Merkez İlçesinden Kargo Gönderilen Yerleşimler 28
Şekil 32: Çankırı Merkez İlçesinden Kargo Gönderilen Yerleşimler 29
Şekil 33: Sinop Merkez İlçesinden Kargo Gönderilen Yerleşimler 31
Şekil 34: Düzey 2 Bölgelerinin Kış Nüfusuna Göre Değişim Oranı (%) 32
Şekil 35: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Ana Geçim Kaynakları 32
Şekil 36: Geçim Kaynakları Dağılımı 33
Şekil 37: Tarımsal Üretim Yapısı 35
Şekil 38: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Ürünlerin Pazarlanma Biçimleri 36

Şekil 39: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Tarımsal Ürünlerin Kümelenme Faaliyetleri... 37
Şekil 40: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Tarımsal Üretim Çeşitliliği 38
Şekil 41: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Arıcılık Faaliyetleri Yıldız Sayıları..... 38
Şekil 42: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Büyükbaş Hayvancılık Faaliyetleri Yıldız Sayıları..... 39
Şekil 43: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Baharatlık, Aromatik ve Eczacılıkla İlgili Bitkiler Yetiştiriciliği Faaliyetleri Yıldız Sayıları..... 39
Şekil 44: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Kök ve Yumru Bitki Yetiştiriciliği Faaliyeti Yıldız Sayıları 40
Şekil 45: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Lifli Bitki Yetiştiriciliği Faaliyeti Yıldız Sayıları..... 41
Şekil 46: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Seracılık Faaliyeti Yıldız Sayıları..... 41
Şekil 47: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Orman Ürünleri Faaliyeti Yıldız Sayıları 41
Şekil 48: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Mantarcılık Faaliyeti Yıldız Sayıları ... 42
Şekil 49: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Balıkçılık ve Su Ürünleri Faaliyeti Yıldız Sayıları..... 42
Şekil 50: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Yem Bitkileri Faaliyeti Yıldız Sayıları. 43
Şekil 51: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İmalat Sanayi Tesisleri 44
Şekil 52: TR82 Bölgesi'nde Toplu Taşıma Başlangıç Noktası Olan Kırsal Yerleşimler. 44
Şekil 53: TR82 Bölgesi'ndeki Kırsal Yerleşimlerde Talep Edilen Tesisler..... 45
Şekil 54: Türkiye Genelinde Düzey 2 Bölgeleri Bazında Kademelenme..... 47
Şekil 55: TR82 Bölgesi İl ve İlçe Bazında Kademelenme..... 47
Şekil 56: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Bütünleşik Kentsel Hizmet Merkezleri..... 49
Şekil 57: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Bütünleşik Kırsal Hizmet Merkezleri 50
Şekil 58: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Geçiş Hizmet Merkezleri 51

TABLOLAR

Tablo 1: Türkiye'de Düzey 1 ve Düzey 2 Bölgeleri 2
Tablo 2: TR82 Bölge İllerinin 2023 Yılı nüfusları ve ortalama nüfus artış hızları 3
Tablo 3: TR82 Bölgesi göç verileri..... 6

GRAFİKLER

Grafik 1: Yaş Gruplarının Toplam Nüfusa Oranı 4
Grafik 2: Bölge İllerinin Satış Kapsamında Ticaret Akışları (Milyar TL)..... 19
Grafik 3: Bölge İllerinin Alım Kapsamında Ticaret Akışları (Milyar TL) 22

KISALTMALAR

İBBS	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
KUZKA	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
SEGE	Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması
TR82	İBBS Düzey 2 Bölgesi (Kastamonu, Çankırı, Sinop)
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YER-SİS	Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırması

1. GİRİŞ

Türkiye'de İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasına (İBBS) göre 12 Düzey 1 Bölgesi, 26 Düzey 2 Bölgesi ve bu bölgelerde faaliyet gösteren Kalkınma Ajansları bulunmaktadır. Düzey 1 TR8 Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Düzey 2 TR82 Bölgesi; Kastamonu, Çankırı ve Sinop illerinden oluşmakta ve Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA) bu illerde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Türkiye'deki mekânsal etkileşimleri, sosyo-ekonomik yapıyı ve yerleşimlerin kademelenmesini incelemek üzere 1973 yılında başlatılan ve merkezi yer kuramını esas alarak hazırlanan "Türkiye'de Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi" çalışması, 1982 yılında tamamlanmıştır. Ancak zamanla yaşanan teknolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmeler mekânsal yapıları da etkileyerek yeni bir yerleşim kademelenmesi çalışmasını gerekli kılmıştır. Nitekim 2019 yılında, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından Türkiye'deki yerleşim sistemini ve yerleşimler arası ilişkileri yeni dinamikler çerçevesinde tanımlamayı amaçlayan "Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırması (YER-SİS)" başlatılmıştır. Araştırma, birçok farklı tema için geniş bir veri setinin hazırlanması ve kırsal yerleşimlerde anket çalışmalarının yapılmasıyla tamamlanmıştır. Araştırmanın metodolojisinde ise merkezi yerler kuramı ve ağ analizi yönteminin bütünleştirilmesiyle ortaya çıkan hibrit bir model kullanılmıştır.

YER-SİS kapsamında ülkeye, bölgelere, illere, ilçelere ve kırsal yerleşimlere ilişkin nüfus, ticaret, ulaşım, eğitim, sağlık, tarımsal üretim, geçim kaynakları, kümelenme gibi ve daha birçok farklı alanda veriler sunulmuştur. Bu raporda da TR82 Bölgesi; YER-SİS'ten elde edilen mekânsal veriler, kırsal anket verileri, hizmet merkezleri, Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE) verileri doğrultusunda incelenmekte ve Bölge'nin mevcut durumu ortaya konmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın, TR82 Bölgesi için hazırlanacak olan bölge planı ve diğer çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tablo 1: Türkiye'de Düzey 1 ve Düzey 2 Bölgeleri

Düzey-1		Düzey-2	
TR1	İstanbul	TR10	İstanbul
TR2	Batı Marmara	TR21	Tekirdağ, Kırklareli, Edirne
		TR22	Balıkesir, Çanakkale
TR3	Ege	TR31	İzmir
		TR32	Aydın, Denizli, Muğla
		TR33	Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak
TR4	Doğu Marmara	TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik
		TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova
TR5	Batı Anadolu	TR51	Ankara
		TR52	Konya, Karaman
TR6	Akdeniz	TR61	Antalya, Isparta, Burdur
		TR62	Adana, Mersin
		TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye
TR7	Orta Anadolu	TR71	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir
		TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat
TR8	Batı Karadeniz	TR81	Zonguldak, Karabük, Bartın
		TR82	Kastamonu, Çankırı, Sinop
		TR83	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya
TR9	Doğu Karadeniz	TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	TRA1	Erzurum, Erzincan, Bayburt
		TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan
TRB	Ortadoğu Anadolu	TRB1	Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli
		TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkâri
TRC	Güneydoğu Anadolu	TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis
		TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır
		TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt

2. MEKANSAL VERİLER

2.1. Nüfus Dinamikleri

- **Toplam Nüfus**

2018 yılı verilerine göre; Düzey 2 Bölgeleri arasında 15.067.713 kişi ile en yüksek nüfusa sahip bölge TR10 Bölgesi iken, 819.467 kişi ile en düşük nüfusa sahip ve nüfusu bir milyonun altında olan tek bölgenin TR82 Bölgesi olduğu dikkat çekmektedir (Şekil-1) (YER-SİS, 2020).

Şekil 1: Nüfusun Bölgelere Göre Dağılımı

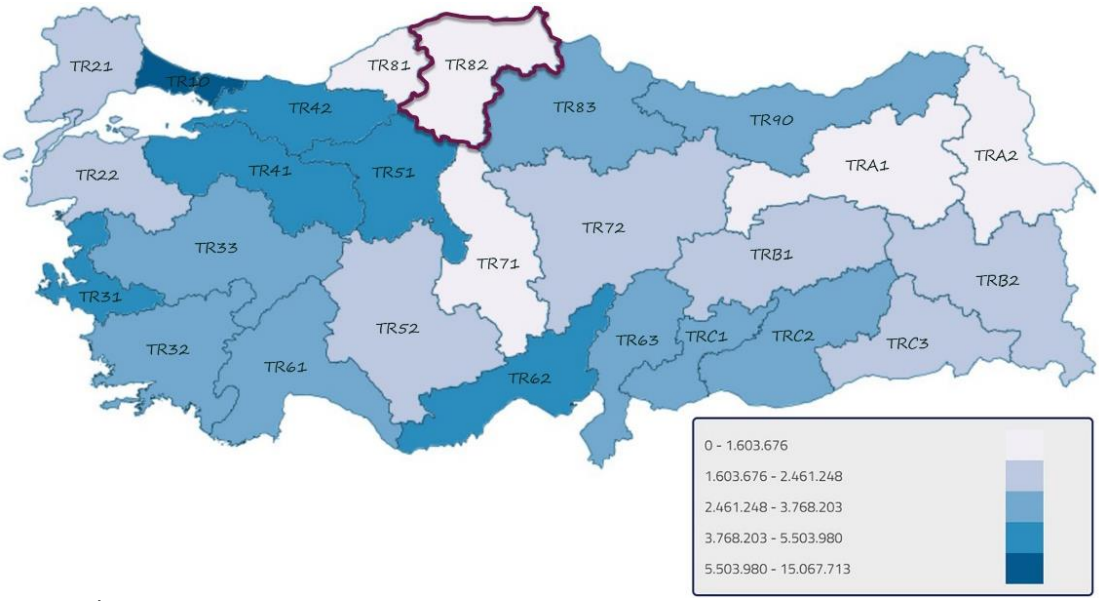

Kaynak: YER-SİS, 2020

Ayrıca TÜİK'in nüfus projeksiyonu verilerine bakıldığında (Tablo-1); Kastamonu ve Sinop illeri nüfuslarının artış, Çankırı ili nüfusunun azalış eğiliminde olduğu ve 2023 yılında da Bölge nüfusunun 774.635 kişi olarak bir milyonun altında kalacağı öngörülmektedir (TÜİK, 2018).

Tablo 2: TR82 Bölge İllerinin 2023 Yılı nüfusları ve ortalama nüfus artış hızları

İl	2023 Yılı Nüfus (Kişi)	Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı (%)
Kastamonu	384.836	5,5
Çankırı	178.595	-6,8
Sinop	211.204	3,0

Kaynak: TÜİK, 2018

- **Yaş Gruplarına İtibariyle Nüfus**

2018 yılı verilerine göre Düzey 2 Bölgeleri bazında, 0-14 yaş grubunun nüfusa oranı incelendiğinde; %36 ile TRC2 Bölgesi ilk sırada yer alırken %16 ile TR82 Bölgesi son sırada yer almaktadır. 15-64 yaş grubunun nüfus oranında %71 ile TR10 Bölgesi en yüksek, %58 ile TRC2 Bölgesi en düşük orana sahiptir. TR82 Bölgesi'nde ise bu oran %65'tir. 64 yaş üzeri nüfus oranında ise; %16 ile TR82 Bölgesi en yüksek orana, %4 ile TRC3 Bölgesi en düşük orana sahiptir (YER-SİS, 2020). Bu veriler doğrultusunda Türkiye'de yaşlı nüfus oranının en fazla olduğu bölgenin TR82 Bölgesi olduğu ortaya çıkmaktadır. Bölge'de iş olanaklarının düşük olması, özellikle genç nüfusun göçünü tetiklemekte ve böylece Bölge'de yaşlı nüfus oranının artmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla genç istihdamını artıracak yönde çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Grafik 1: Yaş Gruplarının Toplam Nüfusa Oranı

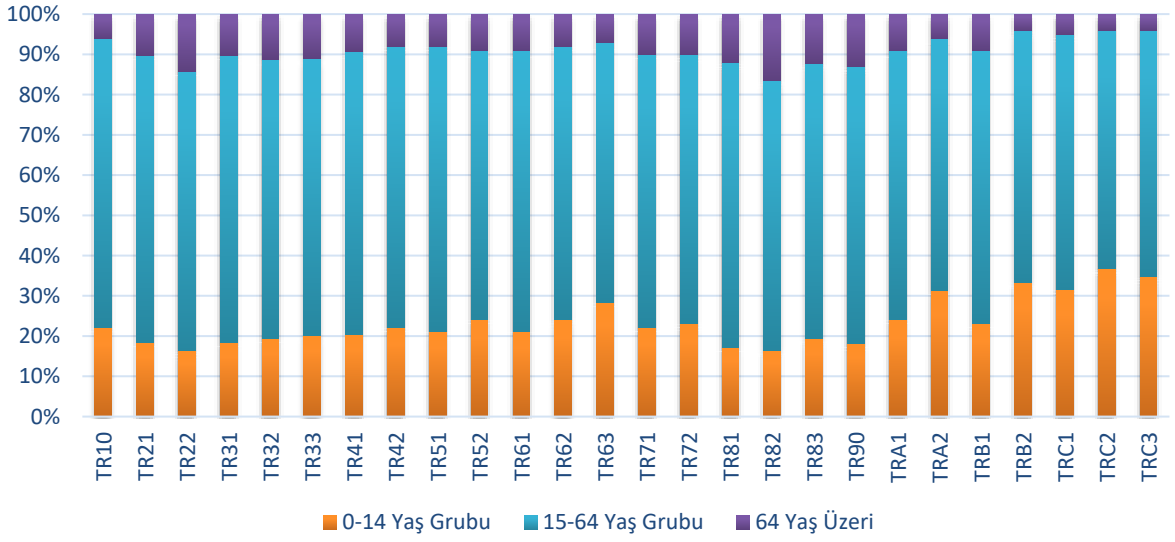

Kaynak: YER-SİS, 2020

- **Yerleşimlerin Aldığı-Verdiği Göç**

2018 yılı verileri kapsamında, Türkiye genelinde Düzey-2 bölgelerinin aldığı göç sayılarına bakıldığında; 896.670 kişi ile TR10 Bölgesi'nin ilk sırada, 50.898 kişi ile TRA2 Bölgesi'nin son sırada yer aldığı görülmektedir. TR82 Bölgesi ise aldığı göç sayısı bakımından 83.193 kişi ile 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 23. sırada yer almaktadır (Şekil-2) (YER-SİS, 2020).

Şekil 2: Türkiye Genelinde Düzey 2 Bölgelerinin Aldıkları Göç

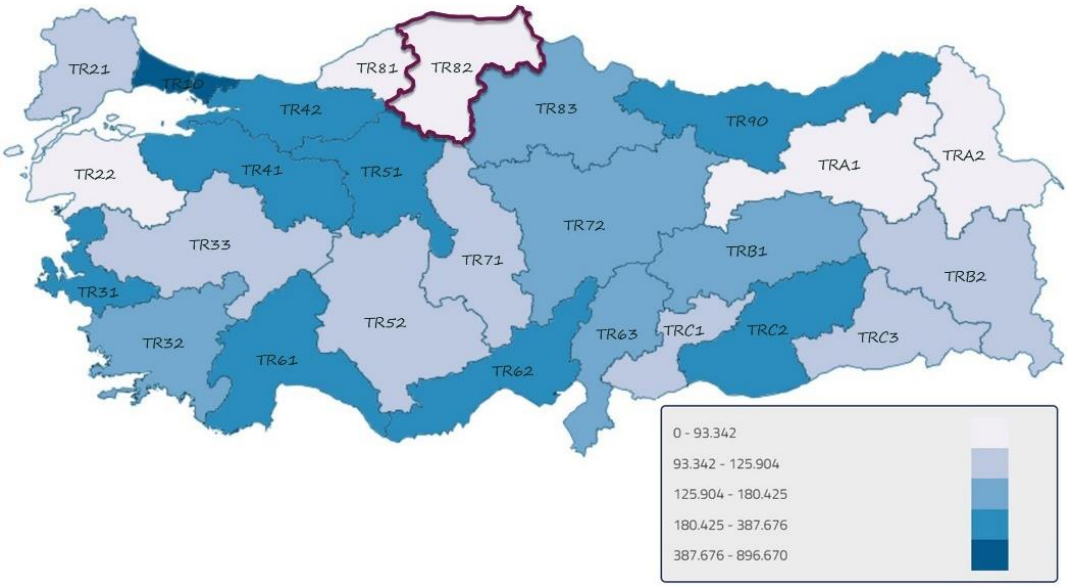

Kaynak: YER-SİS, 2020

Türkiye genelinde Düzey-2 bölgelerinin verdiği göç sayılarına bakıldığında; en fazla göç veren bölgenin 1.122.226 kişi ile TR10 Bölgesi, en az göç veren bölgenin 87.433 kişi ile TR21 Bölgesi olduğu görülmektedir. TR82 Bölgesi'nin verdiği göç sayısı ise 48.338 kişi olmakla birlikte Düzey 2 Bölgeleri arasında 20. sırada yer almaktadır (Şekil-3) (YER-SİS, 2020).

Şekil 3: Türkiye Genelinde Düzey 2 Bölgelerinin Verdikleri Göç

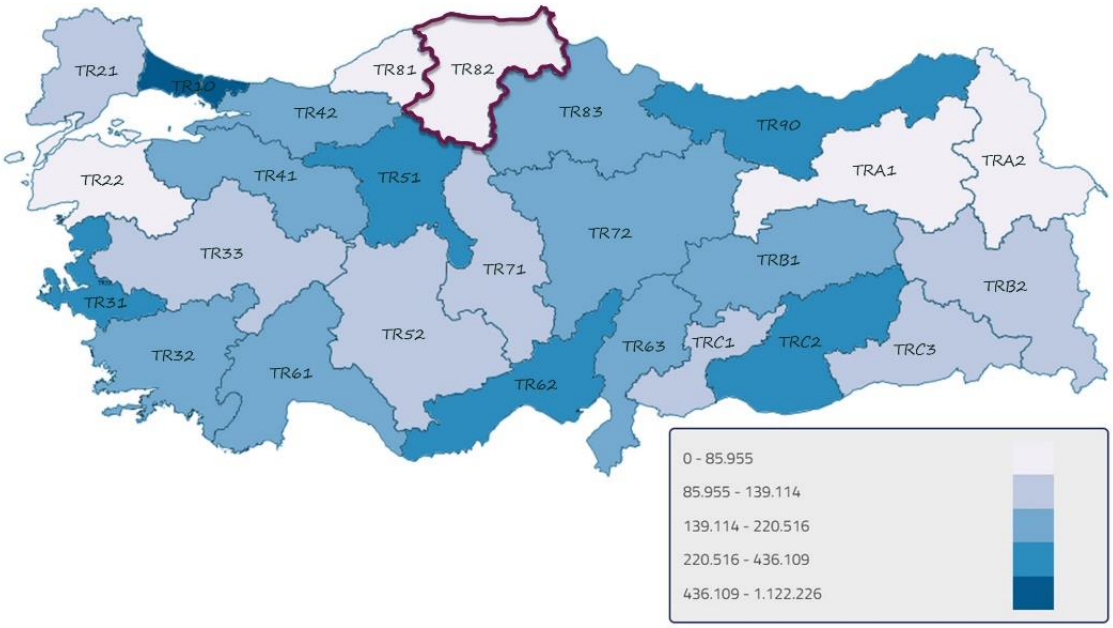

Kaynak: YER-SİS, 2020

2018 yılı verilerine göre TR82 Bölgesi'nin aldığı göç, verdiği göçten daha fazladır. Ancak TÜİK'in 2019 ve 2020 yılları göç verilerinde Bölge'nin aldığı göçün verdiği göçten az olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Bölge nüfusu azalmaktadır.

Tablo 3: TR82 Bölgesi göç verileri

Yıl	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç
2019	40.398	68.736	-28 388
2020	33.175	37.763	-4.588

Kaynak: TÜİK, 2019-2020

2.2. Yerleşimler Arası Göç

YER-SİS araştırması yerleşimler arası göç verileri kapsamında, TR82 Bölgesi illeri olan Kastamonu, Çankırı ve Sinop'un göç aldıkları ve verdikleri yerleşimler incelenmiştir.

- **Bölge İllerinin Göç Verdikleri Yerleşimler**

Şekil 4: Kastamonu Merkez İlçesinden Göç Verilen Yerleşimler

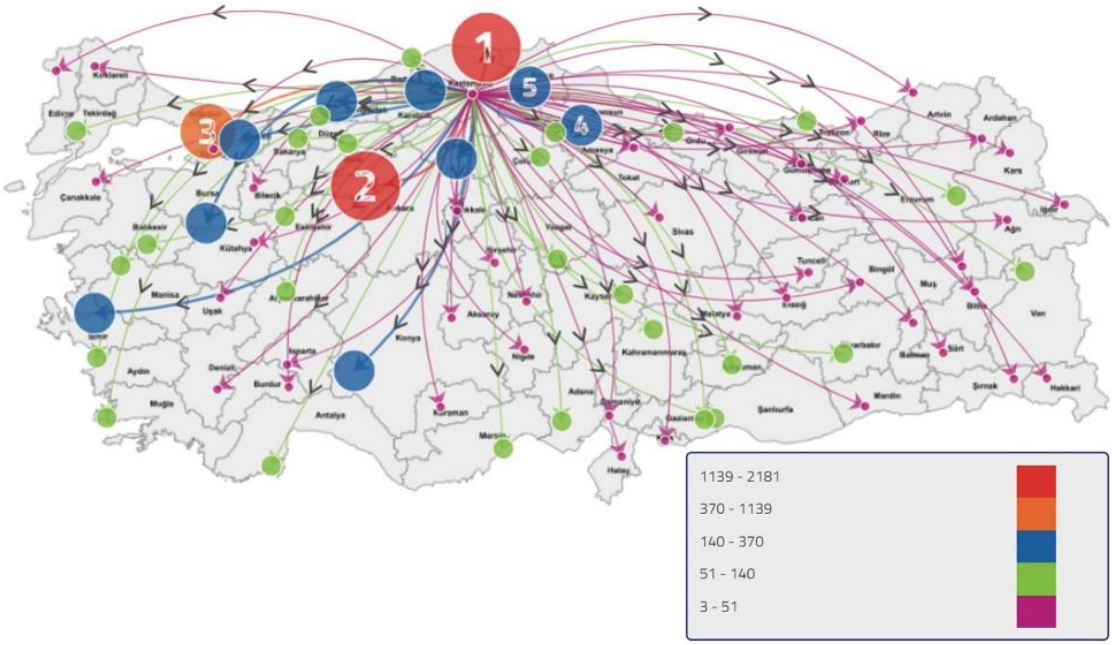

Kaynak: YER-SİS, 2020

Kastamonu ili Merkez ilçesinin, 2018 yılında en çok göç verdiği yerleşimlere bakıldığında (Şekil-4) (YER-SİS, 2020);

1- Kastamonu (Merkez'den diğer ilçelerine) (2.181 kişi)
2- Ankara (1.307 kişi)
3- İstanbul (1.139 kişi)
4- Samsun (370 kişi)
5- Sinop (225 kişi) olduğu görülmektedir.

Şekil 5: Çankırı Merkez İlçesinden Göç Verilen Yerleşimler

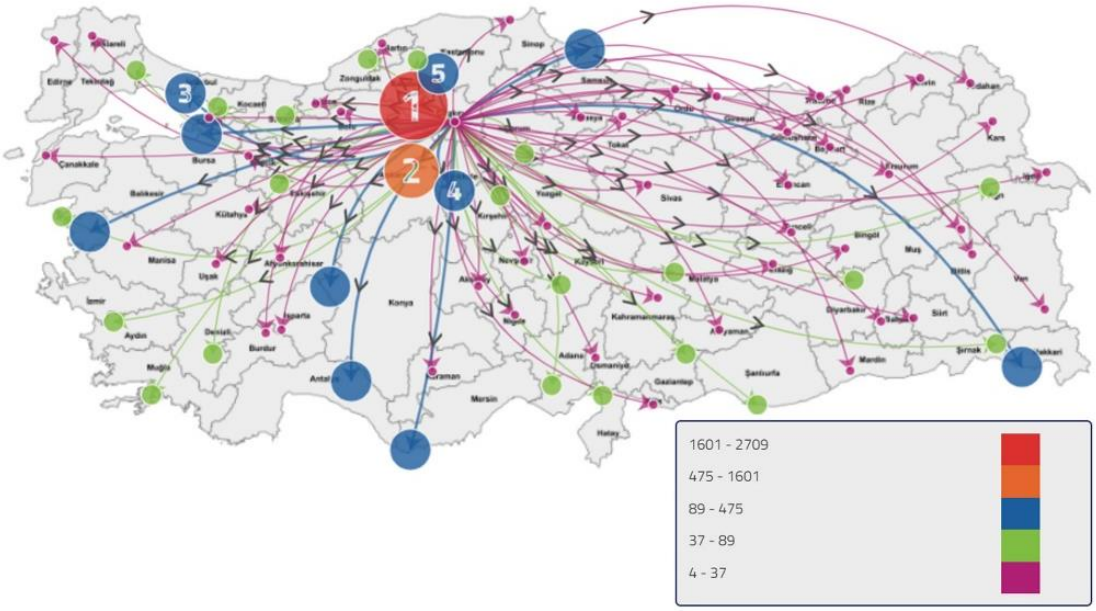

Kaynak: YER-SİS, 2020

Çankırı ili Merkez ilçesinin, 2018 yılında en çok göç verdiği yerleşimlere bakıldığında (Şekil-5) (YER-SİS, 2020);

1- Çankırı (Merkez'den diğer ilçelerine) (2.709 kişi)
2- Ankara (1.601 kişi)
3- İstanbul (475 kişi)
4- Kırıkkale (146 kişi)
5- Kastamonu (126 kişi) olduğu görülmektedir.

Şekil 6: Sinop Merkez İlçesinden Göç Verilen Yerleşimler

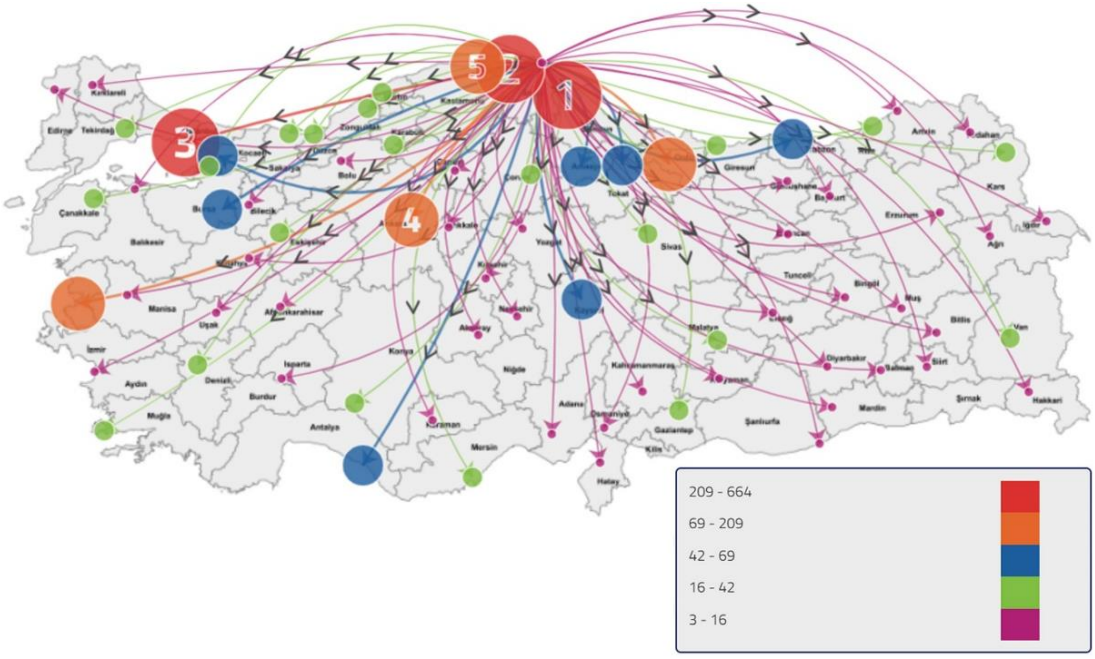

Kaynak: YER-SİS, 2020

Sinop ili Merkez ilçesinin, 2018 yılında en çok göç verdiği yerleşimlere bakıldığında (Şekil-6) (YER-SİS, 2020);

1- Samsun (664 kişi)
2- Sinop (Merkez'den diğer ilçelerine) (653 kişi)
3- İstanbul (646 kişi)
4- Ankara (209 kişi)
5- Kastamonu (88 kişi) olduğu görülmektedir.

TR82 Bölgesi illeri Merkez ilçelerinin verdikleri göç verileri doğrultusunda; İstanbul, Ankara gibi metropoliten kentler ile bölge içi ve yakın çevresindeki yerleşimlere daha yoğun göç verdikleri ortaya çıkmaktadır.

- **Bölge İllerinin Göç Aldıkları Yerleşimler**

Şekil 7: Kastamonu Merkez İlçesinin Göç Aldığı Yerleşimler

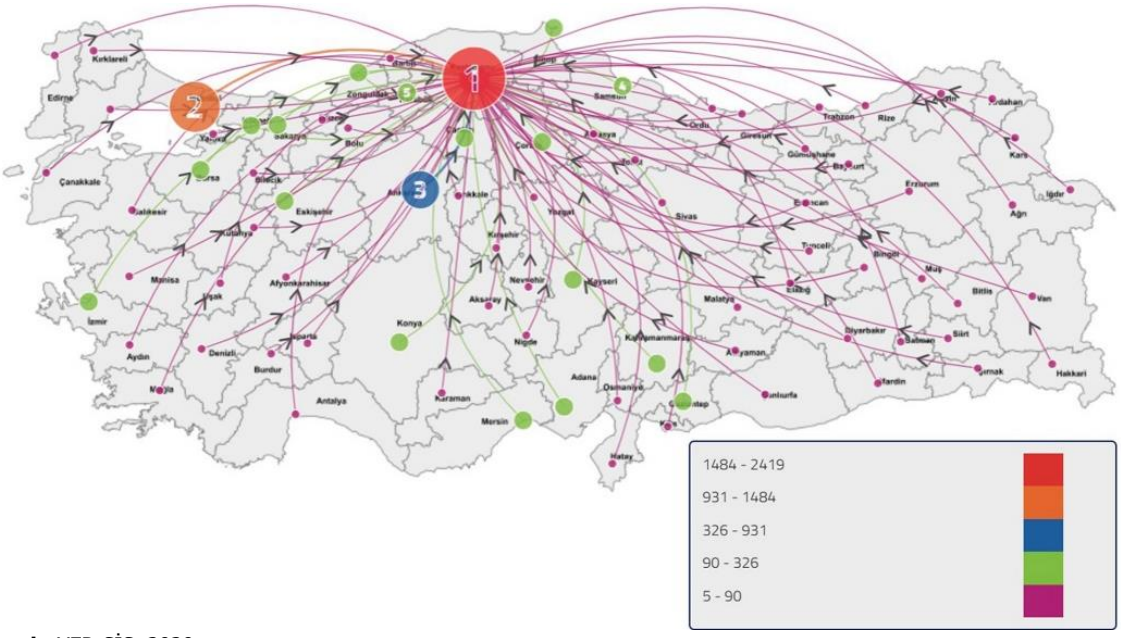

Kaynak: YER-SİS, 2020

Kastamonu ili Merkez ilçesinin, 2018 yılında en çok göç aldığı yerleşimlere bakıldığında (Şekil-7) (YER-SİS, 2020);

1- Kastamonu (diğer ilçelerinden Merkez'e) (2.419 kişi)
2- İstanbul (1.484 kişi)
3- Ankara (931 kişi)
4- Samsun (326 kişi)
5- Karabük (207 kişi) olduğu görülmektedir.

Şekil 8: Çankırı Merkez İlçesinin Göç Aldığı Yerleşimler

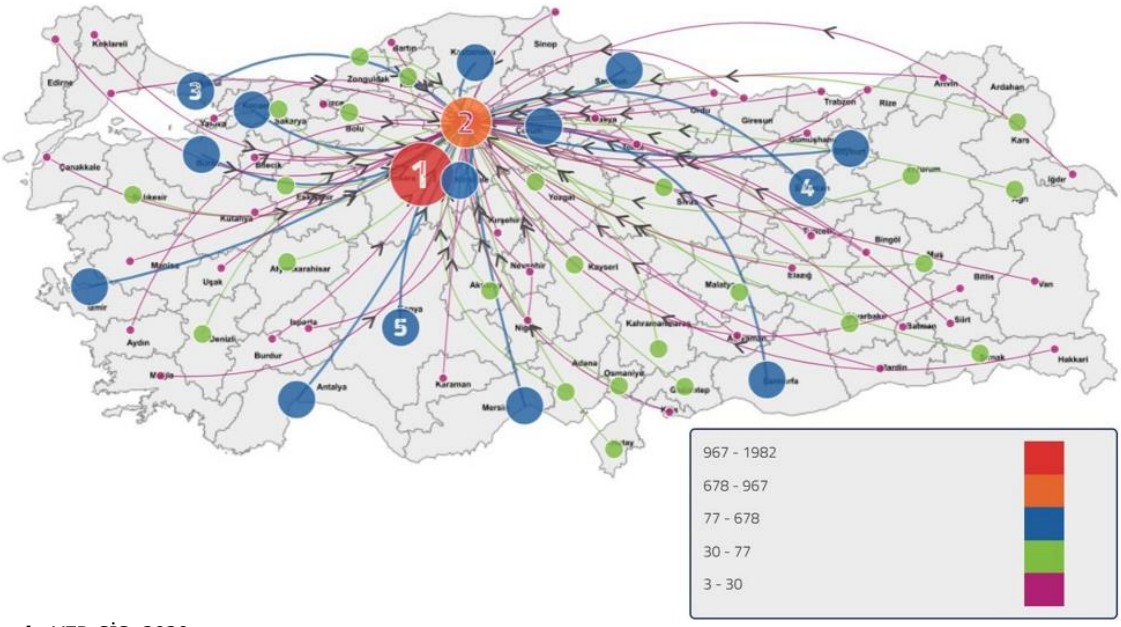

Kaynak: YER-SİS, 2020

Çankırı ili merkez ilçesinin, 2018 yılında en çok göç aldığı yerleşimlere bakıldığında (Şekil-8) (YER-SİS, 2020);

1- Ankara (1.982 kişi)
2- Çankırı (diğer ilçelerinden Merkez'e) (967 kişi)
3- İstanbul (678 kişi)
4- Erzincan (171 kişi)
5- Konya (145 kişi) olduğu görülmektedir.

Şekil 9: Sinop Merkez İlçesinin Göç Aldığı Yerleşimler

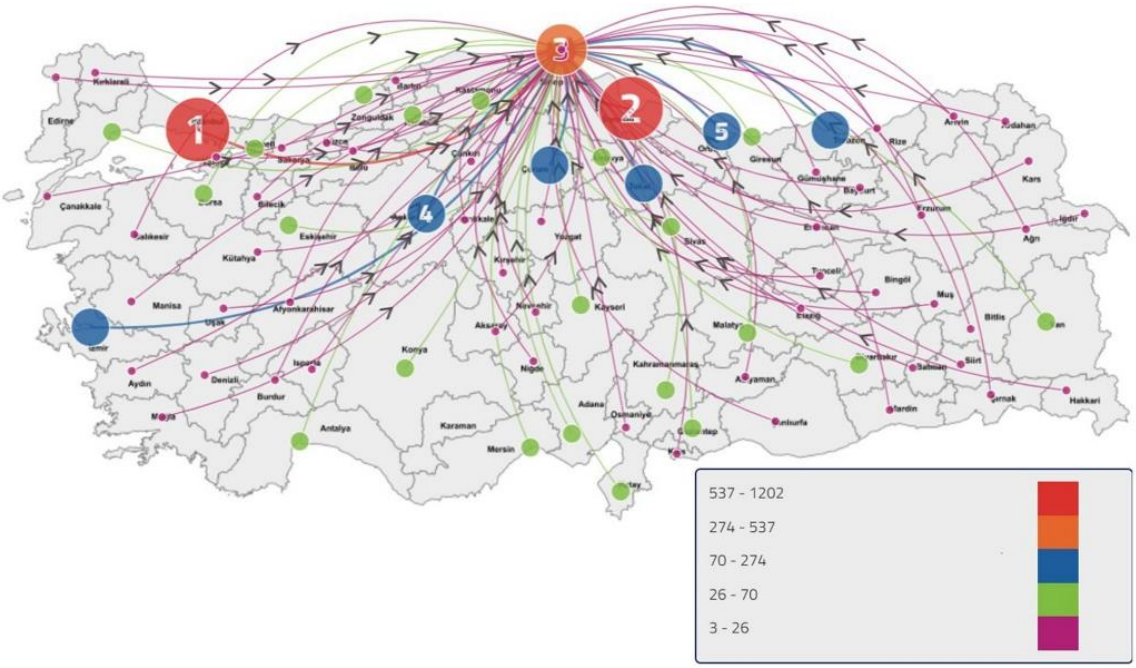

Kaynak: YER-SİS, 2020

Sinop ili Merkez ilçesinin, 2018 yılında en çok göç aldığı yerleşimlere bakıldığında (Şekil-9) (YER-SİS, 2020);

1- İstanbul (1.202 kişi)
2- Samsun (565 kişi)
3- Sinop (diğer ilçelerinden Merkez'e) (537 kişi)
4- Ankara (274 kişi)
5- Ordu (113 kişi) olduğu görülmektedir.

TR82 Bölgesi illeri Merkez ilçelerinin yerleşimler arası aldıkları göç verileri doğrultusunda; genellikle İstanbul, Ankara gibi metropoliten kentler ile bölge içi ve yakın çevresindeki yerleşimlerden göç almalarının yanı sıra Çankırı il merkezinin mesafe cinsinden uzak olan illerden de göç aldığı göze çapmaktadır.

2.3. Eğitim

Öğretmen Başına Öğrenci Sayısı

Türkiye genelindeki Düzey 2 Bölgelerinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında; TRB2 Bölgesi 27 öğrenci ile en yüksek sayıya sahip iken, TR32 Bölgesi 9 öğrenci ile en düşük sayıya sahiptir. TR82 Bölgesinde ise öğretmen başına 10 öğrenci düşmektedir (Şekil-10) (YER-SİS, 2020). Öğretmen başına düşen öğrenci sayısının azalması, öğrencilerin eğitim sürecini olumlu yönde etkilediği şeklinde değerlendirildiğinde; TR82 Bölgesi'nde öğretmen başına 10 öğrenci düşmesinin avantaj sağladığı söylenebilir.

Şekil 10: Düzey 2 Bölgelerinde Öğretmen Başına Öğrenci Sayıları

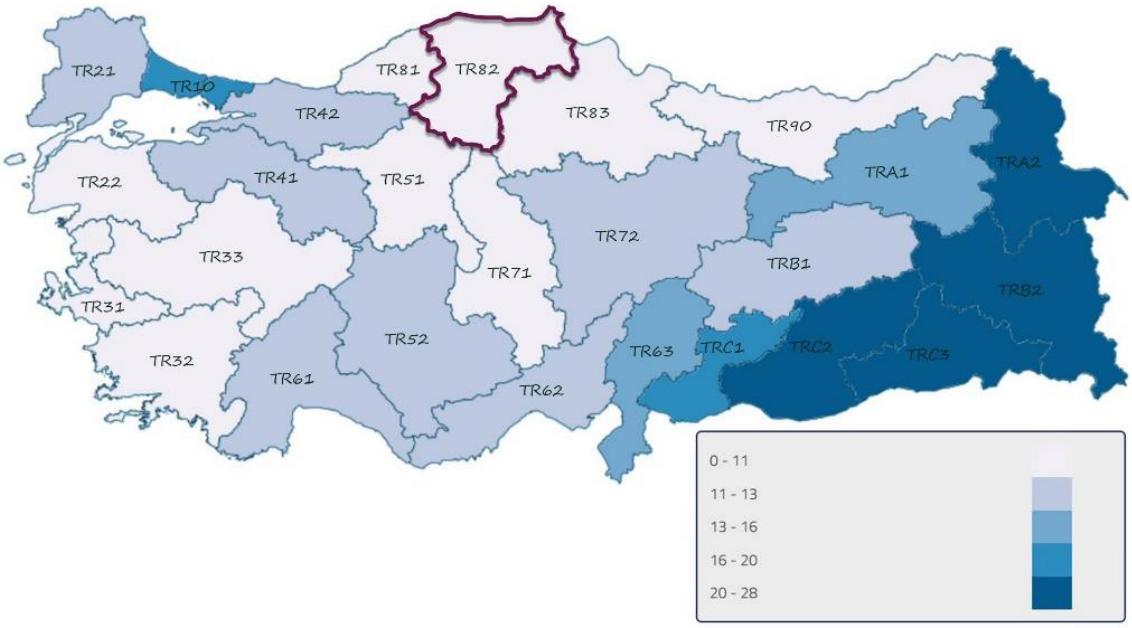

Kaynak: YER-SİS, 2020

2.4. Sağlık

- **Sağlık Kurumlarına Başvuru Sayısı**

Türkiye geneli kapsamında Düzey 2 Bölgelerinin 2019 yılı sağlık kurumlarına başvuru sayısı verileri doğrultusunda; 120.986.452 başvuru ile TR10 Bölgesi'nin en yüksek, 5.733.750 başvuru ile TR82 Bölgesi'nin en düşük değere sahip olduğu ortaya konmaktadır (Şekil-11) (YER-SİS, 2020). TR82 Bölgesi'nin nüfusu en az olan Düzey 2 Bölgesi olması ve Bölge halkının sağlık hizmetleri için İstanbul, Ankara gibi metropoliten kentlerden faydalanmaları bu durumu açıklar niteliktedir.

Şekil 11: Düzey 2 Bölgelerinde Sağlık Kurumlarına Başvuru Sayıları

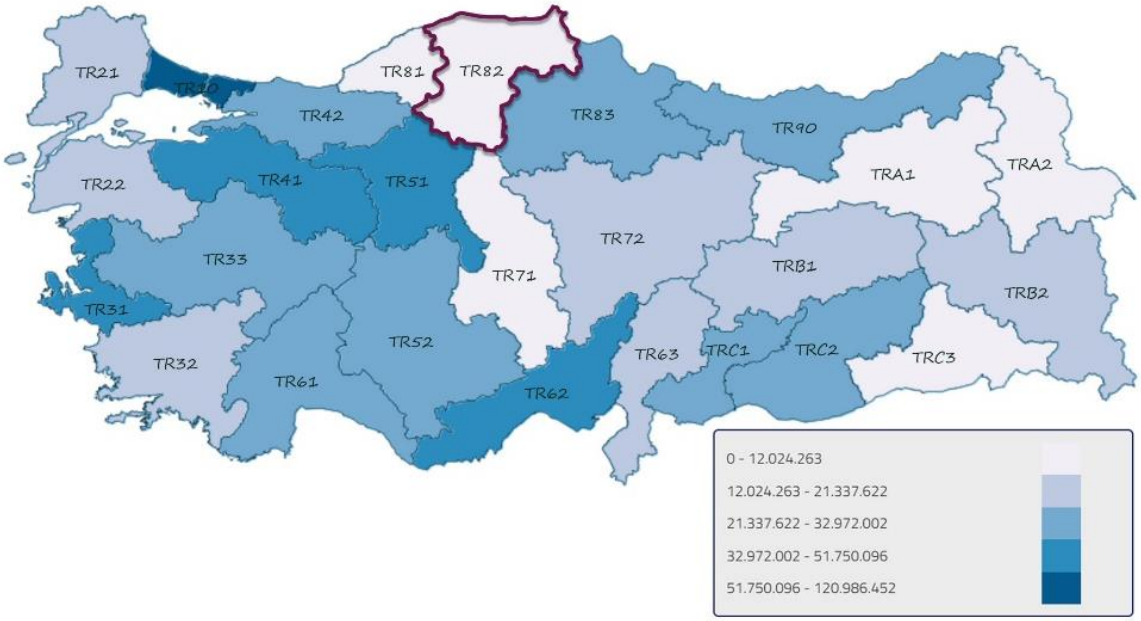

Kaynak: YER-SİS, 2020

- **Sağlık Hizmeti Alınan (Gidilen) Yerleşimler**

Şekil 12: Kastamonu'dan Sağlık Hizmeti İçin Gidilen Yerleşimler

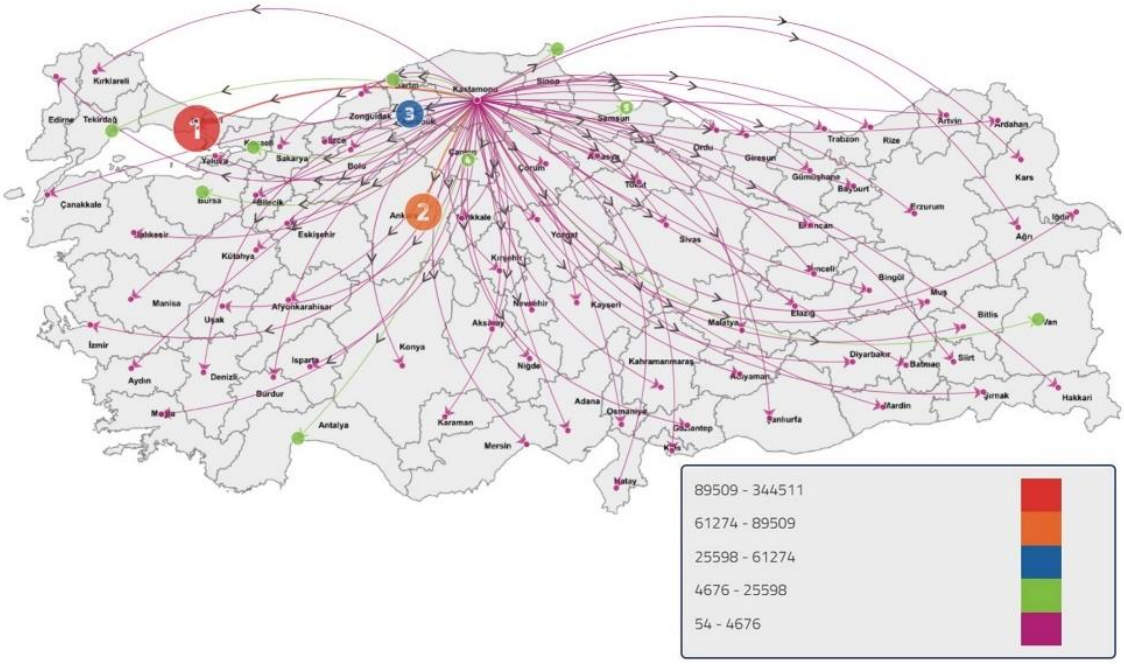

Kaynak: YER-SİS, 2020

2019 yılında Kastamonu ilinden sağlık hizmeti için gidilen yerleşimlere bakıldığında ilk üç sırada (Şekil-12) (YER-SİS, 2020);

1- İstanbul (344.511 kişi)
2- Ankara (89.509 kişi)
3- Karabük (61.274 kişi) olduğu görülmektedir.

Şekil 13: Çankırı'dan Sağlık Hizmeti İçin Gidilen Yerleşimler

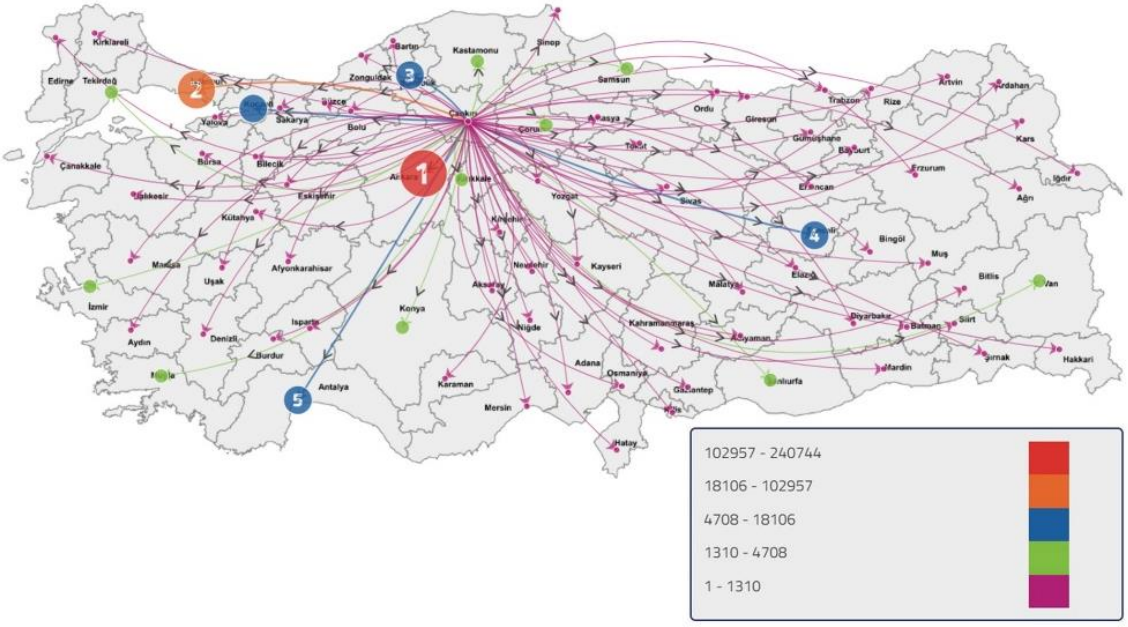

Kaynak: YER-SİS, 2020

2019 yılında Çankırı ilinden sağlık hizmeti için gidilen yerleşimlere bakıldığında ilk üç sırada (Şekil-13) (YER-SİS, 2020);

1- Ankara (240.744 kişi)
2- İstanbul (102. 957 kişi)
3- Karabük (18.106 kişi) olduğu görülmektedir.

Şekil 14: Sinop'tan Sağlık Hizmeti İçin Gidilen Yerleşimler

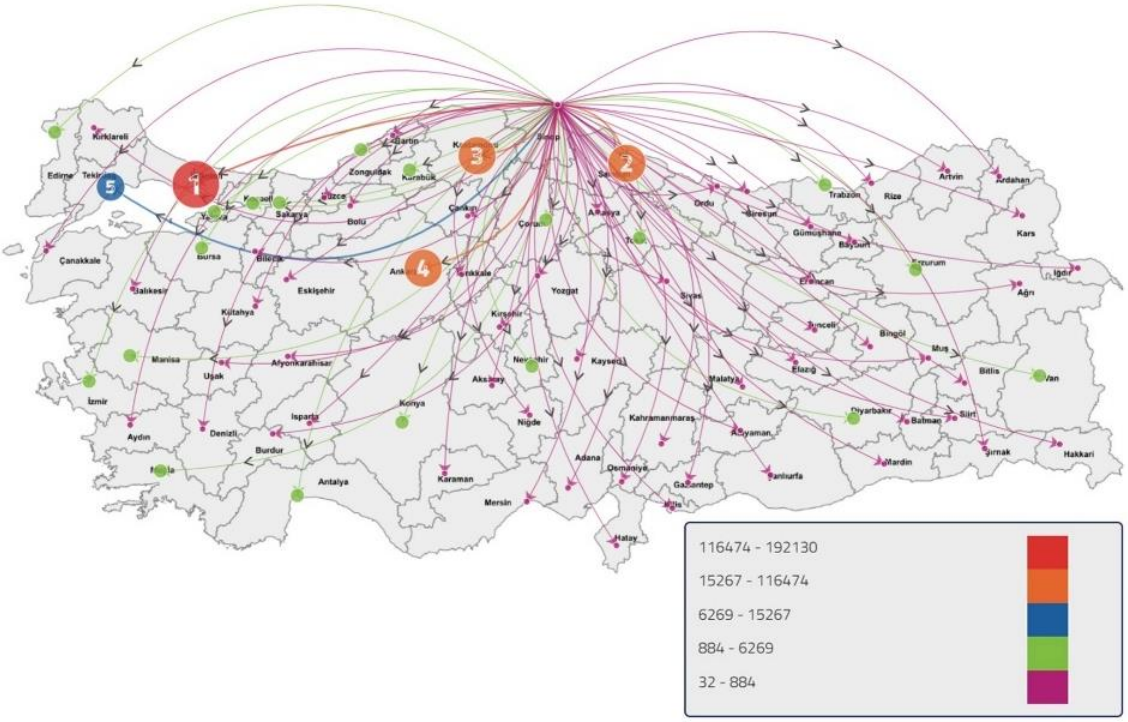

Kaynak: YER-SİS, 2020

2019 yılında Sinop ilinden sağlık hizmeti için gidilen yerleşimlere bakıldığında ilk üç sırada (Şekil-14) (YER-SİS, 2020);

1- İstanbul (192.130 kişi)
2- Samsun (116.474 kişi)
3- Kastamonu (19.308 kişi) olduğu görülmektedir.

TR82 Bölgesi illerinden sağlık hizmeti için gidilen yerleşimler incelendiğinde; genel olarak İstanbul ve Ankara gibi büyük kentler ile coğrafi olarak yakın yerleşimlerden hizmet alındığı görülmektedir. Dolayısıyla Bölge'de sağlık hizmetlerinin yetersiz olduğu ve geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

2.5. İş Kayıt

- **İş Yeri Yerel Birim Sayısı**

Türkiye genelinde, 2018 yılı bölge bazlı iş yeri yerel birim sayılarına bakıldığında ülkenin batı kesiminde yüksek, doğu kesiminde ve Batı Karadeniz Bölgesi'nde daha düşük olduğu görülmektedir. TR10 Bölgesi 1,554.421 iş yeri ile ilk sırada, TRA2 Bölgesi 26.739 iş yeri ile son sırada yer alırken; TR82 Bölgesi ise 44.341 iş yeri ile 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde 25. sırada yer almaktadır (Şekil-15) (YER-SİS, 2020).

Şekil 15: Düzey 2 Bölgelerinde İş Yeri Yerel Birim Sayıları

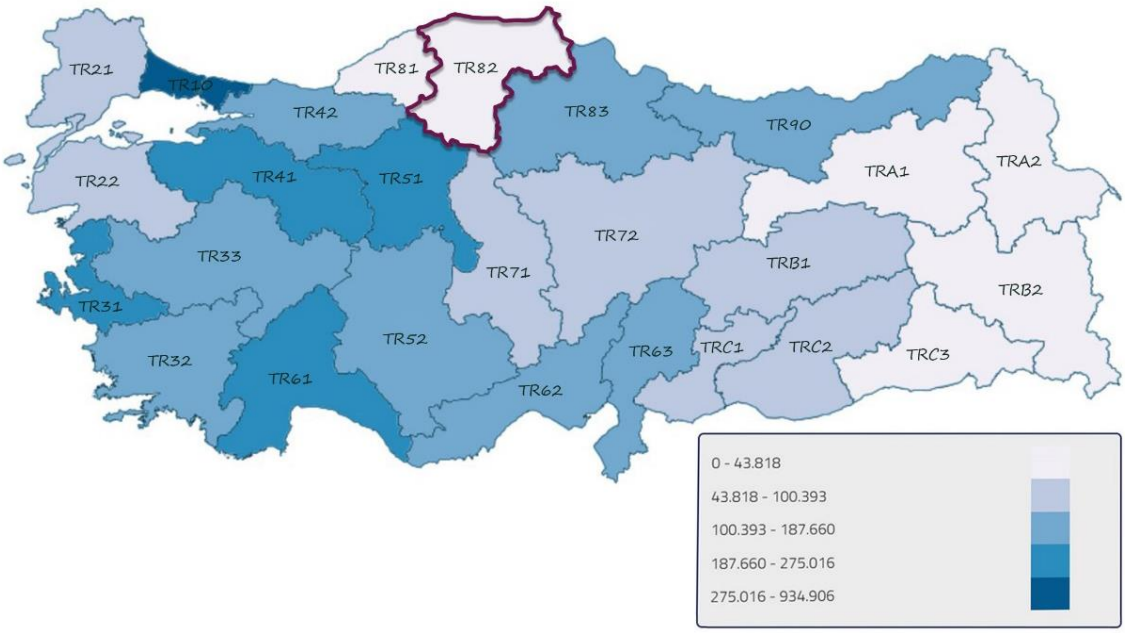

Kaynak: YER-SİS, 2020

- **İstihdam Sayısı**

Türkiye genelinde, 2018 yılı bölge bazlı istihdam verileri doğrultusunda; iş yeri yerel birim sayısı verilerine benzer şekilde, ülkenin batı kesiminde istihdamın yüksek olduğu, doğu kesiminde ve Batı Karadeniz Bölgesi'nde düşük olduğu görülmektedir. Nitekim istihdam sayısında; TR10 Bölgesi 4,901.182 kişi ile ilk sırada, TRA2 Bölgesi 154.180 kişi ile son sırada ve TR82 Bölgesi 174.123 kişi ile 26 Düzey 2 Bölgesi arasından 25. sırada yer almaktadır (Şekil-16) (YER-SİS, 2020). TR82 Bölgesi'nde istihdamı artıracak iş olanaklarının yaratılamaması, Bölge'den göç verilmesinin en önemli etkenlerinden birisidir.

Şekil 16: Düzey 2 Bölgelerinin İstihdam Sayıları

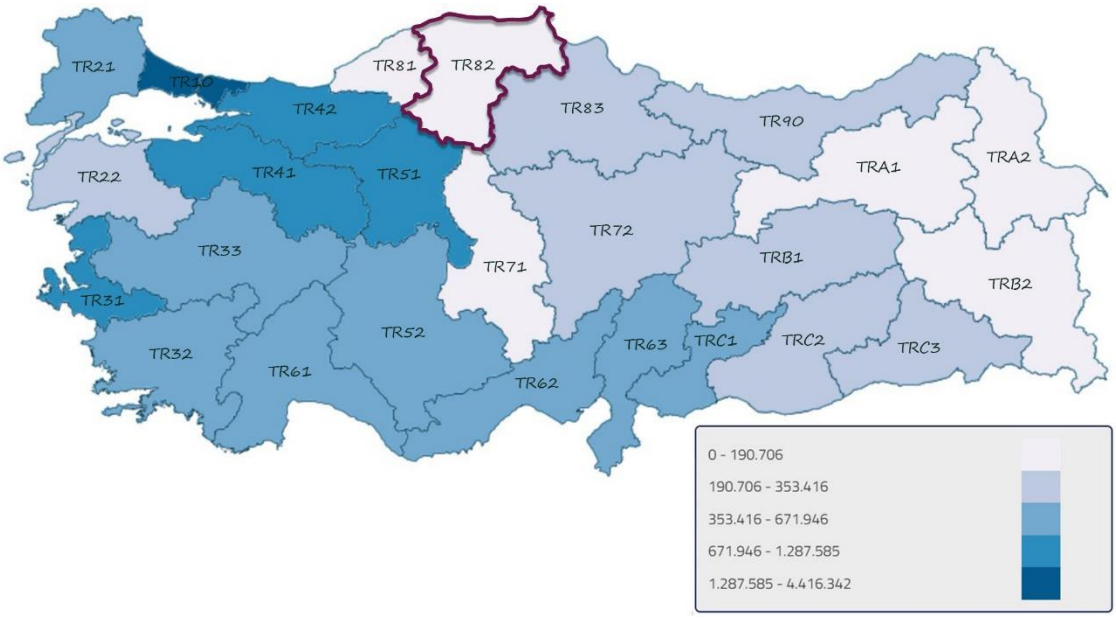

Kaynak: YER-SİS, 2020

- **Ciro**

Türkiye geneli kapsamında, 2018 yılı Düzey 2 Bölgeleri ciro verilerine bakıldığında; 2.944.059.026.997₺ ile TR10 Bölgesi en yüksek paya sahipken, 17.392.713.044 ₺ ile TRA2 Bölgesi'nin en düşük paya sahip olduğu görülmektedir. TR82 Bölgesi ise 26.134.655.656₺ pay ile 26 Düzey 2 Bölgesi arasında 25. sırada yer almaktadır (Şekil-17) (YER-SİS, 2020).

Şekil 17: Düzey 2 Bölgelerinin Ciro Verileri

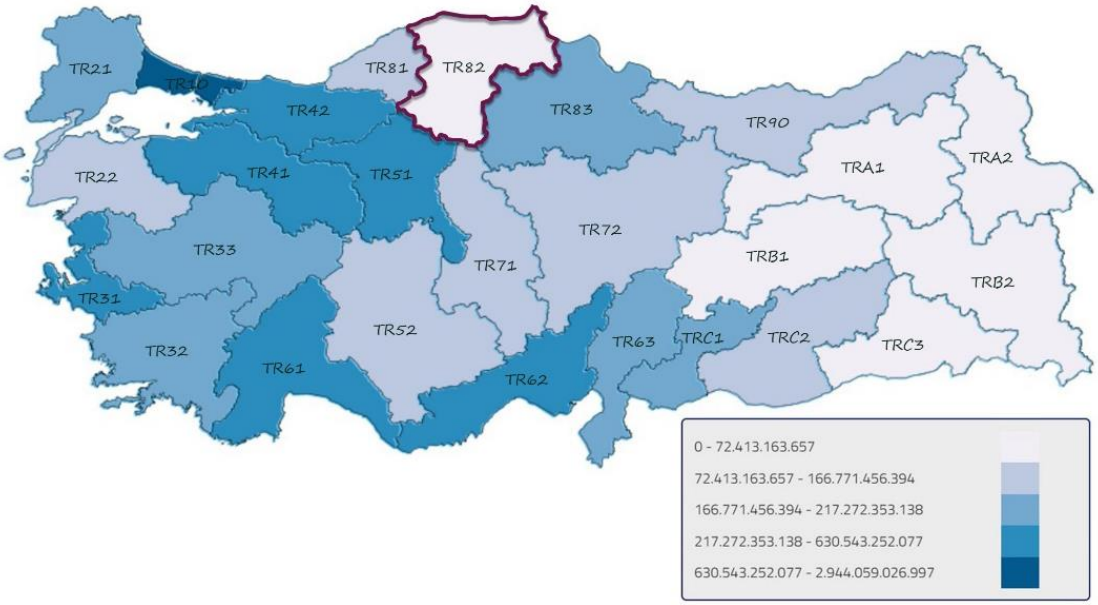

Kaynak: YER-SİS, 2020

- **İhracat**

Türkiye genelinde Düzey 2 Bölgelerinin 2018 yılı ihracat verileri doğrultusunda; 60.394.515.488₺ ile TR10 Bölgesi'nin en yüksek paya, 103.534.135₺ ile TRA1 Bölgesi'nin en düşük paya sahip olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. TR82 Bölgesi ise 446.328.521₺ ile Düzey 2 Bölgeleri arasında 23. sırada yer almaktadır (Şekil-18) (YER-SİS, 2020).

Şekil 18: Düzey 2 Bölgelerinin İhracat Verileri

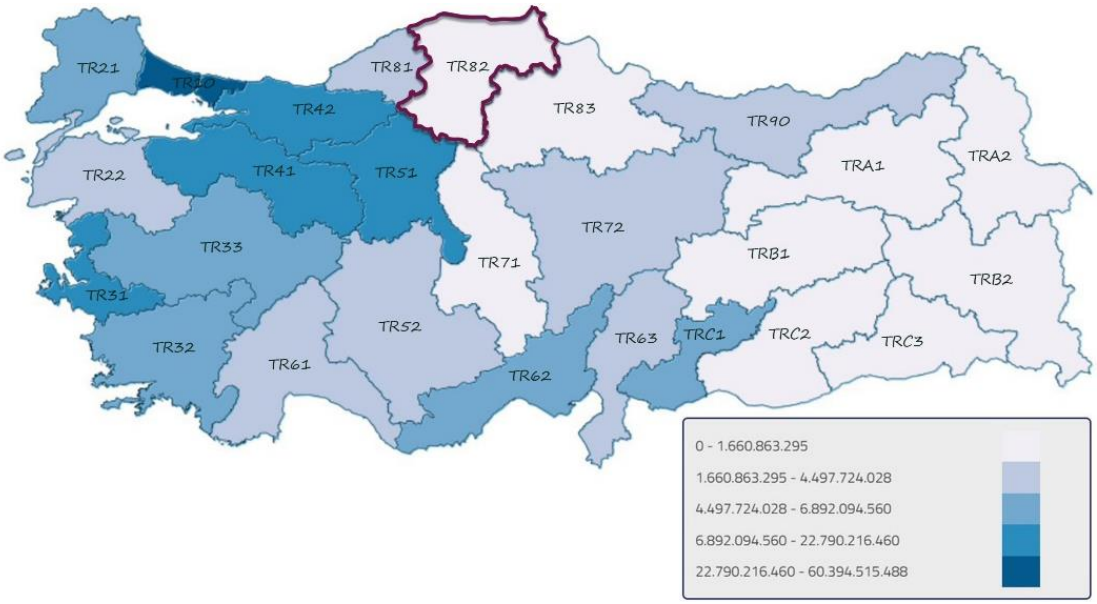

Kaynak: YER-SİS, 2020

2.6. Ticaret Akışları

YER-SİS 2018 yılı verileri doğrultusunda TR82 Bölgesi illerinin alış ve satış kapsamında diğer yerleşimlerle olan ticaret akışları incelenmiştir.

Şekil 19: Kastamonu Merkez İlçesinden Ticari Satış Yapılan Yerleşimler

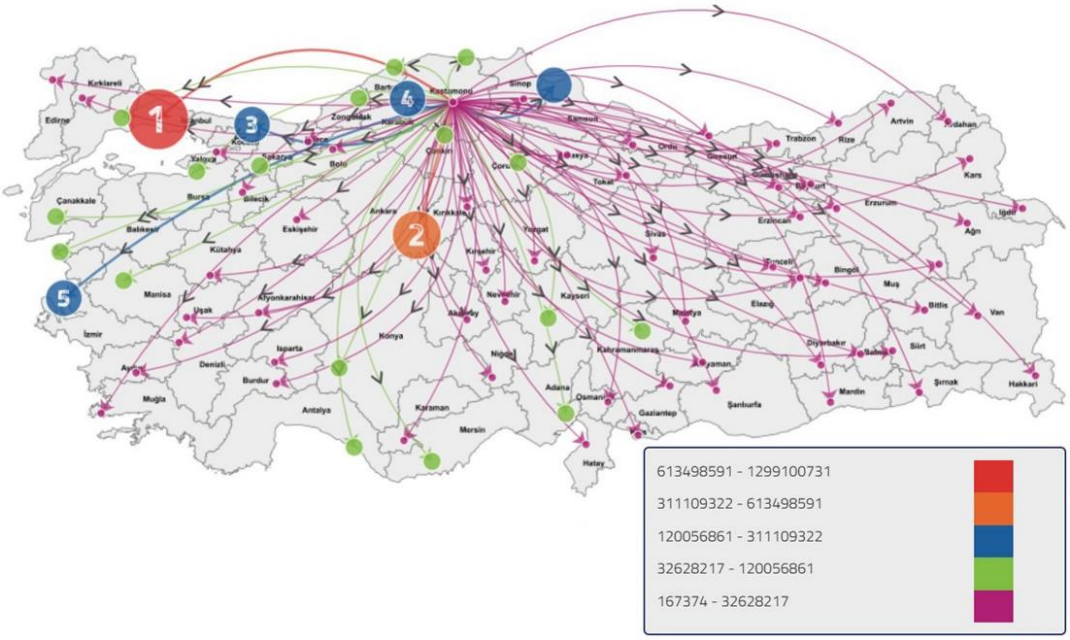

Kaynak: YER-SİS, 2020

2018 yılında Kastamonu Merkez ilçesinden en fazla ticari satışın yapıldığı yerleşimlere bakıldığında (Şekil-19) (YER-SİS, 2020);

1- İstanbul (1.299.100.731 ₺)
2- Ankara (613.498.591 ₺)
3- Kocaeli (311.109.322 ₺)
4- Karabük (202.532.574 ₺)
5- İzmir (195.556.777 ₺) olduğu görülmektedir.

Şekil 20: Çankırı Merkez İlçesinden Ticari Satış Yapılan Yerleşimler

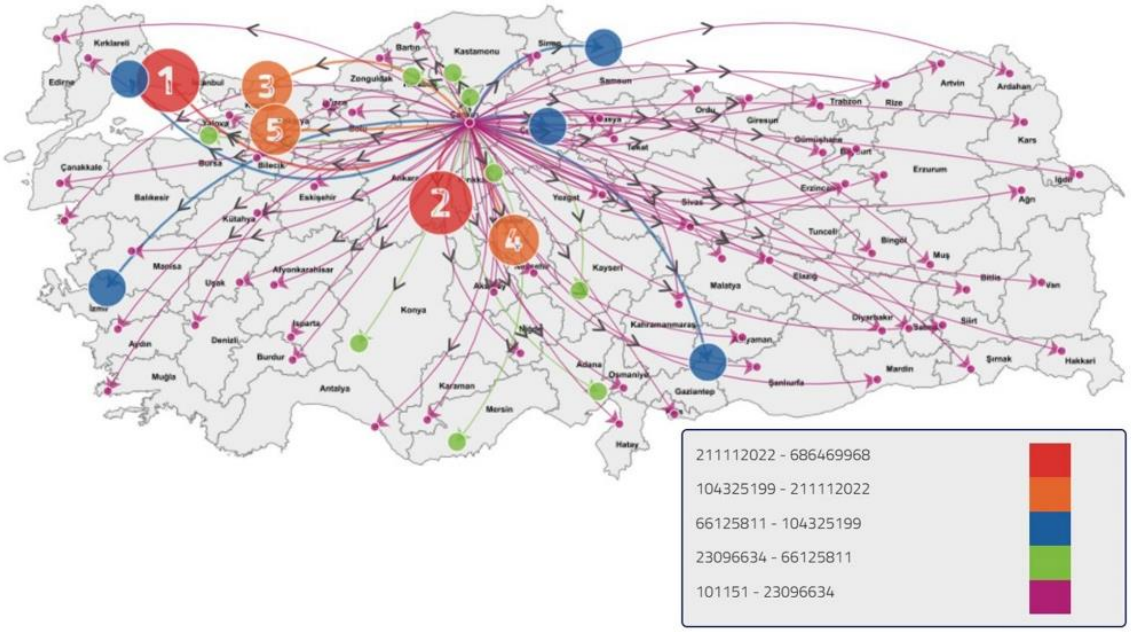

Kaynak: YER-SİS, 2020

2018 yılında Çankırı Merkez ilçesinden en fazla ticari satışın yapıldığı yerleşimlere bakıldığında (Şekil-20) (YER-SİS, 2020);

1- İstanbul (686.469.968 ₺)
2- Ankara (674.734.360 ₺)
3- Kocaeli (211.112.022 ₺)
4- Kırşehir (149.972.567 ₺)
5- Sakarya (111.637.613 ₺) olduğu görülmektedir.

Şekil 21: Sinop Merkez İlçesinden Ticari Satış Yapılan Yerleşimler

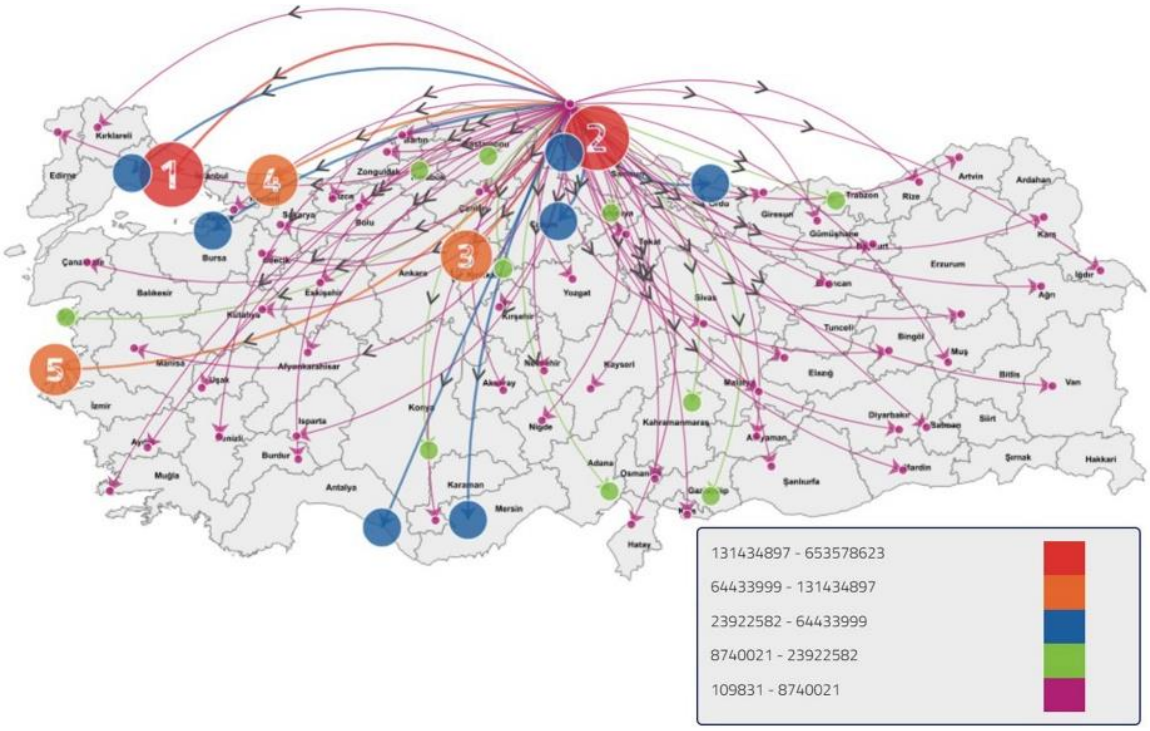

Kaynak: YER-SİS, 2020

2018 yılında Sinop Merkez ilçesinden en fazla ticari satışın yapıldığı yerleşimlere bakıldığında (Şekil-21) (YER-SİS, 2020);

1- İstanbul (653.578.623 ₺)
2- Samsun (161.492.070 ₺)
3- Ankara (131.434.897 ₺)
4- Kocaeli (86.125.647 ₺)
5- İzmir (75.037.506 ₺) olduğu görülmektedir.

TR82 Bölgesi illerinin satış kapsamında ticaret akışları verileri doğrultusunda üç ilin de ortak olarak İstanbul, Ankara ve Kocaeli illeri ile oldukça yüksek ticaret akışları olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan Bölge illerinin coğrafi mesafe bakımından yakın olan illerle de ticaret ilişkilerinin yoğun olduğu göze çarpmaktadır.

Grafik 2: Bölge İllerinin Satış Kapsamında Ticaret Akışları (Milyar TL)

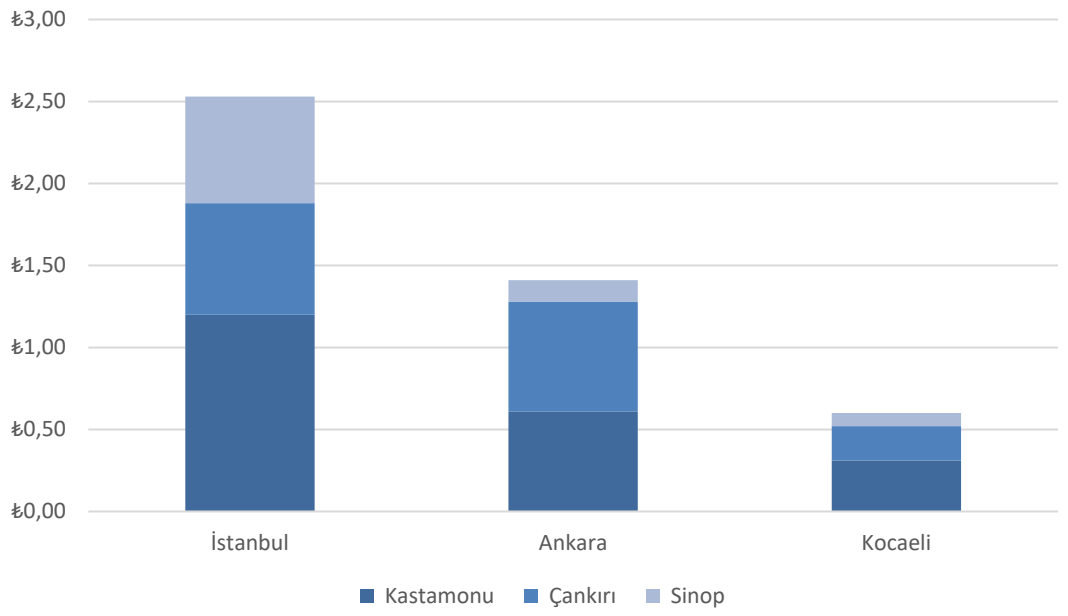

Kaynak: YER-SİS, 2020

Şekil 22: Kastamonu Merkez İlçesinin Ticari Alım Yaptığı Yerleşimler

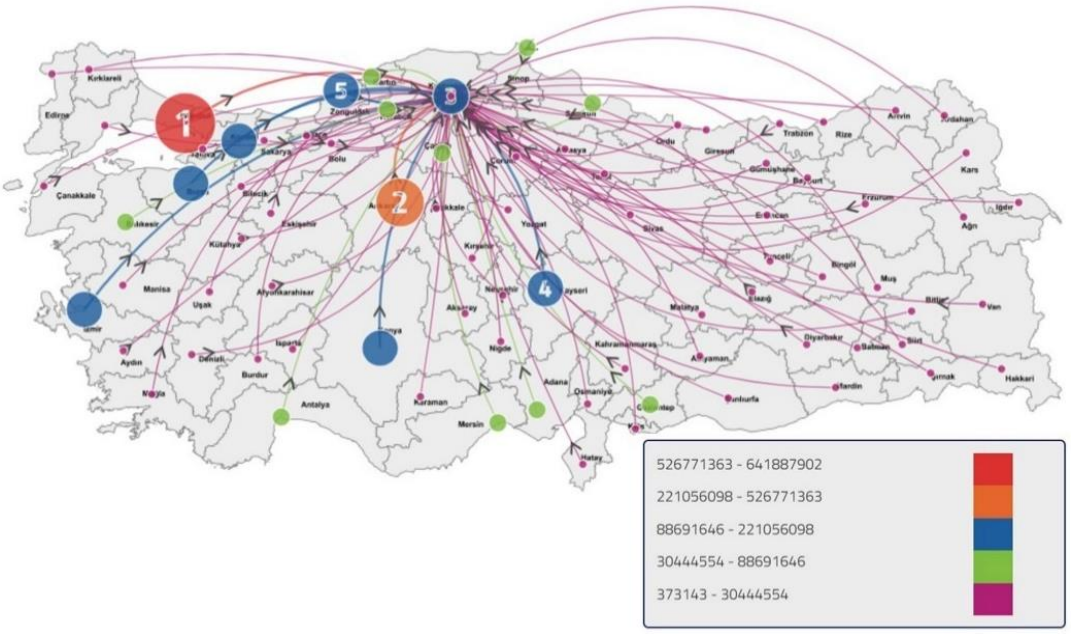

Kaynak: YER-SİS, 2020

2018 yılında Kastamonu Merkez ilçesinin en fazla ticari alım yaptığı yerleşimlere bakıldığında (Şekil-22) (YER-SİS, 2020);

1- İstanbul (641.887.902 ₺)
2- Ankara (526.771.363 ₺)
3- Kastamonu (ilçelerinden)
4- Kayseri (144.108.805 ₺)
5- Zonguldak (112.011.316 ₺) olduğu görülmektedir.

Şekil 23: Çankırı Merkez İlçesinin Ticari Alım Yaptığı Yerleşimler

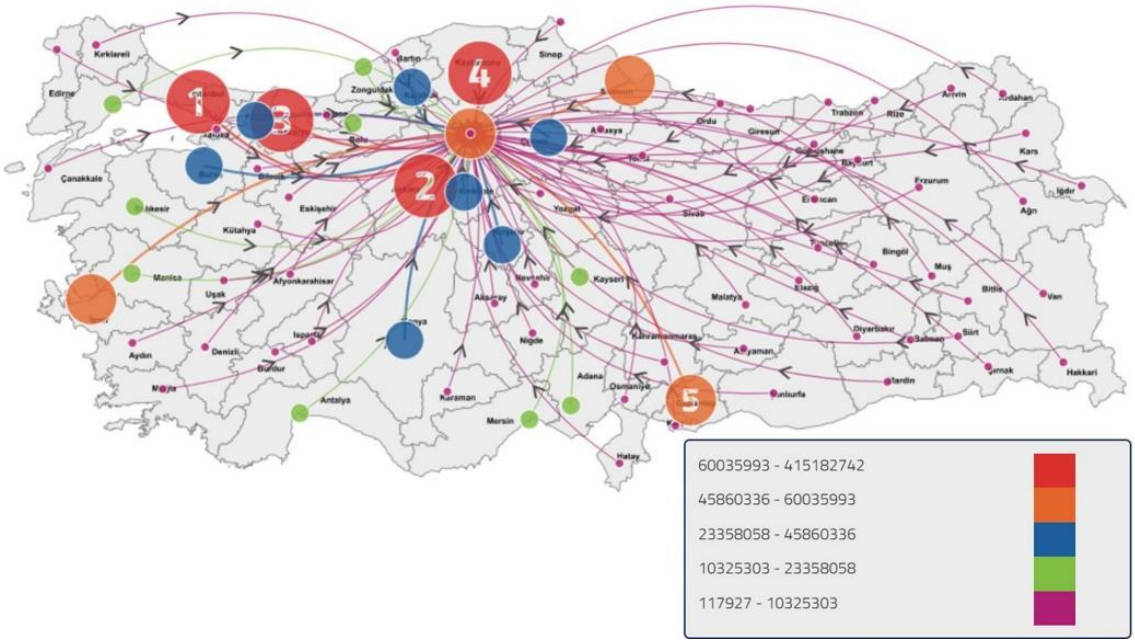

Kaynak: YER-SİS, 2020

2018 yılında Çankırı Merkez ilçesinin en fazla ticari alım yaptığı yerleşimlere bakıldığında (Şekil-23) (YER-SİS, 2020);

1- İstanbul (415.182.742 ₺)
2- Ankara (392.770.251 ₺)
3- Sakarya (73.969.869 ₺)
4- Kastamonu (62.453.330 ₺)
5- Gaziantep (60.035.993 ₺) olduğu görülmektedir.

Şekil 24: Sinop Merkez İlçesinin Ticari Alım Yaptığı Yerleşimler

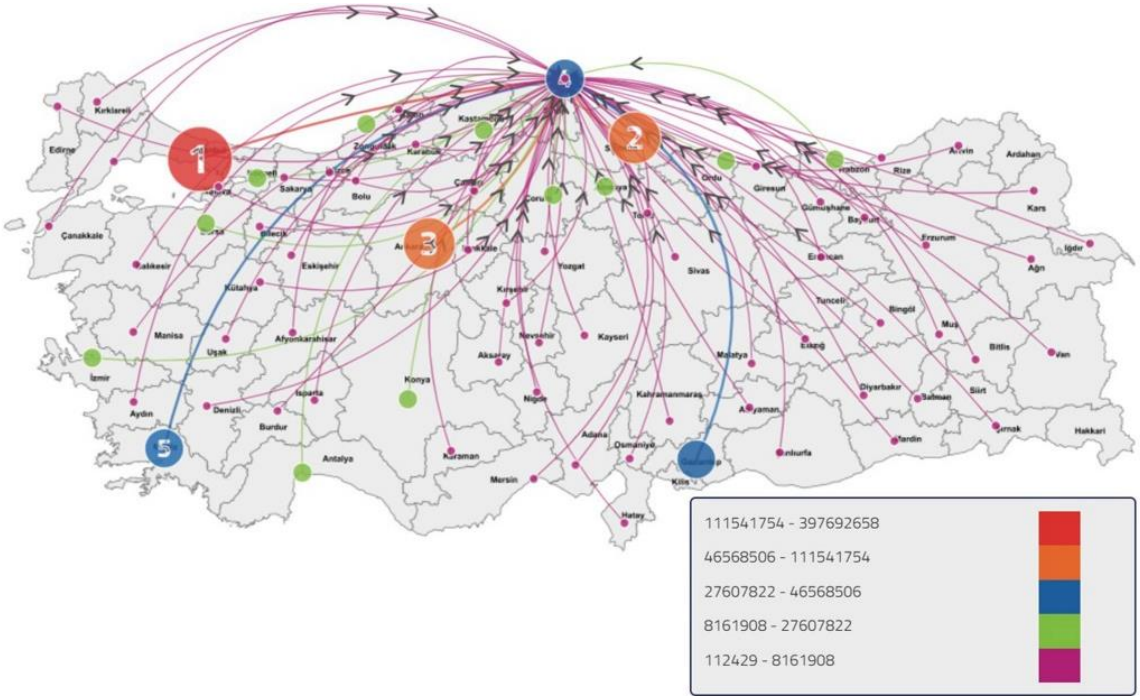

Kaynak: YER-SİS, 2020

2018 yılında Sinop Merkez ilçesinin en fazla ticari alım yaptığı yerleşimlere bakıldığında (Şekil-24) (YER-SİS, 2020);

1- İstanbul (397.692.658 ₺)
2- Samsun (111.541.754 ₺)
3- Ankara (58.181.999 ₺)
4- Sinop (ilçelerinden)
5- Muğla (36.558.961 ₺) olduğu görülmektedir.

TR82 Bölgesi illerinin alım kapsamındaki ticaret akışları verilerine bakıldığında; Kastamonu, Çankırı ve Sinop'un ortak olarak en fazla İstanbul ve Ankara illerinden ticari alım yaptığı görülmektedir. Bölge illerinin en fazla ticaret alımı yaptığı diğer iller ise coğrafi mesafe bakımından yakın olan iller olmakla beraber, Kastamonu'nun Kayseri ile, Çankırı'nın Gaziantep ile, Sinop'un Muğla ile olan ilişkisi dikkat çekmektedir.

Grafik 3: Bölge İllerinin Alım Kapsamında Ticaret Akışları (Milyar TL)

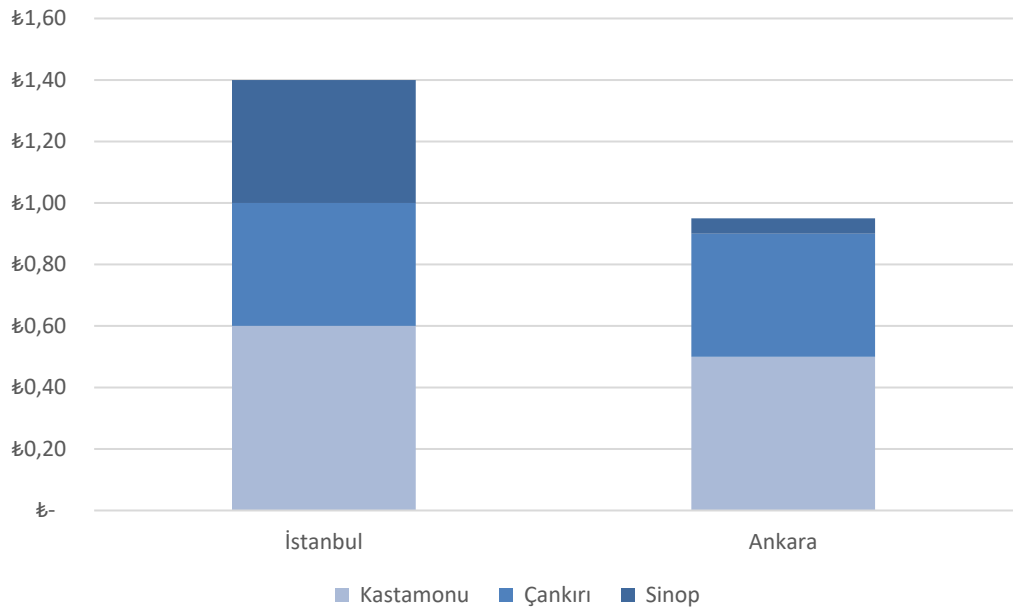

Kaynak: YER-SİS, 2020

2.7. Ulaşım

TR82 Bölgesi'nin coğrafi yapısı nedeniyle erişilebilirlik bakımından imkanlar kısıtlıdır. Dolayısıyla Bölgeye ulaşım en yüksek oranda kara yolu ile sağlanmaktadır. Kastamonu ve Sinop illerinde demir yolu ağı bulunmazken, Irmak-Zonguldak demir yolu hattı Çankırı ilinden geçmektedir. Bölgede Kastamonu ve Sinop illerinde havalimanı bulunmakla beraber uçuşlar yalnızca İstanbul ile sınırlıdır.

Kara Yolu

YER-SİS 2019 yılı verileri doğrultusunda Kastamonu, Çankırı ve Sinop illerine gelen ve giden yıllık otobüs sefer sayıları incelenmiştir.

- **TR82 Bölgesi'nden Giden Otobüs Seferleri**

Şekil 25: Kastamonu İlinden Giden Otobüs Sefer Sayıları

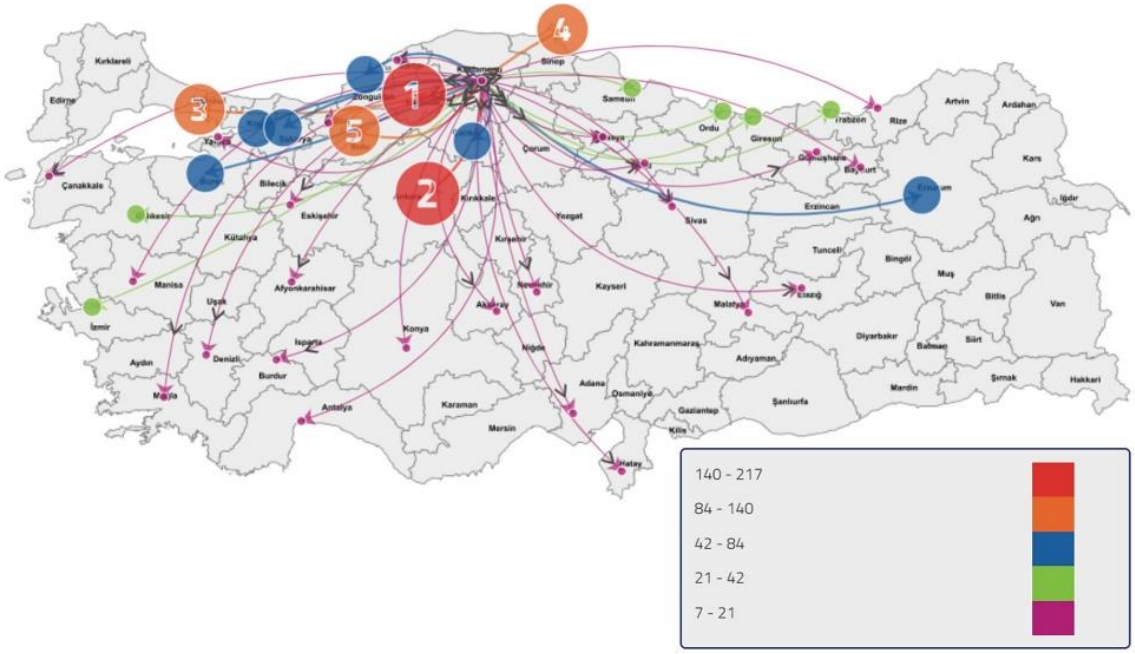

Kaynak: YER-SİS, 2020

2019 yılında Kastamonu ilinden giden otobüs sefer sayılarına ve yerleşimlere bakıldığında (Şekil-25) (YER-SİS, 2020);

1- Karabük (217 sefer)
2- Ankara (210 sefer)
3- İstanbul (140 sefer)
4- Sinop (98 sefer)
5- Bolu (91 sefer) olduğu görülmektedir.

Şekil 26: Çankırı İlinden Giden Otobüs Sefer Sayıları

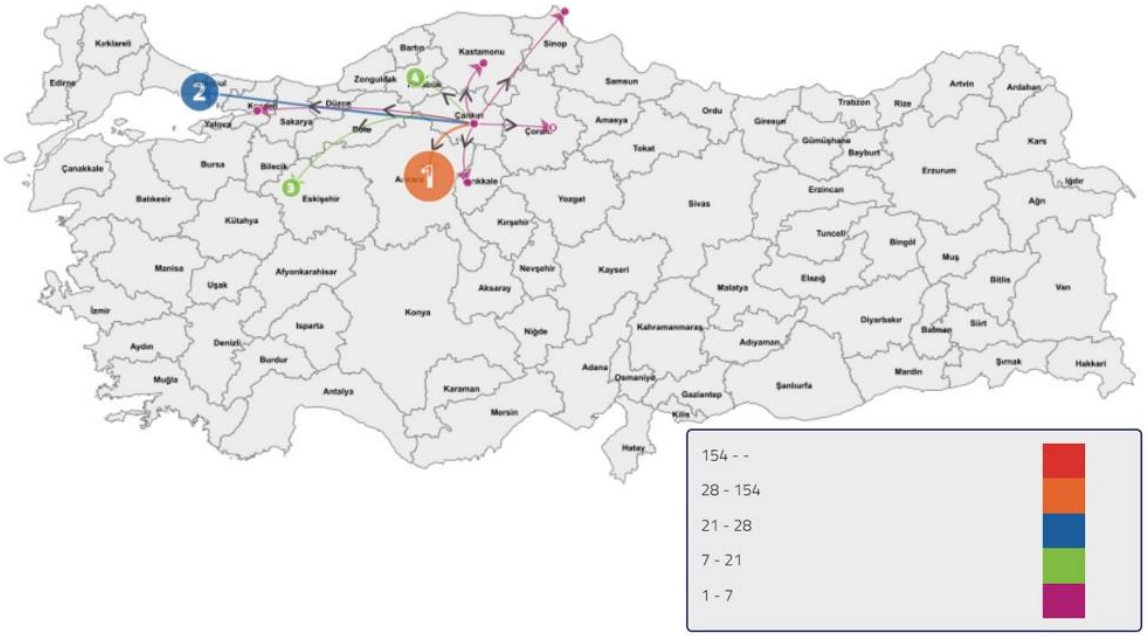

Kaynak: YER-SİS, 2020

2019 yılında Çankırı ilinden giden otobüs sefer sayılarına ve yerleşimlere bakıldığında (Şekil-26) (YER-SİS, 2020);

1- Ankara (154 sefer)
2- İstanbul (28 sefer)
3- Eskişehir (21 sefer)
4- Karabük (21 sefer) olduğu görülmektedir.

Şekil 27: Sinop İlinden Giden Otobüs Sefer Sayıları

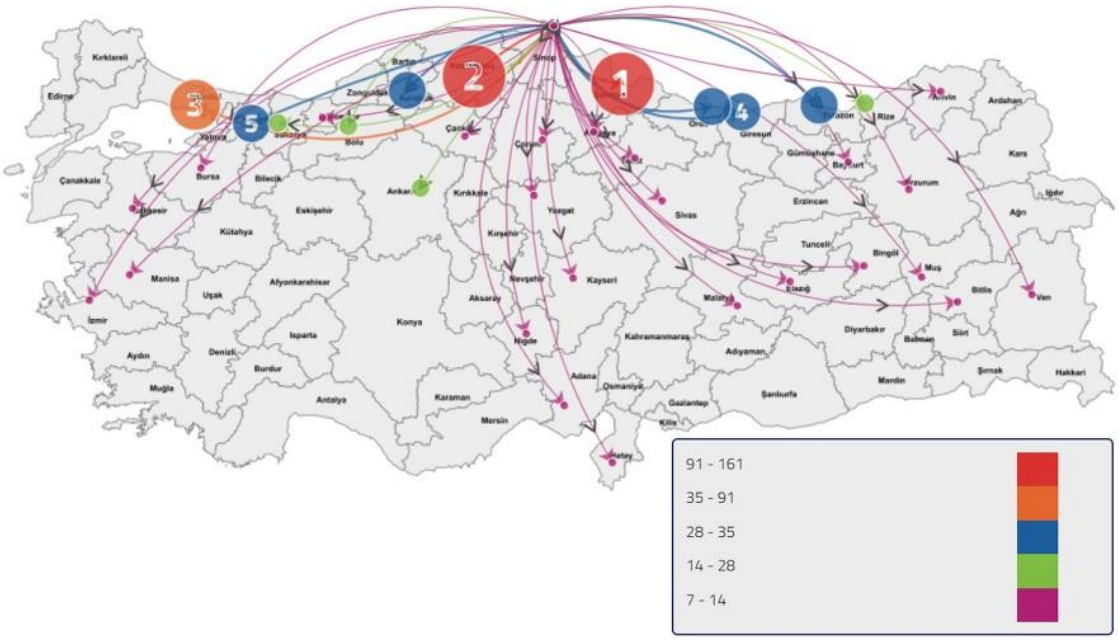

Kaynak: YER-SİS, 2020

2019 yılında Sinop ilinden giden otobüs sefer sayılarına ve yerleşimlere bakıldığında (Şekil-27) (YER-SİS, 2020);

1- Samsun (161 sefer)
2- Kastamonu (98 sefer)
3- İstanbul (91 sefer)
4- Giresun (35 sefer)
5- Kocaeli (35 sefer) olduğu görülmektedir.

- **TR82 Bölgesi'ne Gelen Otobüs Seferleri**

Şekil 28: Kastamonu İline Gelen Otobüs Sefer Sayıları

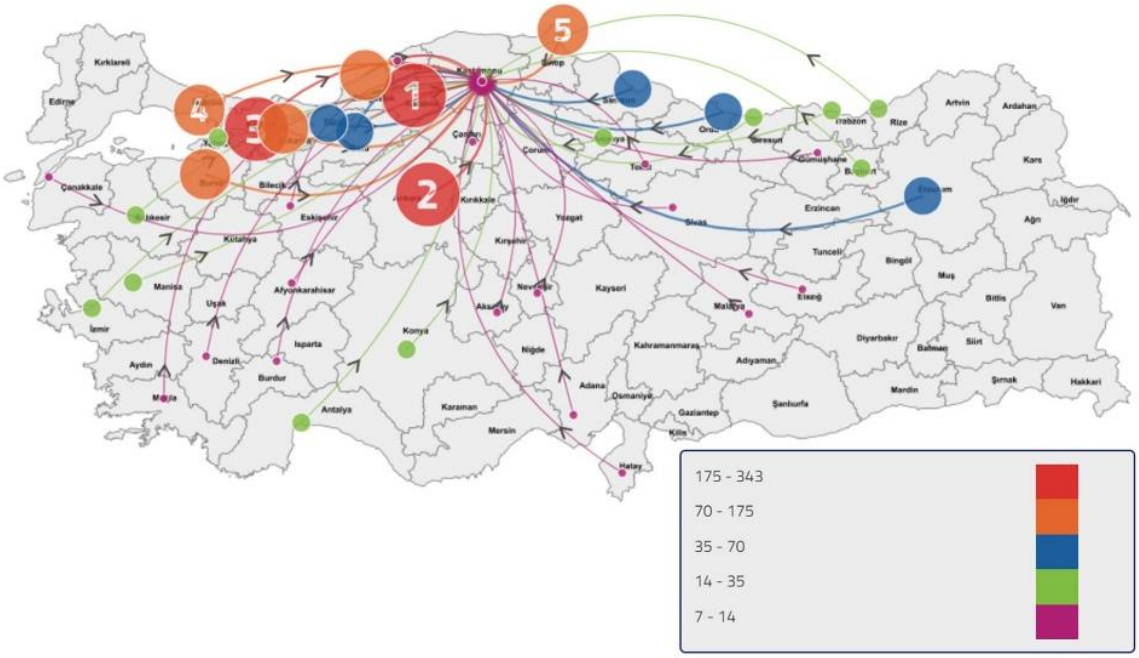

Kaynak: YER-SİS, 2020

2019 yılında Kastamonu iline gelen otobüs sefer sayılarına ve yerleşimlere bakıldığında (Şekil-28) (YER-SİS, 2020);

1- Karabük (343 sefer)
2- Ankara (203 sefer)
3- Kocaeli (189 sefer)
4- İstanbul (175 sefer)
5- Sinop (98 sefer) olduğu görülmektedir.

Şekil 29: Çankırı İline Gelen Otobüs Sefer Sayıları

Kaynak: YER-SİS, 2020

2019 yılında Çankırı iline gelen otobüs sefer sayılarına ve yerleşimlere bakıldığında (Şekil-29) (YER-SİS, 2020);

1- Ankara (273 sefer)
2- İstanbul (56 sefer)
3- Kastamonu (49 sefer)
4- Eskişehir (21 sefer)
5- Karabük (21 sefer) olduğu görülmektedir.

Şekil 30: Sinop İline Gelen Otobüs Sefer Sayıları

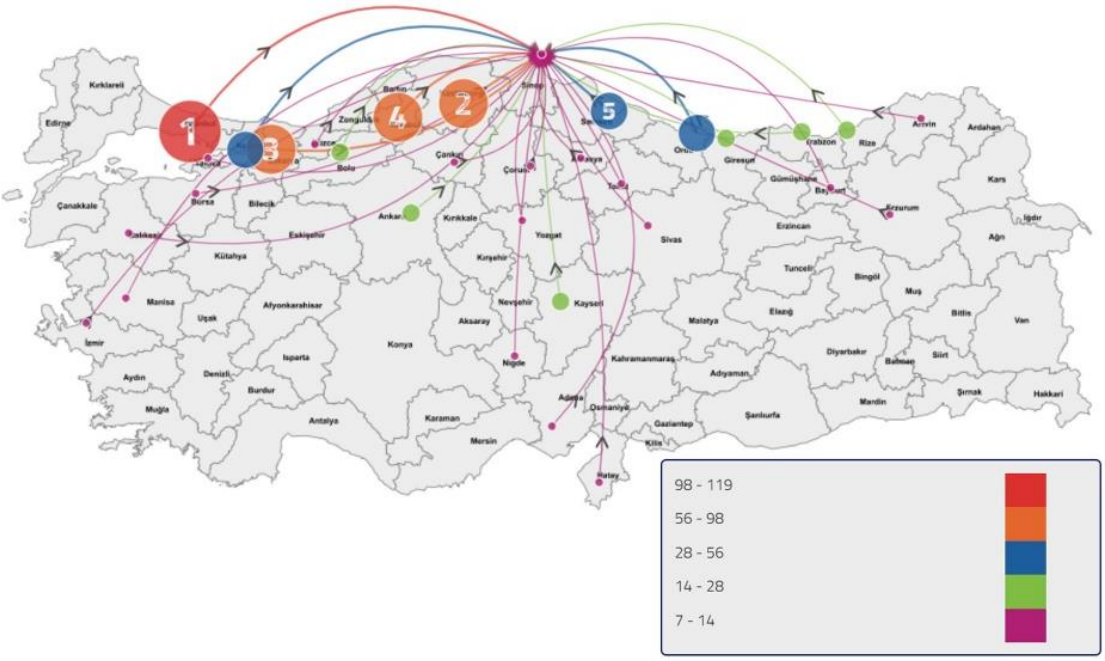

Kaynak: YER-SİS, 2020

2019 yılında Sinop iline gelen otobüs sefer sayılarına ve yerleşimlere bakıldığında (Şekil-30) (YER-SİS, 2020);

1- İstanbul (119 sefer)
2- Kastamonu (98 sefer)
3- Sakarya (70 sefer)
4- Karabük (70 sefer)
5- Samsun (56 sefer) olduğu görülmektedir.

Hava Yolu

2017 yılı hava yolu sefer sayılarına bakıldığında; Kastamonu'dan İstanbul'a 279 sefer, İstanbul'dan Kastamonu'ya 279 sefer ve Ankara'dan Kastamonu'ya 2 sefer olduğu görülmektedir. Sinop'tan 2017 yılında İstanbul'a 451 sefer, İstanbul'dan Sinop'a 453 sefer düzenlemiştir (YER-SİS, 2020). Çankırı ilinde ise havalimanı bulunmamaktadır; ancak Esenboğa Havalimanı ile mesafe cinsinden yakınlığı avantaj sağlamaktadır.

TR82 Bölgesi'nde ulaşım imkanları kısıtlı olsa da coğrafi mesafe açısından Kastamonu ve Çankırı'nın Ankara'ya, Sinop'un ise Samsun'a yakın olması, Ilgaz 15 Temmuz İstiklal Tüneli'nin hizmet vermesi, İnebolu kara yolu yapım çalışmaları, Karabük-Araç kara yolu bağlantısında iyileştirmelerin yapılması Bölge'deki erişilebilirliği artırmaktadır.

2.8. Kargo

YER-SİS'in kargo verileri kapsamında Kastamonu ve Sinop Merkez ilçelerinden 2018 yılı, Çankırı Merkez ilçesinden 2017 yılında kargo gönderilerin yerleşimler ve kargo sayıları incelenmiştir.

Şekil 31: Kastamonu Merkez İlçesinden Kargo Gönderilen Yerleşimler

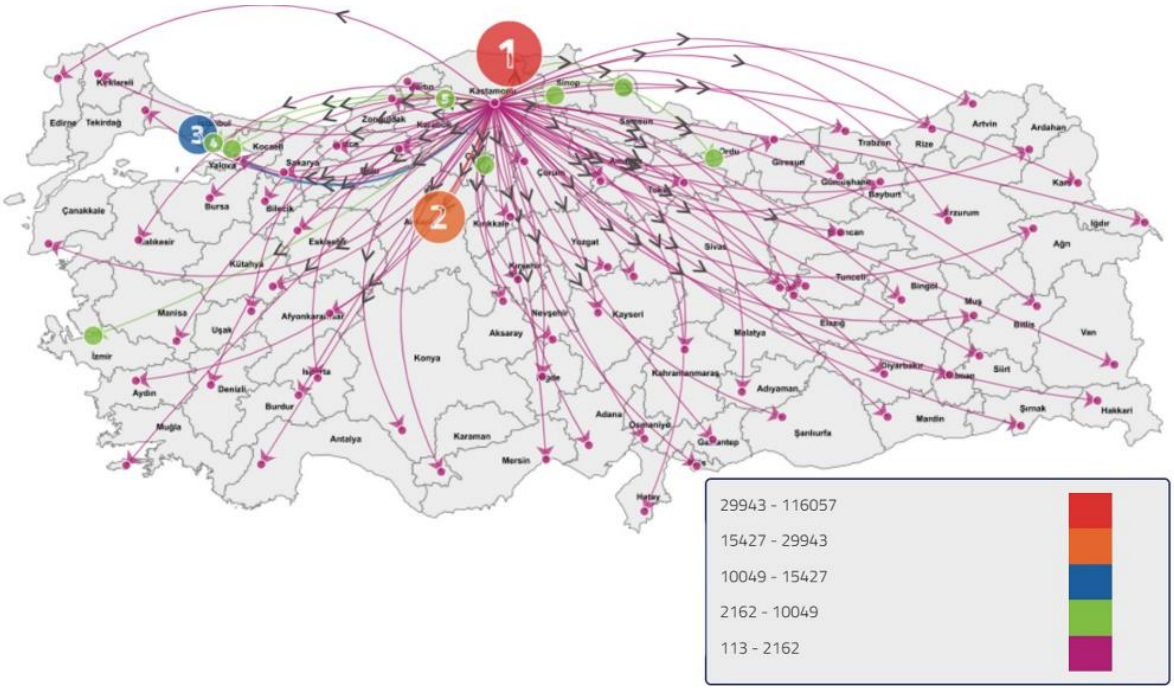

Kaynak: YER-SİS, 2020

2018 yılında Kastamonu Merkez ilçesinden en fazla kargo gönderilen yerleşimlere bakıldığında (Şekil-31) (YER-SİS, 2020);

1- Kastamonu (116.057 kargo) (Merkez'den diğer ilçelerine)
2- Ankara (29.943 kargo)
3- İstanbul (Avrupa) (15.427 kargo)
4- İstanbul (Anadolu) (10.049 kargo)
5- Karabük (5.722 kargo) olduğu görülmektedir.

Şekil 32: Çankırı Merkez İlçesinden Kargo Gönderilen Yerleşimler

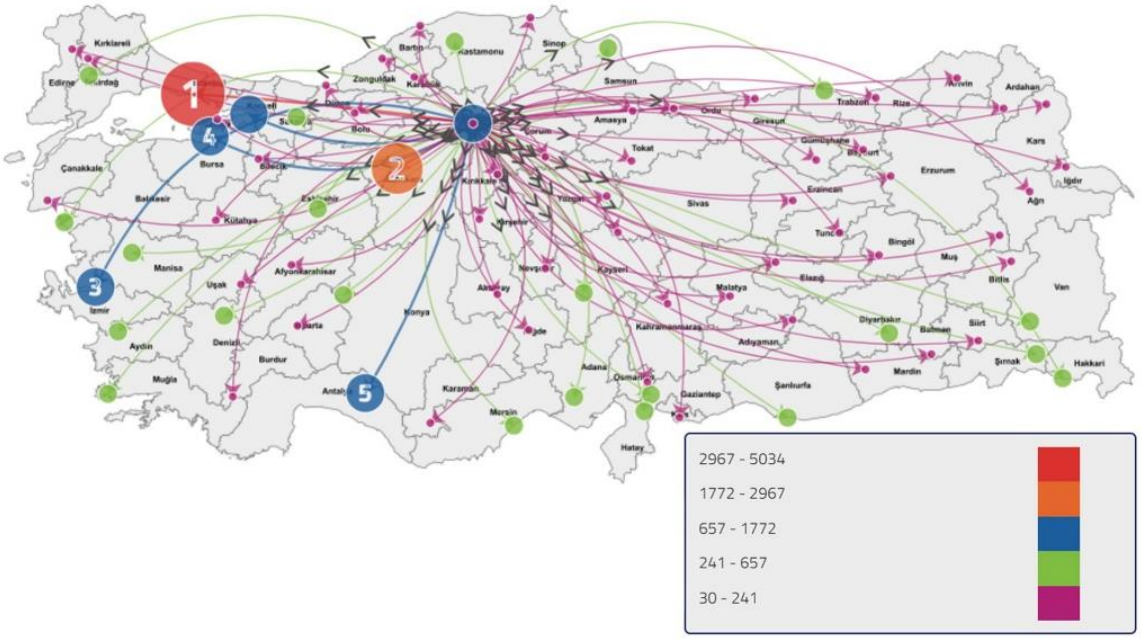

Kaynak: YER-SİS, 2020

2017 yılında Çankırı Merkez ilçesinden en fazla kargo gönderilen yerleşimlere bakıldığında (Şekil-32) (YER-SİS, 2020);

1- İstanbul (5.034 kargo)
2- Ankara (2.967 kargo)
3- İzmir (1.772 kargo)
4- Bursa (988 kargo)
5- Antalya (852 kargo) olduğu görülmektedir.

Şekil 33: Sinop Merkez İlçesinden Kargo Gönderilen Yerleşimler

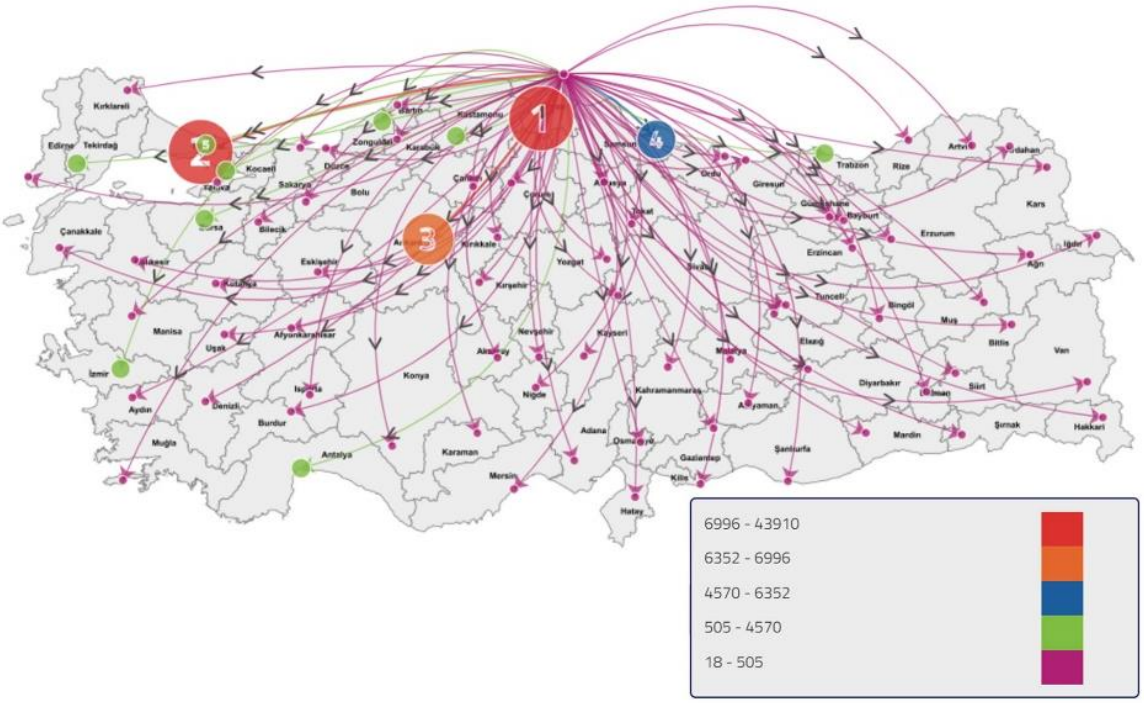

Kaynak: YER-SİS, 2020

2018 yılında Sinop Merkez ilçesinden en fazla kargo gönderilen yerleşimlere bakıldığında (Şekil-33) (YER-SİS, 2020);

1- Sinop (43.910 kargo) (Merkez'den diğer ilçelerine)
2- İstanbul (Avrupa) (7.484 kargo)
3- Ankara (6.996 kargo)
4- Samsun (6.352 kargo)
5- İstanbul (Anadolu) (4.570 kargo) olduğu görülmektedir.

3. KIRSAL ANKET VERİLERİ

3.1. Nüfus Hareketliliği

Türkiye genelinde Düzey 2 Bölgelerinin, kış nüfusu ile yaz nüfusu arasındaki farkın kış nüfusuna oranı ile hesaplanan kış nüfusuna göre değişim oranı verilerine göre; 2019 yılında TR90 Bölgesi 26 Düzey 2 Bölgesi arasında %211,41 ile en yüksek değere sahip iken, en düşük değer %-10,48 ile TRC2 Bölgesi'ne aittir (Şekil-34). TR82 Bölgesi ise %132,03 ile en yüksek ikinci değere sahiptir. 2018 yılı nüfusu üzerinden hesaplama yapıldığında TR82 Bölgesi'nin yaz nüfusunun yaklaşık 1.901.000 kişi olduğu söylenebilir (YER-SİS, 2020).

Şekil 34: Düzey 2 Bölgelerinin Kış Nüfusuna Göre Değişim Oranı (%)

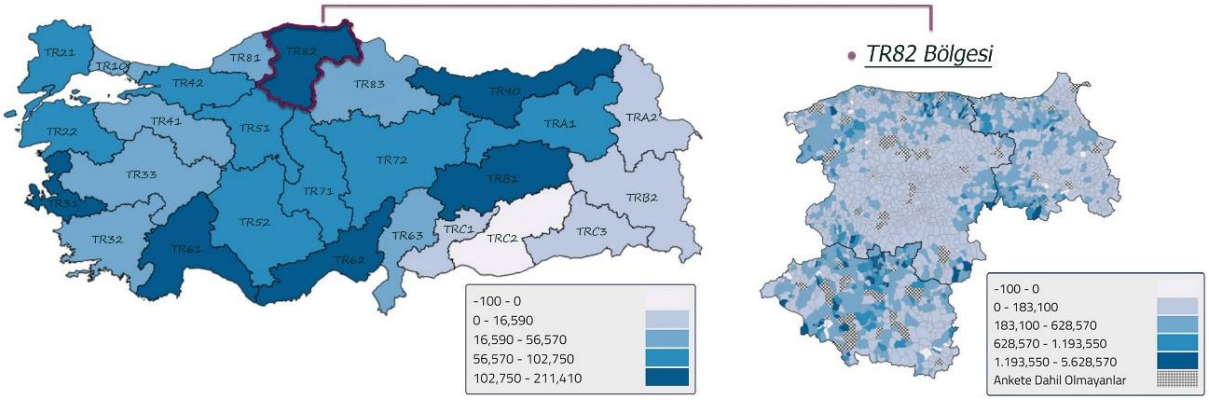

Kaynak: YER-SİS, 2020

TR82 Bölgesi'nde kırsal yerleşimlerin kış nüfusuna göre değişim oranı özellikle, Bölge'nin kıyı kesimlerinde ve Çankırı'nın belirli yerleşimlerinde yüksektir. Bu durum yaz aylarında; Bölge'nin kıyı kesimlerine turist ve gurbetçilerin, Çankırı'nın belirli yerleşimlerine ise mevsimlik işçilerin gelmesine bağlı olarak yaz nüfusunun artmasıyla açıklanabilmektedir.

3.2. Ekonomik Yapı

Ekonomik Faaliyetler

- **Kırsal Yerleşimlerde Ana Geçim Kaynakları**

YER-SİS 2019 yılı verileri doğrultusunda, Türkiye genelinde kırsal yerleşimlerin ana geçim kaynakları görünümüne bakıldığında; Türkiye'nin iç kesimlerinde, Doğu Karadeniz, Marmara Bölgesi'nin kuzeybatısı ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde çoğunlukla tarımsal üretim faaliyetlerinin, Doğu Anadolu Bölgesi'nde çoğunlukla hayvancılık faaliyetlerinin, Ege Bölgesi'nde çoğunlukla tarımsal üretim, hayvancılık faaliyetleri ve transfer harcamalarının, Batı Karadeniz kesiminde ise çoğunlukla hayvancılık faaliyetleri ile transfer harcamalarının ana geçim kaynakları olarak belirtildiği görülmektedir (Şekil-35) (YER-SİS, 2020).
TR82 Bölgesi'nin kıyı kesimlerinde transfer harcamaları (emekli maaşı, sosyal yardım vb.), iç kesimlerinde hayvancılık faaliyetleri ve güney kesiminde tarımsal faaliyetlerin yoğunlaştığı ortaya çıkmaktadır (Şekil-35).

Şekil 35: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Ana Geçim Kaynakları

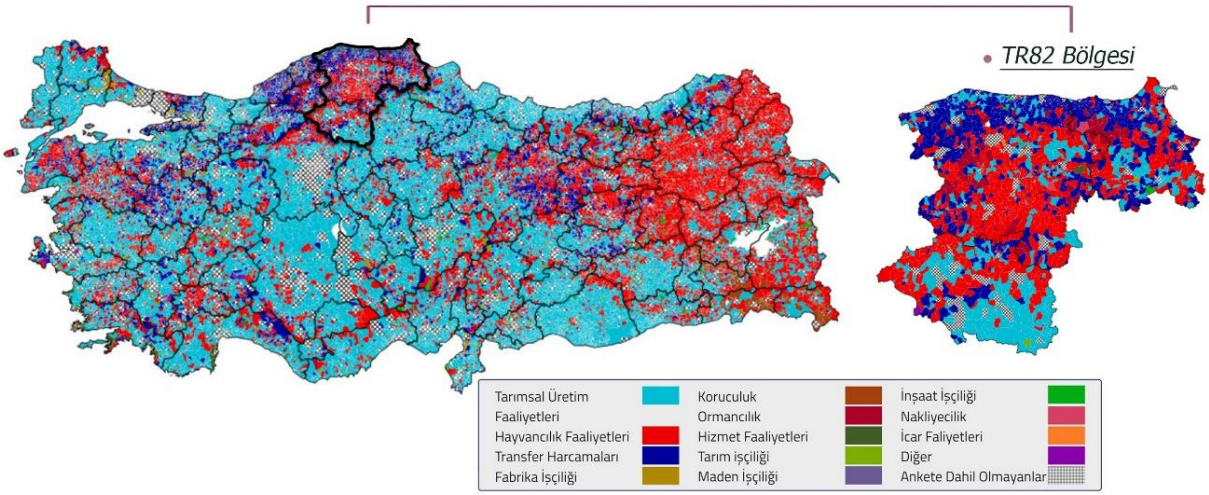

Kaynak: YER-SİS, 2020

- **Geçim Kaynakları Dağılımı**

Kırsal anket verilerinin toplanmasında kullanılan anket formlarında, kırsal yerleşimlerde hangi geçim kaynakları olduğunun belirtilmesi istenmiş ve birden fazla geçim kaynağı seçilmesine imkân verilmiştir. Kırsal yerleşimlerin %98'inde tarımsal üretim ve hayvancılık faaliyetlerinin, %91'inde transfer harcamalarının (emekli maaşı, sosyal yardım vb.) geçim kaynağı olarak belirtilmesi, söz konusu faaliyetlerin ülke genelindeki en yaygın geçim kaynakları olduklarını göstermektedir (Şekil-36) (KAGM, 2020b).

Kırsal Anket Verileri'nden elde edilen Türkiye genelindeki geçim kaynaklarının dağılımına bakıldığında; tarımsal üretim, hayvancılık faaliyetleri ve transfer harcamalarının (emekli maaşı, sosyal yardım vb.) tüm ülke genelinde, fabrika işçiliğinin Marmara ve Ege Bölgesi'nde, inşaat işçiliğinin Doğu Karadeniz kesiminde, Doğu Anadolu Bölge'sinde ve İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde, koruculuğun Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ve Doğu Anadolu Bölgesi'nin güneyinde, ormancılığın Batı Karadeniz kesiminde, tarım işçiliğinin Ege ve Akdeniz Bölgesinde yoğun olduğu sonucuna varılmaktadır (Şekil-36) (YER-SİS, 2020).

TR82 Bölgesi'ndeki kırsal yerleşimlerde; tarımsal üretim faaliyetlerinin, hayvancılık faaliyetlerinin, transfer harcamalarının (emekli maaşı, sosyal yardımlar vb.) ve ormancılığın önemli geçim kaynakları olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil-36) (YER-SİS, 2020).

Şekil 36: Geçim Kaynakları Dağılımı

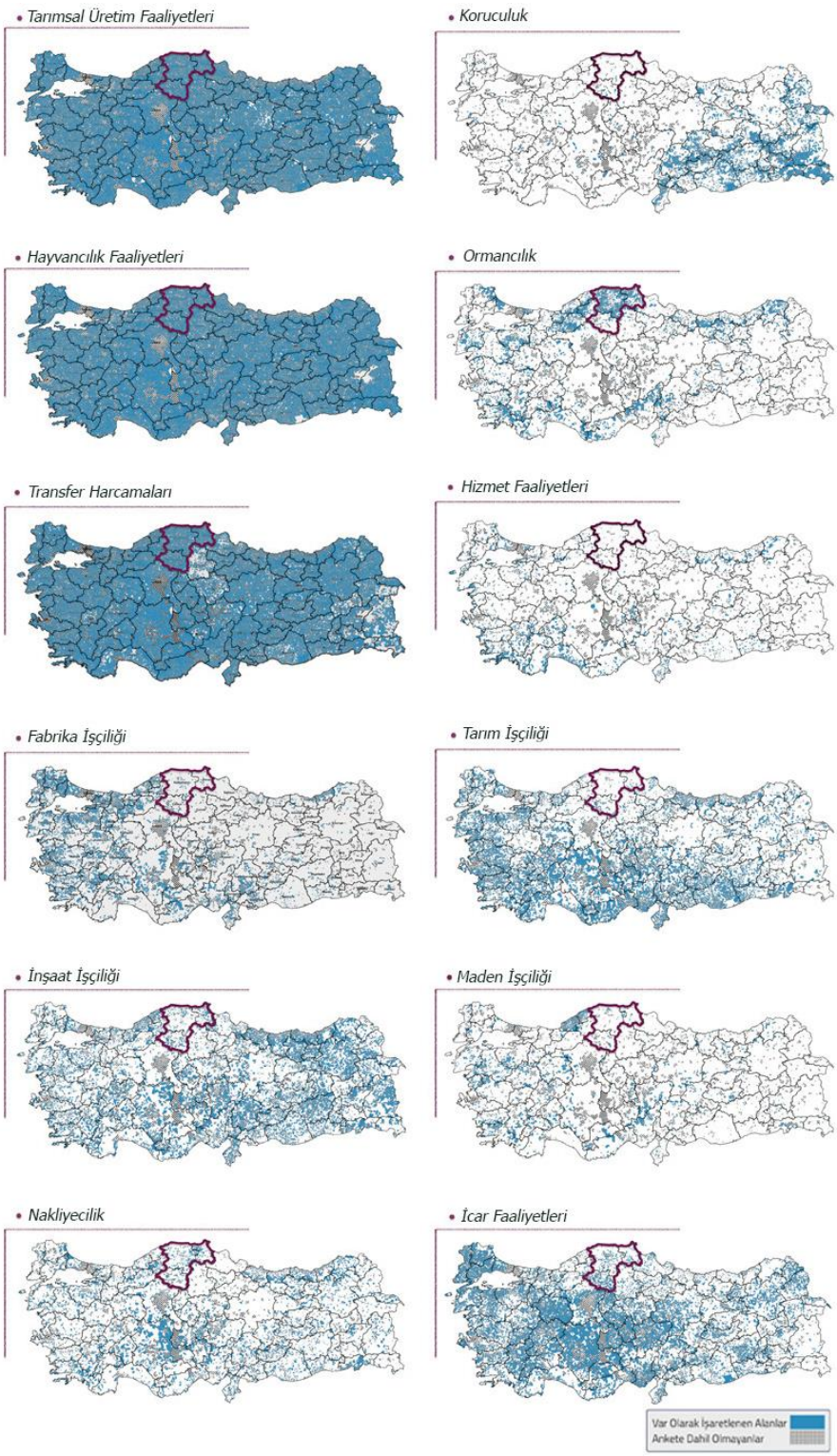

Tarımsal ürün faaliyetleri tüm Türkiye genelinde, koruculuk ise Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Doğu Anadolu Bölgesi'nin güneyinde yoğunlaşmıştır.

Ormancılığın Batı Karadeniz Bölgesi ve ülkenin belirli kesimlerinde, hayvancılık faaliyetlerinin tüm ülke çapında yoğunlaştığı görülmektedir.

Transfer harcamaları bütün ülkede önemli bir geçim kaynağıdır. Hizmet faaliyetleri ise turizm sektörünün öne çıktığı Antalya ve Muğla çevresinde yaygındır.

Fabrika işçiliği Marmara ve Ege Bölgesi'nde, tarım işçiliği ise Akdeniz ve Ege Bölgesi'nde önemli bir geçim kaynağıdır.

İnşaat işçiliği Doğu Karadeniz'de, Doğu Anadolu Bölge'sinde ve İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde; maden işçiliği Batı Karadeniz, Ege ve İç Anadolu Bölgesi'nin belirli kesimlerinde yoğunlaşmıştır.

Nakliyeciliğin geçim kaynağı olarak ülkede dağınık biçimde yoğunlaştığı alanlar görülürken, icar faaliyetleri neredeyse tüm ülkede yaygın bir geçim kaynağıdır.

Kaynak: YER-SİS, 2020

Tarım

• Tarımsal Üretim Yapısı

Tarımsal üretim yapısı verileri doğrultusunda; büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın, kümes hayvancılığının, süt ve süt ürünlerinin, tahıl ve baklagil yetiştiriciliğinin, sera dışı sebze ve meyve yetiştiriciliğinin tüm Türkiye genelinde yaygın olduğu ortaya konmaktadır. Öte yandan yem bitkilerinin Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Doğu Karadeniz kıyı kesimleri haricindeki Türkiye genelinde, seracılığın Batı Karadeniz'in ve Akdeniz Bölgesi'nin batı kesimlerinde, lifli bitki yetiştiriciliğinin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, Ege ve Çukurova Bölgesi'nin kıyı kesimlerinde yoğunluk gösterdiği dikkat çekmektedir (Şekil-37) (YER-SİS, 2020).
TR82 Bölgesi'nin tarımsal üretim yapısını ise genel olarak; arıcılık, sera dışı meyve ve sebze yetiştiriciliği, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, orman ürünleri, kök ve yumru bitki yetiştiriciliği, küçükbaş hayvancılık, seracılık, süt ve süt ürünleri, tahıl ve baklagil yetiştiriciliği oluşturmaktadır. Ayrıca yağlı tohum yetiştiriciliğinin Bölge illerinden Kastamonu'nun Merkez, Daday ve Araç ilçelerindeki belli kırsal yerleşimlerde; lifli bitki yetiştiriciliğinin ise Sinop'un Merkez, Ayancık, Boyabat ve Dikmen ilçelerindeki belli kırsal yerleşimlerde yapıldığı göze çarpmaktadır (Şekil-37) (YER-SİS, 2020).

Şekil 37: Tarımsal Üretim Yapısı

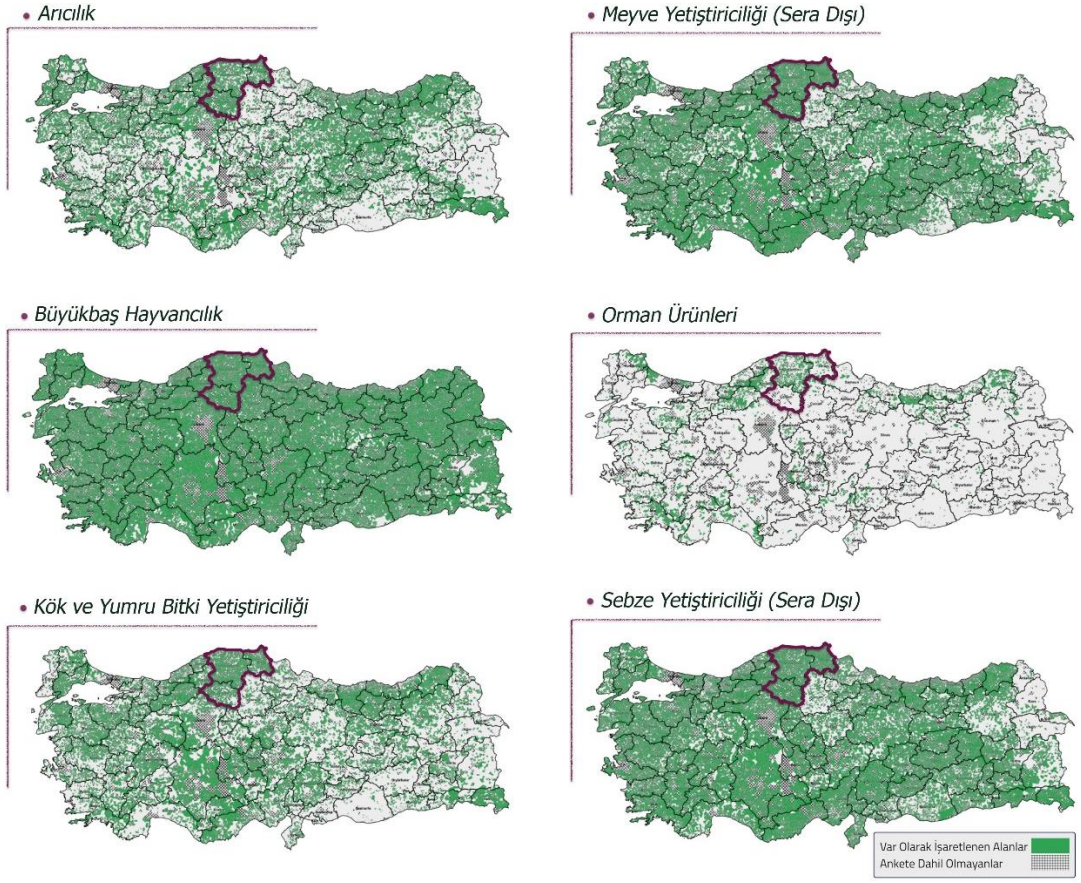

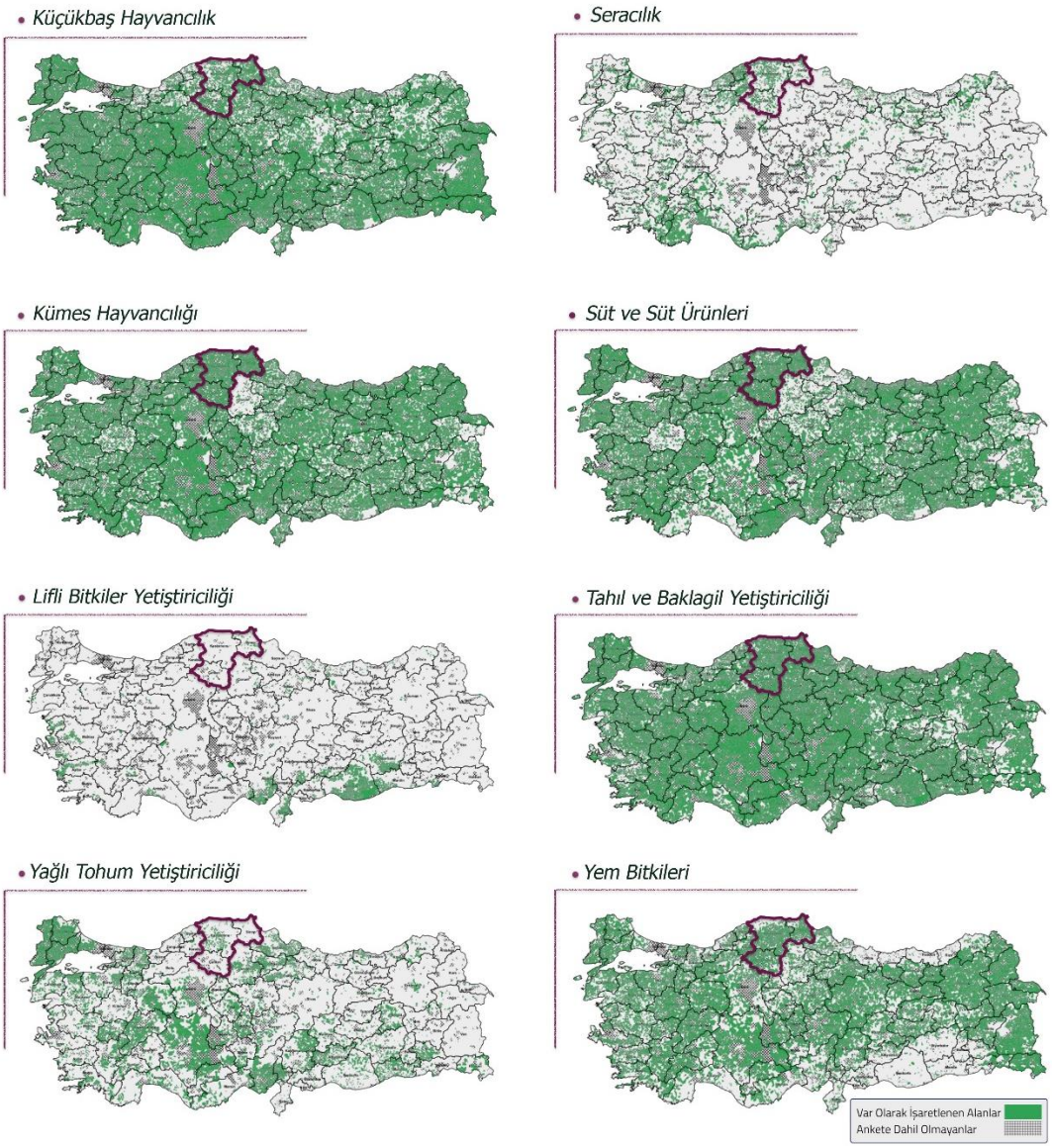

Kaynak: YER-SİS, 2020

- **Ürünlerin Pazarlanması**

Türkiye'de ürünlerin pazarlama biçimlerine bakıldığında; kooperatif/Toprak Mahsulleri Ofisi/ Ticaret Borsası, toptancı/tüccar/aracı yoluyla pazarlamanın yoğunluk gösterdiği söylenebilir. Ayrıca Kütahya, Kars, Ağrı'da semt/hayvan pazarı yoluyla; Rize kıyılarında doğrudan market/ fabrika/ değirmen yoluyla pazarlamanın öne çıktığı görülmektedir. TR82 Bölgesi'nde ise doğrudan son tüketiciye, semt/ hayvan pazarı, toptancı/ tüccar/ aracı yoluyla ürünlerin pazarlamasının yapıldığı görülmektedir (Şekil-38) (YER-SİS, 2020). Bölge'de internet üzerinden pazarlama biçimlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Böylece, yöresel ve coğrafi işaretli ürünlerin pazarlara erişimi artacaktır.

Şekil 38: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Ürünlerin Pazarlanma Biçimleri

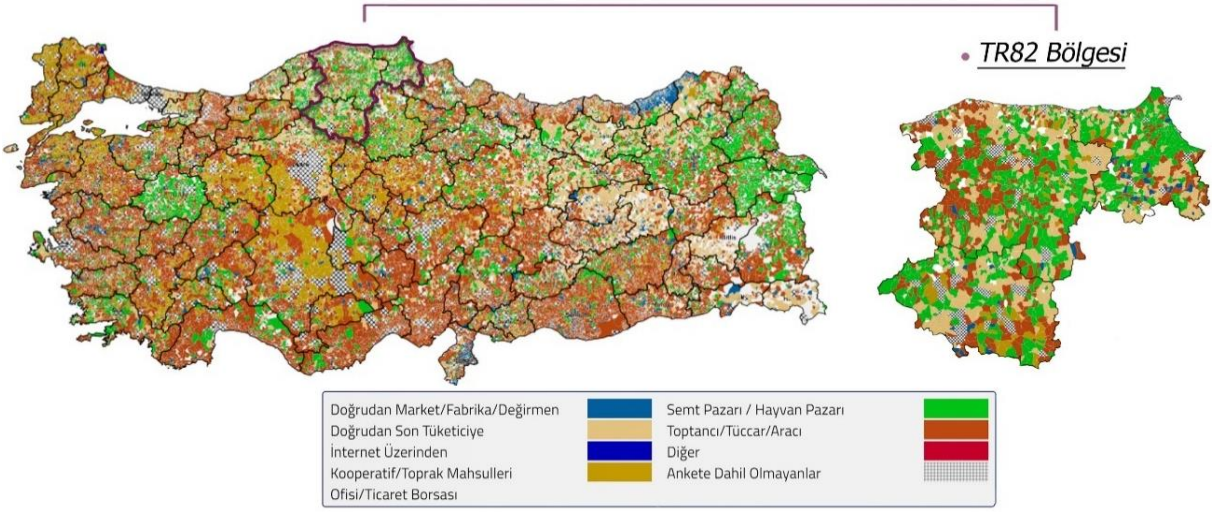

Kaynak: YER-SİS, 2020

- **Tarımsal Ürünlerde Kümelenme**

Tarımsal faaliyetlerin ülke içindeki yeri (büyüklük), bölge içindeki yeri (başatlık), ve sektördeki uzmanlaşma seviyesinin belirlenmesine yönelik olarak üç yıldızlı bir derecelendirme sistemi kullanılmıştır.

Türkiye genelinde üç yıldızlı ekonomik faaliyetlerin yüksek olduğu ilçeler Ege ve Akdeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. TR82 Bölgesi'nde ise üç yıldızlı ekonomik faaliyet sayısı en yüksek olan ilçe Sinop Merkez ilçesi olmakla beraber Sinop Merkezi Kastamonu Merkez, Taşköprü, Tosya ve İnebolu ilçeleri takip etmektedir (Şekil-39) (YER-SİS, 2020).

Şekil 39: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Tarımsal Ürünlerin Kümelenme Faaliyetleri

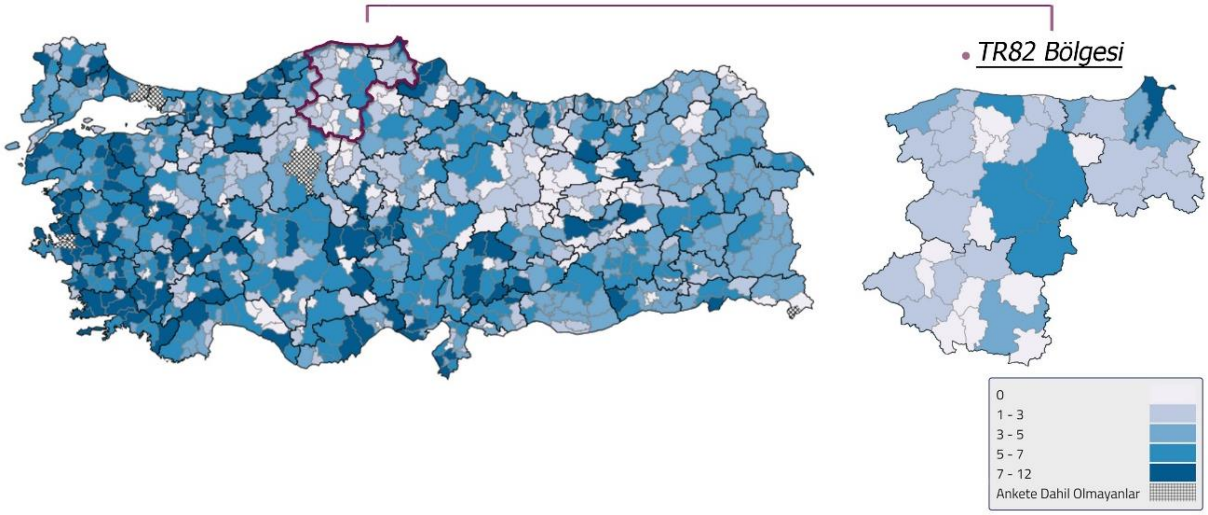

Kaynak: YER-SİS, 2020

- **Tarımsal Üretimde Çeşitlilik**

Herfindahl- Hirschman Endeksi (HHI) ile tarımsal faaliyetlerin ilçelerdeki konsantrasyon düzeyleri gösterilmiş olup; konsantrasyonun yüksek olması ilçede nispeten az sayıda tarımsal üretim

çeşitliliğinin olduğunu gösterirken, konsantrasyonun düşük olması ilçedeki tarımsal üretim çeşitliliğinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Bu bağlamda HHI sonuçlarına göre Türkiye'deki tarımsal üretim çeşitliliğine bakıldığında; Ege, Akdeniz, Marmara, Batı Karadeniz Bölgesi'nde, İç Anadolu Bölgesi'nin güney ve batı kesimlerinde, Doğu Anadolu Bölgesi'nin batı kesimlerinde tarımsal üretim çeşitliliğinin yüksek; İç Anadolu Bölgesi'ndeki Sivas, Yozgat, Çorum illeri ve Doğu Anadolu Bölgesi'nin büyük bir kısmında tarımsal üretim çeşitliliğinin görece düşük olduğu görülmektedir (Şekil-40) (KAGM, 2020b).

TR82 Bölgesi ilçelerindeki HHI sonuçlarına göre, Bölge'nin büyük bir kısmında konsantrasyonun düşük olmasına bağlı olarak tarımsal üretim çeşitliliğinin yüksek olduğu sonucuna varılmaktadır (Şekil-40).

Şekil 40: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Tarımsal Üretim Çeşitliliği

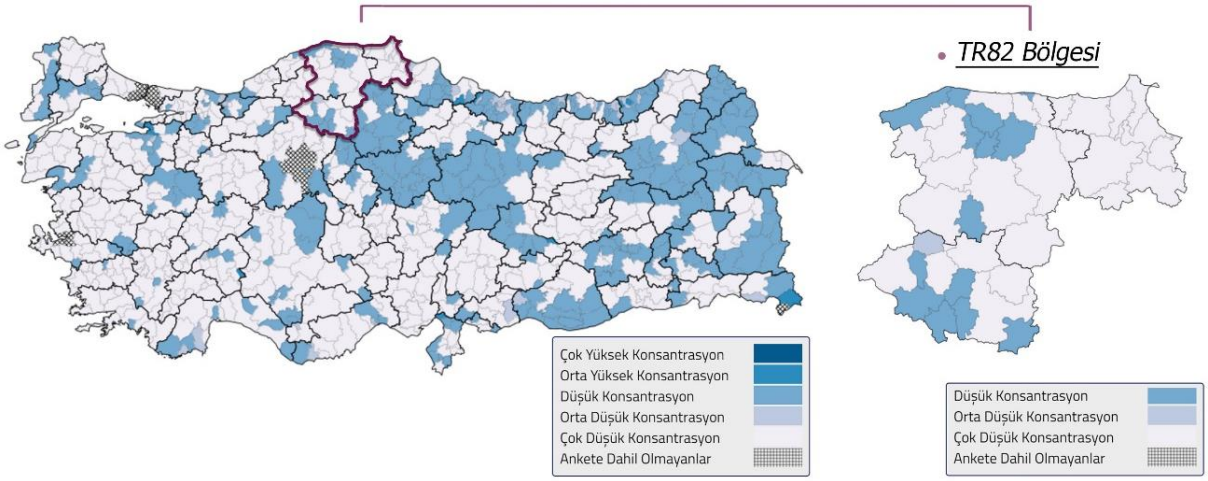

Kaynak: YER-SİS, 2020

- **Faaliyet Bazında Kümelenme**

Faaliyet bazında kümelenme çalışmalarında; ilçe düzeyinde her bir faaliyetin ülke geneli içindeki yeri (büyüklük), bölge içindeki yeri (başatlık) ve sektördeki uzmanlaşma seviyesinin belirlenmesine yönelik olarak üç yıldızlı derecelendirme sistemi kullanılmıştır. TR82 Bölgesi'ndeki faaliyet bazında kümelenme verileri incelendiğinde Bölge'de genel olarak kümelenme dereceleri yüksek olan faaliyetlerin; büyükbaş hayvancılık, süt ve süt ürünleri, orman ürünleri, kök ve yumru bitki yetiştiriciliği, arıcılık faaliyetleri olduğu göze çarpmaktadır.

Şekil 41: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Arıcılık Faaliyetleri Yıldız Sayıları

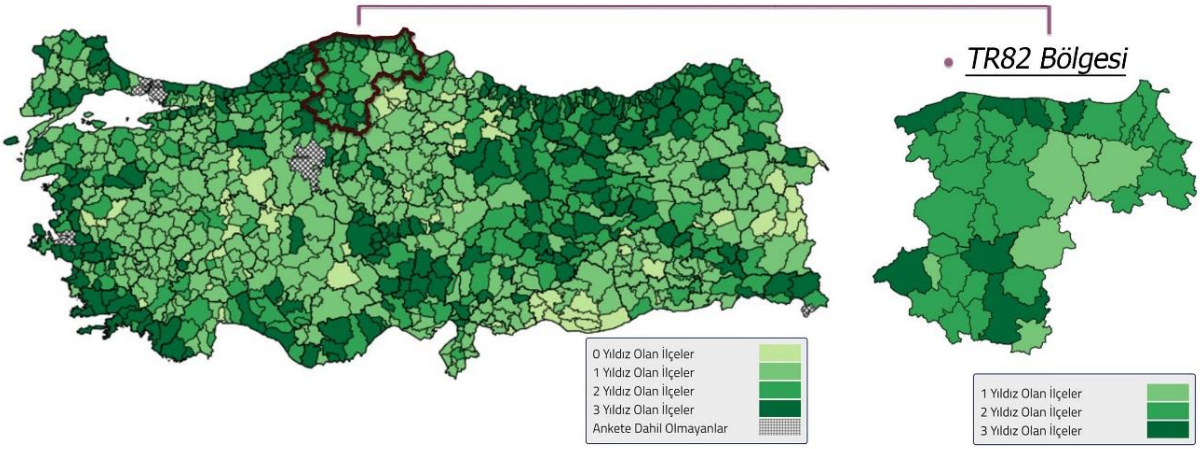

Kaynak: YER-SİS, 2020

Türkiye genelinde arıcılık faaliyetleri yaygın olmakla birlikte üç yıldız alan ilçeler Ege, Karadeniz, Akdeniz ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde yoğunlaşmaktadır. TR82 Bölgesi'nde üç yıldız alan ilçeler ise; Cide, İnebolu, Bozkurt, Türkeli, Çankırı Merkez, Ilgaz ve Çerkeş'tir. Ayrıca kestane balı üretimi için yüksek potansiyele sahip olan TR82 Bölgesi'nde kestane ormanlarının artırılması üretimi de artıracak ve Bölge'ye gelir sağlayacaktır (Şekil-41).

Şekil 42: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Büyükbaş Hayvancılık Faaliyetleri Yıldız Sayıları

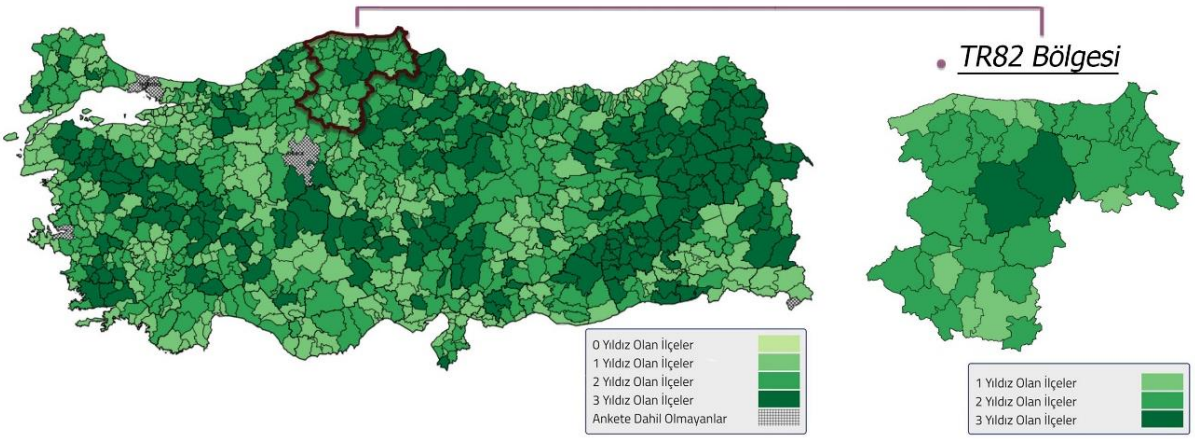

Kaynak: YER-SİS, 2020

Büyükbaş hayvancılık faaliyetleri tüm Türkiye'de olduğu gibi TR82 Bölgesi'nde de yaygın olmakla beraber Bölge'de üç yıldız alan ilçeler; Kastamonu Merkez ve Taşköprü'dür. Bölge'de özellikle simental ırkının yetiştiriciliği ve bu ırka yönelik tüm Türkiye'den talebin yüksek olması nedeniyle bu yönde projeler geliştirilebilir (Şekil-42).

Şekil 43: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Baharatlık, Aromatik ve Eczacılıkla İlgili Bitkiler Yetiştiriciliği Faaliyetleri Yıldız Sayıları

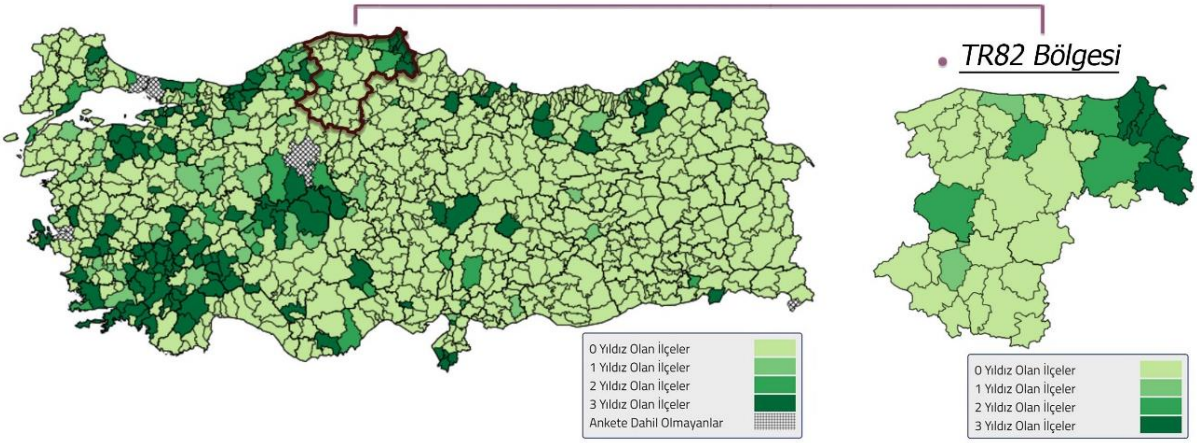

Kaynak: YER-SİS, 2020

Türkiye genelinde baharatlık, aromatik ve eczacılıkla ilgili bitki yetiştiriciliği faaliyetinde üç yıldız alan ilçelerin sayısı az olmakla birlikte söz konusu faaliyet Karadeniz Bölgesi'nin belirli kesimlerinde, Ankara'nın güney kesiminde ve Denizli çevresinde yoğunlaşmıştır. TR82 Bölgesi'nin doğu kesiminde yoğunlaşan faaliyette üç yıldız alan ilçeler ise; Erfelek, Sinop Merkez, Gerze, Dikmen ve Durağan'dır. Bölge'de salep, defne yaprağı öne çıkan bitkiler olup üretimlerinin artırılması Bölge'ye önemli getiri sağlayacaktır (Şekil-43).

Şekil 44: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Kök ve Yumru Bitki Yetiştiriciliği Faaliyeti Yıldız Sayıları

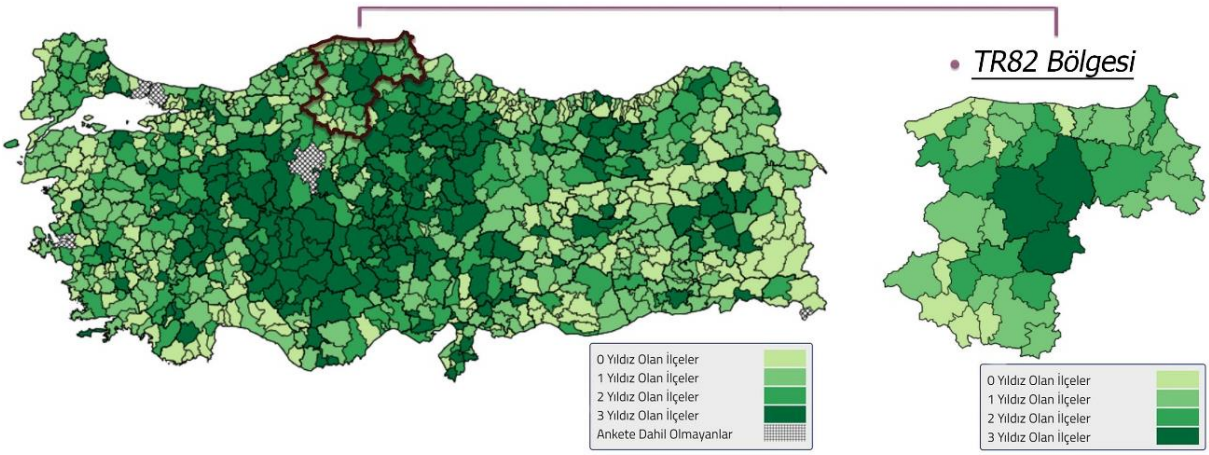

Kaynak: YER-SİS, 2020

Kök ve yumru bitki yetiştiriciliği faaliyetinde kümelenmelerin Türkiye'nin iç kesimlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. TR82 Bölgesi'nde patates, sarımsak ve şeker pancarı üretiminin yüksek olmasına bağlı olarak, kök ve yumru bitki yetiştiriciliği faaliyetinde Bölge genelinde kümelenme olmakla birlikte üç yıldız alan ilçeler; Kastamonu Merkez, Taşköprü ve Tosya'dır (Şekil-44).

Şekil 45: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Lifli Bitki Yetiştiriciliği Faaliyeti Yıldız Sayıları

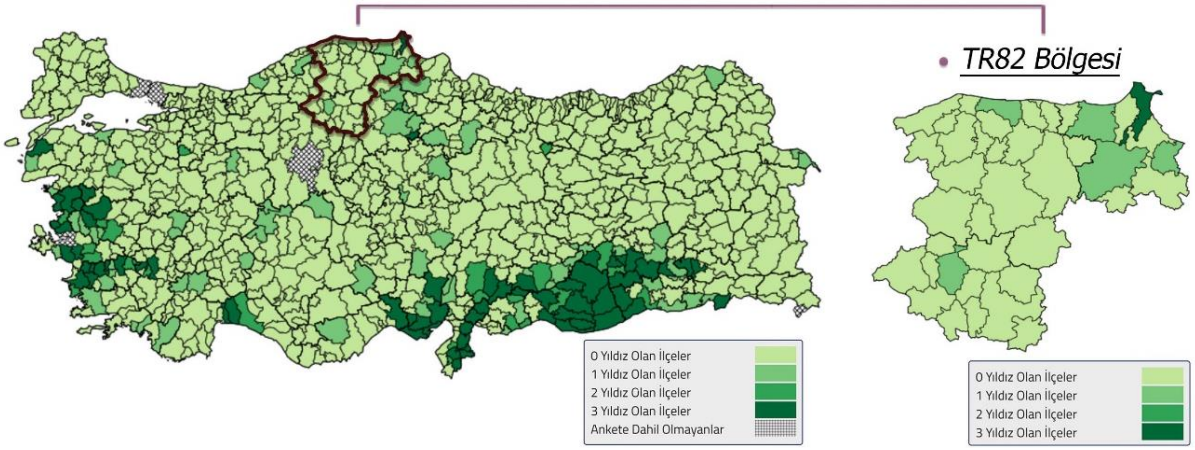

Kaynak: YER-SİS, 2020

Türkiye'de lifli bitki yetiştiriciliği faaliyetinde kümelenme Ege Bölgesi'nin kıyı kesimleri, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Akdeniz Bölgesi'nin doğu kesimlerinde yoğunlaşmıştır. TR82 Bölgesi'ndeki ilçelerin büyük bir kısmının söz konusu faaliyette kümelenmesi bulunmamasına rağmen Bölge, keten ve kenevir gibi lifli bitkilerin yetiştirilmesi için oldukça elverişlidir. Özellikle keten üretiminde Ayancık ve Bölge'de tek üç yıldız alan Sinop Merkez ilçesi ön plana çıkmaktadır (Şekil-45).

Şekil 46: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Seracılık Faaliyeti Yıldız Sayıları

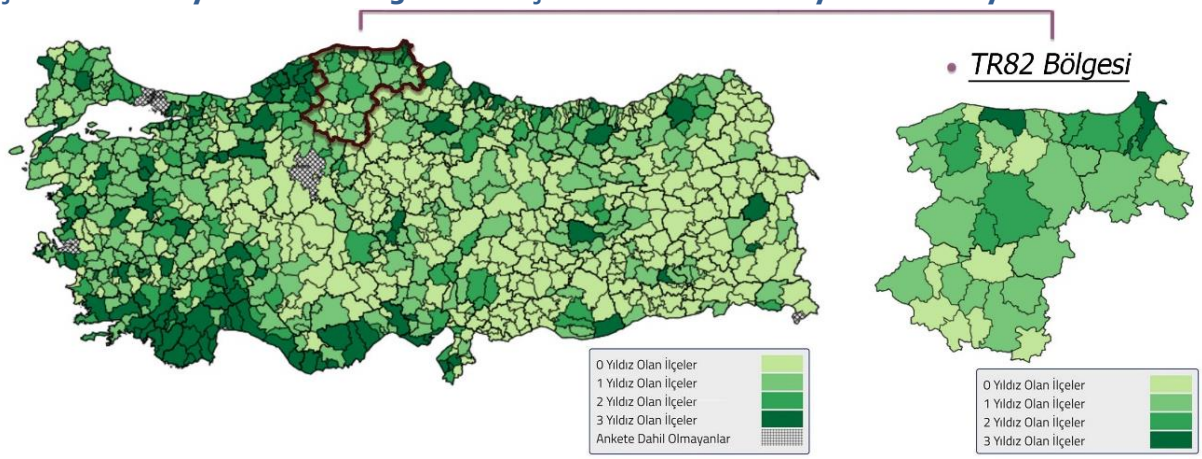

Kaynak: YER-SİS, 2020

Seracılık faaliyetindeki kümelenmeler Akdeniz, Ege ve Batı Karadeniz Bölgesi'nde yoğunluk göstermektedir. TR82 Bölgesi'nde de seracılık faaliyetinde kümelenmeler olmakla birlikte üç yıldız alan ilçeler İnebolu ve Sinop Merkez'dir. Bölge'nin özellikle kıyıda yer alan ilçelerinin iklim açısından seracılık faaliyeti için uygun olmasının yanında Kurşunlu ilçesinde jeotermal seracılık potansiyeli yüksektir (Şekil-46).

Şekil 47: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Orman Ürünleri Faaliyeti Yıldız Sayıları

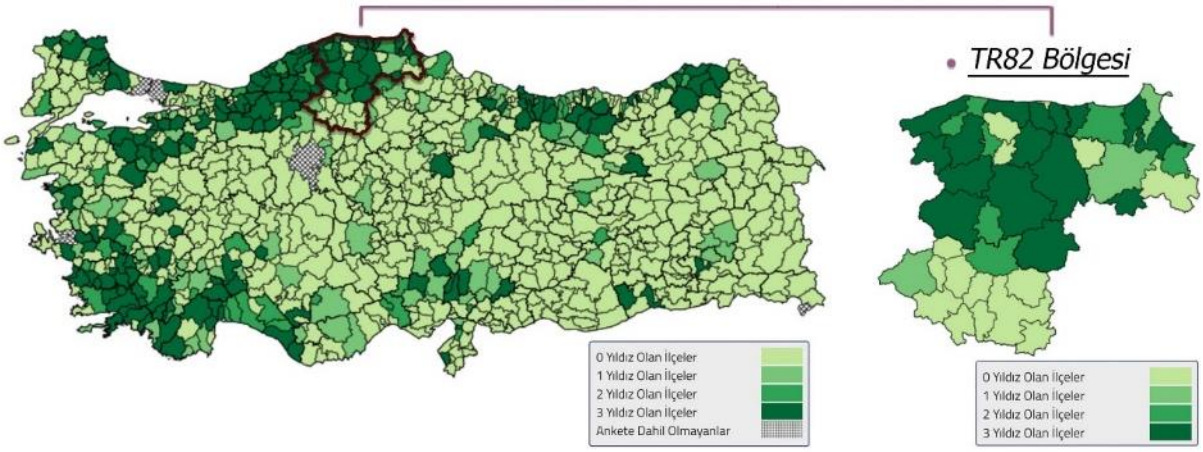

Kaynak: YER-SİS, 2020

Orman ürünleri faaliyetinde Güney Ege, Antalya Çevresi ve Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki kümelenmeler ön plana çıkmaktadır. TR82 Bölgesi'nde özellikle Kastamonu ilinde orman varlığının fazla olması orman ürünleri faaliyetinde kümelenmelerin yüksek olmasına etki etmektedir. Bölge'de üç yıldız alan ilçeler ise; Araç, Azdavay, Bozkurt, Çatalzeytin, Daday, Devrekani, İnebolu, Kastamonu Merkez, Pınarbaşı, Taşköprü, Tosya, Erfelek, Gerze, Saraydüzü ve Türkeli'dir (Şekil-47).

Şekil 48: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Mantarcılık Faaliyeti Yıldız Sayıları

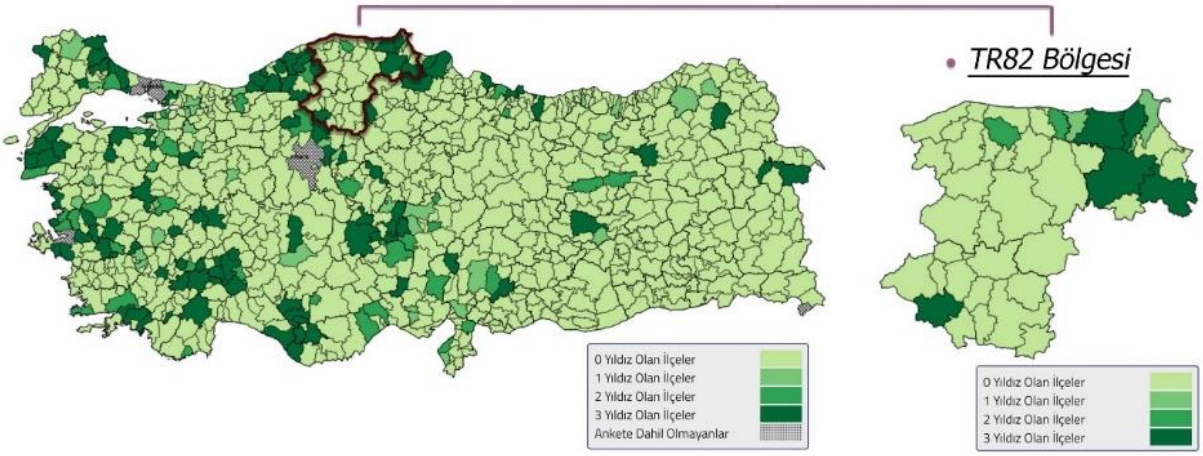

Kaynak: YER-SİS, 2020

Türkiye'de mantarcılık (orman dışı) faaliyetinde kümelenmeler düşük seviyede olmakla birlikte dağınık biçimdedir. TR82 Bölgesi'nde söz konusu faaliyette üç yıldız alan ilçeler; Orta, Ayancık, Erfelek, Boyabat ve Durağan'dır (Şekil-48).

Şekil 49: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Balıkçılık ve Su Ürünleri Faaliyeti Yıldız Sayıları

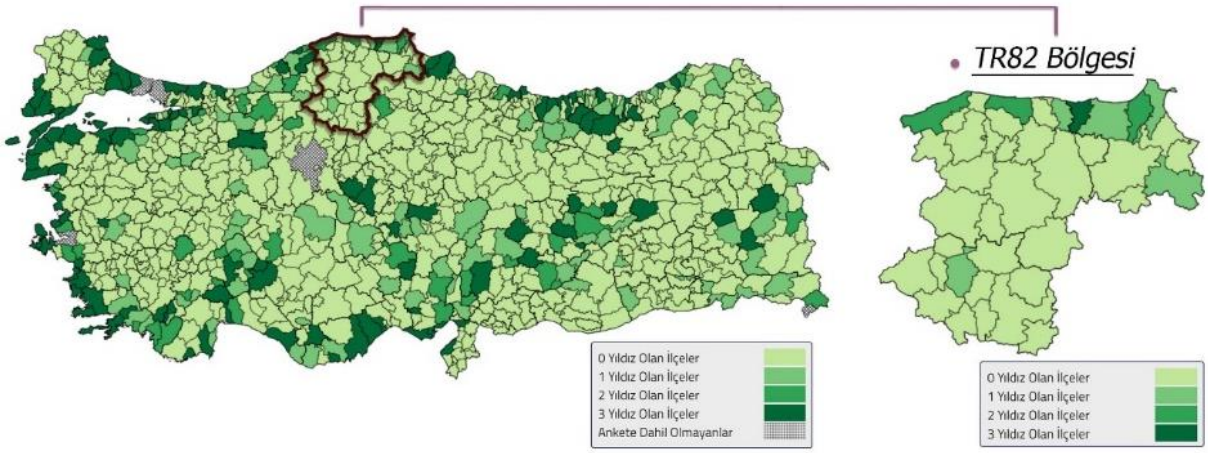

Kaynak: YER-SİS, 2020

Balıkçılık ve su ürünleri faaliyetinde kıyıda yer alan ilçelerin ön plana çıkmasının yanı sıra İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgeleri'nin belirli kesimlerinde kümelenmeler bulunmaktadır. TR82 Bölgesi'nde üç yıldız alan tek ilçe Türkeli'dir. Bölge'nin kıyıdaki ilçelerinde kültür balıkçılığı yapılması için potansiyel bulunmakta olup, bu potansiyellerin geliştirilmesi gerekmektedir (Şekil-49).

Şekil 50: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İlçelerin Yem Bitkileri Faaliyeti Yıldız Sayıları

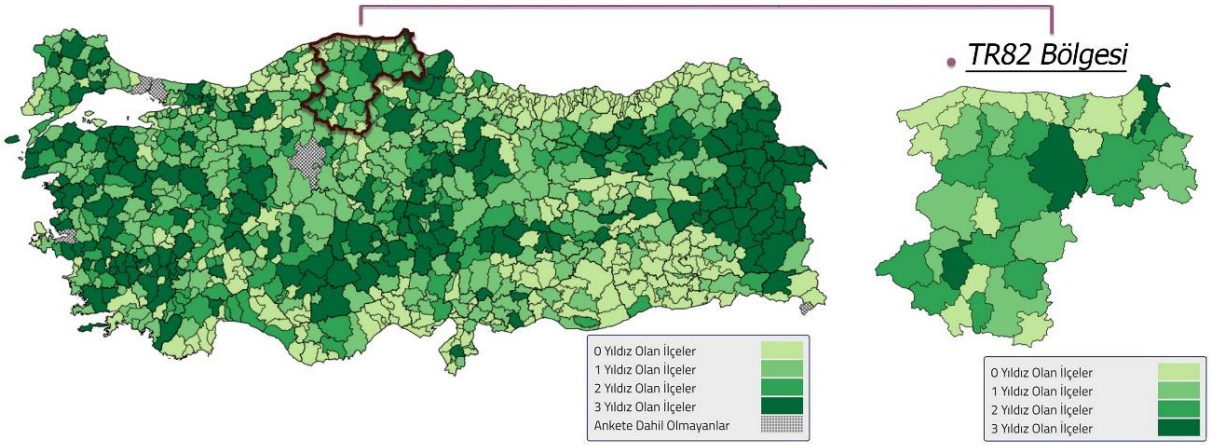

Kaynak: YER-SİS, 2020

Yem bitkileri (yonca, fiğ, korunga vb.) faaliyetinde kümelenme Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Ege Bölgesi'nde yoğunlaşmıştır. TR82 Bölgesi'nde hayvancılığa bağlı olarak yem bitkileri üretiminde kümelenmeler bulunmaktadır. Bölge'de üç yıldız alan ilçeler ise Sinop Merkez, Taşköprü ve Kurşunlu'dur (Şekil- 50).

3.3. İmalat Sanayi Tesisleri

YER-SİS 2019 yılı verilerine göre Türkiye genelindeki imalat sanayi tesisleri Ege, Akdeniz, Marmara Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi'nin güney kesimleri ve Doğu Karadeniz kesiminde yoğunlaşmaktadır.

TR82 Bölgesi'ndeki imalat sanayi tesislerine bakıldığında ise mobilya imalatı, süt ve süt ürünleri imalatı, mobilya dışında diğer ağaç ve ağaç ürünleri imalatı tesisleri, fırın gibi tesislerin faaliyet gösterdiği görülmektedir (Şekil-51) (YER-SİS, 2020).

Şekil 51: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde İmalat Sanayi Tesisleri

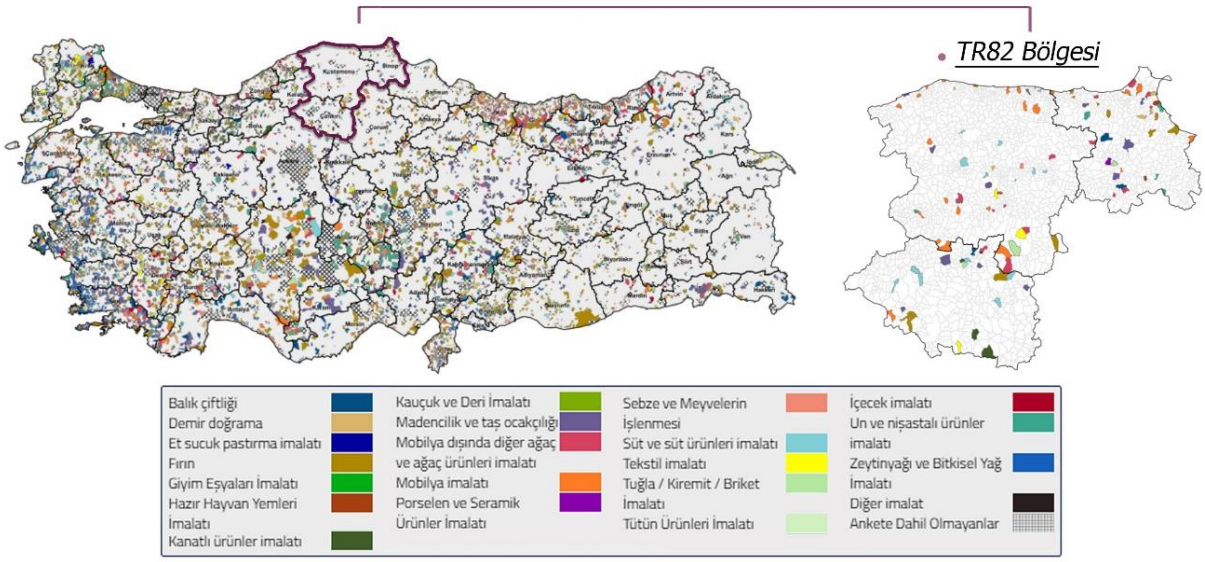

Kaynak: YER-SİS, 2020

3.4. Ulaşım

TR82 Bölgesi'ndeki toplu taşıma sefer başlangıç noktalarının olduğu kırsal yerleşimlere bakıldığında; Kastamonu ilinin kıyı kesimlerinde yer alan Cide, Bozkurt, Abana, İnebolu, Çatalzeytin ilçeleri ile Sinop ilinin Merkez, Gerze, Dikmen, Durağan, Türkeli ilçelerinde söz konusu yerleşimlerin yoğun olduğu görülmektedir. Çankırı ilinde ise toplu taşıma sefer başlangıç noktası olan kırsal yerleşimler dağınık biçimdedir (Şekil-52) (YER-SİS, 2020).

Şekil 52: TR82 Bölgesi'nde Toplu Taşıma Başlangıç Noktası Olan Kırsal Yerleşimler

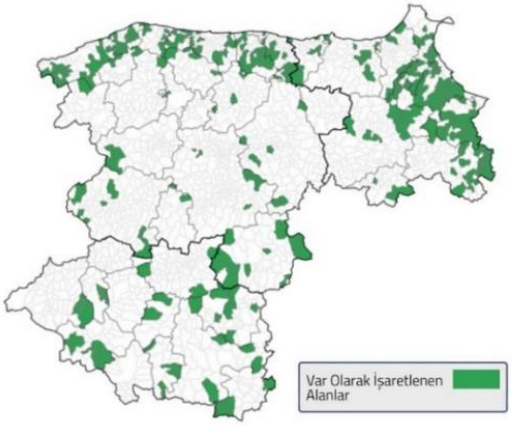

Bölge'de toplu taşıma başlangıç noktası olan kırsal yerleşimler Kastamonu'nun kıyı kesimlerinde, Sinop'un doğu kesiminde yoğunlaşmaktadır. Çankırı'da ise söz konusu yerleşimler nispeten az sayıda ve dağınık biçimde yer almaktadır.

Kaynak: YER-SİS, 2020

3.5. Talep Edilen Tesisler

Kırsal anket verilerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda TR82 Bölgesi'ndeki kırsal yerleşimlerde kurulması en fazla talep edilen tesisler; büyükbaş hayvancılığın önemli bir geçim kaynağı olmasına bağlı olarak süt toplama merkezi ve istihdamın artmasını ve genç nüfus göçünün azalmasını sağlayacak olan fabrika/atölyelerdir (Şekil- 53) (YER-SİS, 2020).

Şekil 53: TR82 Bölgesi'ndeki Kırsal Yerleşimlerde Talep Edilen Tesisler

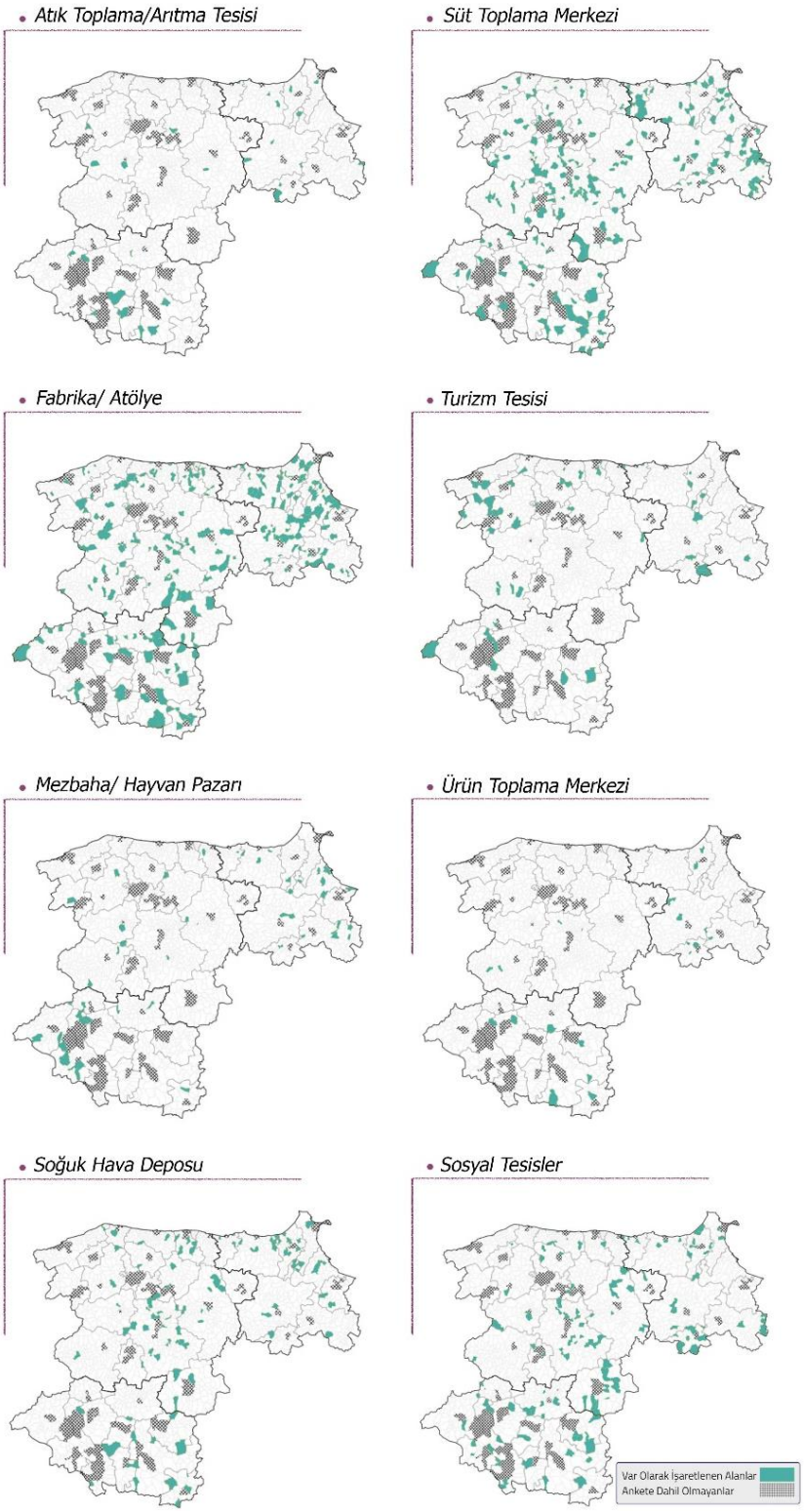

Atık toplama/ arıtma tesisi Bölge genelinde 26 kırsal yerleşim tarafından talep edilmiştir.

Süt toplama merkezi talebi, tüm Bölge genelinde büyükbaş hayvancılığın önemli bir geçim kaynağı olmasına bağlı olarak yüksektir.

Bölge genelinde istihdamı artırmak ve genç nüfus göçünü engellemek amacıyla fabrika/atölye talebi yüksektir.

Turizm tesisi talebi ise Bölge illerinden en fazla Kastamonu'da görülmektedir.

Bölge'de hayvancılığın önemli bir sektör olması nedeniyle mezbaha/hayvan pazarı talebi nispeten yüksek iken, ürün toplama merkezi talebi Bölge genelinde düşüktür.

Bölge genelinde tarımsal ürünlerin depolanması için soğuk hava deposu ve sosyal tesis (köy konağı, park, spor tesis vb.) talebinin de nispeten yüksek olduğu görülmektedir.

Kaynak: YER-SİS, 2020

4. SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK SIRALAMASI VERİLERİ

4.1. Düzey 2 Bölgeleri Bazında Kademelenme

Sosyo- Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması 2017 yılı (SEGE) verilerine göre Türkiye'de genel olarak batı kesimdeki bölgeler yüksek, doğu kesimdeki bölgeler düşük kademede yer almakla birlikte, en gelişmiş bölgeler TR10, TR41, TR42, TR51, TR31 ve TR61 Bölgesi iken; en düşük kademede yer alan bölgeler TRA2, TRB2, TRC3 ve TRC2 Bölgeleridir. TR82 Bölgesi ise 3. kademede yer almaktadır (Şekil-54) (YER-SİS, 2020).

Şekil 54: Türkiye Genelinde Düzey 2 Bölgeleri Bazında Kademelenme

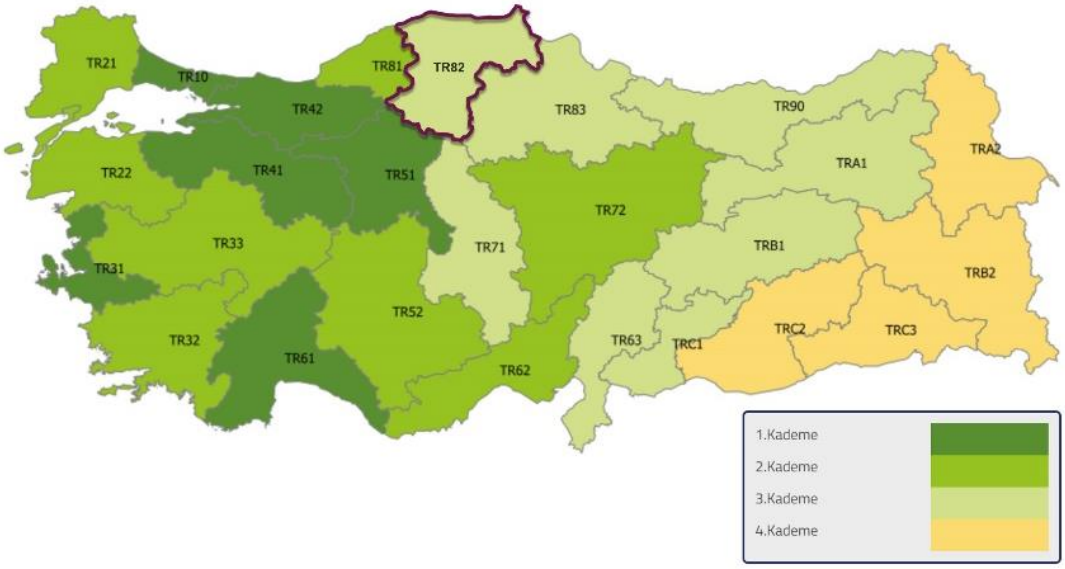

Kaynak: YER-SİS, 2020

4.2. TR82 Bölgesi İl ve İlçe Düzeyinde Kademelenme

İl düzeyinde SEGE-2017 verilerine göre; genel olarak Türkiye'nin batı kesimindeki illerin gelişmişlik kademeleri daha yüksek iken, doğu ve iç kesimlerindeki illerin gelişmişlik kademeleri görece daha düşüktür. TR82 Bölgesi illerinden Kastamonu 4. kademede, Çankırı ve Sinop 5. kademede yer almaktadır. İlçe verilerine bakıldığında; Kastamonu, Çankırı ve Sinop Merkez ilçelerinin 2. kademede olduğu, diğer ilçelerin ağırlıklı olarak 3, 4 ve 5. kademede yer aldığı görülmektedir. Doğanyurt, Dikmen ve Bayramören ilçeleri ise 6. kademede bulunmaktadır (Şekil-55) (YER-SİS, 2020).

Şekil 55: TR82 Bölgesi İl ve İlçe Bazında Kademelenme

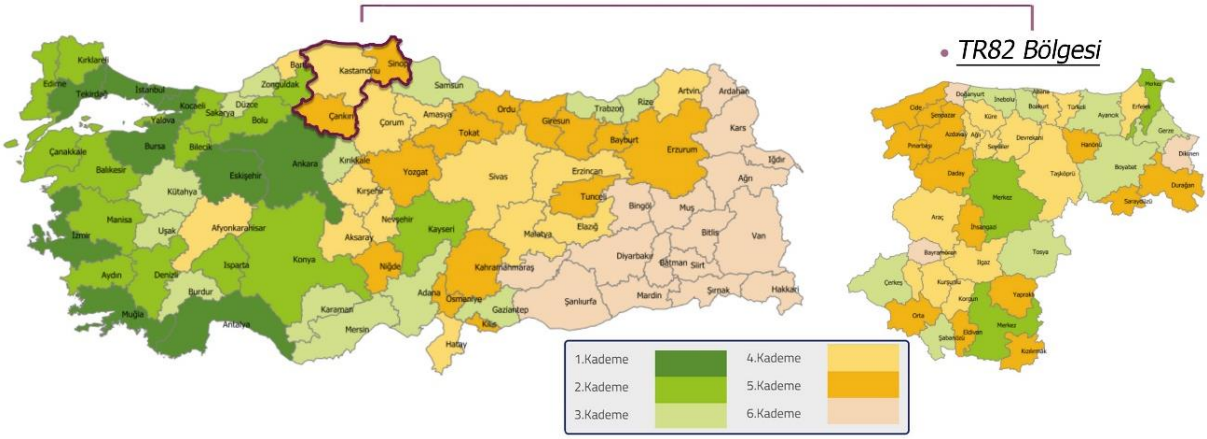

Kaynak: YER-SİS, 2020

5. HİZMET MERKEZLERİ

5.1. Bütünleşik Kentsel Hizmet Merkezleri

Kentsel hizmet merkezlerinin tespit edilmesinde eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim, iletişim, kargo, ulaşım ve ticaret ilişkileri incelenmiştir. Bütünleşik kentsel hizmet merkezlerinin derecelendirilmesinde ise bütünleşik ağ yapısından elde edilen hizmet büyüklüğü skorlarına hem kafa/kuyruk kırınımı hem de Jenks doğal kırınım kümeleme algoritması uygulanarak 7 farklı hizmet derecesi belirlenmiştir. Dereceler tespit edilirken, bu iki algoritma ile elde edilen değerlerin ortalaması alınarak buçuklu değerler bir üst dereceye yuvarlanmıştır. Tam sayı ile elde edilen yerleşimler A alt derecesi olurken, buçuklu değerlerin yuvarlanması ile elde edilen yerleşimler B alt derecesi olmuştur. Örneğin; bir yerleşim kafa/kuyruk kırınımında 3. derece, Jenks doğal kırınımında 4. derece ise bu iki değerin ortalaması olan 3,5 değeri yukarı yuvarlanarak 4. Derecede yer alır. Buçuklu değerin yuvarlanması sebebiyle de alt derecesi B olmakta ve nihai yerleşim derecesi 4B olarak belirlenmektedir. Bu bağlamda Türkiye genelinde 879 kentsel yerleşim 13 dereceye ayrılmış olup en yüksek derece olan 7. hizmet derecesinde yalnızca İstanbul yer almaktadır. En düşük hizmet derecesine sahip yerleşimler ise genel olarak Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu ve Karadeniz Bölgeleri'nde yoğunlaşmaktadır (Şekil-45) (KAGM, 2020a).

TR82 Bölgesi'ndeki yerleşimlerin hizmet derecelerine bakıldığında; en yüksek derecelere 3A ile Kastamonu Merkez, 3B ile Çankırı Merkez ve Sinop Merkez ilçelerinin sahip olduğu görülmektedir. Boyabat, Tosya ve Taşköprü'nün merkez ilçelerden sonra hizmet derecesi yüksek olan yerleşimler olması dikkat çekmektedir. Bölge'deki geriye kalan yerleşimler ise 1A ve 1B derecesine sahiptir (Şekil-56).

Şekil 56: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Bütünleşik Kentsel Hizmet Merkezleri

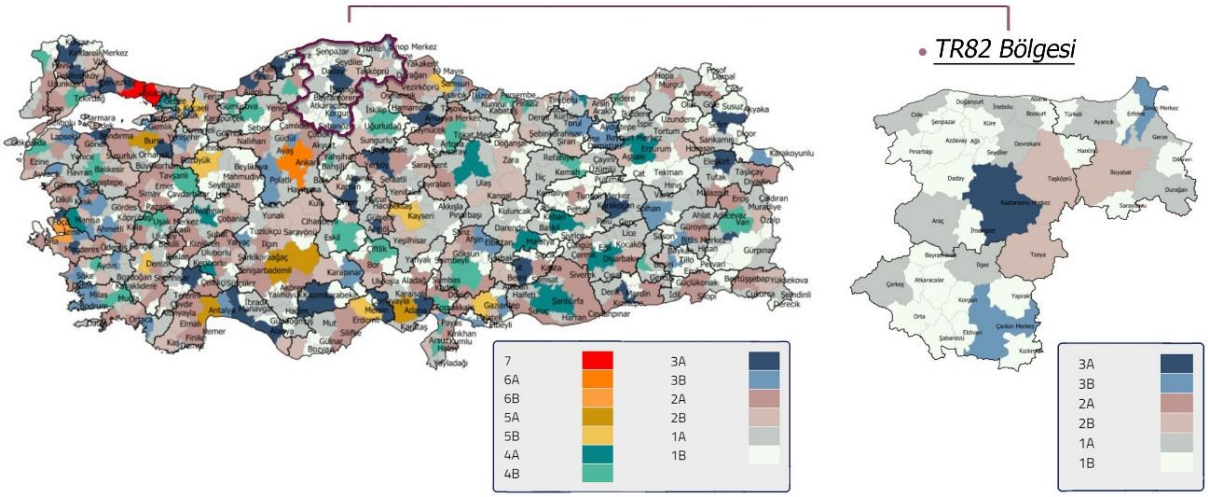

Kaynak: YER-SİS, 2020

5.2. Bütünleşik Kırsal Hizmet Merkezleri

Kırsal hizmet merkezlerinin belirlenmesinde; eğitim, sağlık, ulaşım, günlük ve günlük olmayan ticaret amaçlı, günlük ve günlük olmayan iş gücü akışları değişkenleri kullanılmıştır. Kırsal hizmet merkezleri çalışması kapsamında 37.036 kırsal yerleşimden 12.477'sinin kendisinden başka en az bir yerleşime yedi hizmet alanından en az birinde hizmet sağladığı, 24.559 kırsal yerleşimin ise yedi hizmet alanından hiçbirinde kendisinden başka bir kırsal yerleşime hizmet sağlamadığı tespit edilmiştir. Bütünleşik kırsal hizmet merkezlerinin derecelendirilmesinde hem kafa/kuyruk kırınımı hem de Jenks doğal kırınım kümeleme algoritması kullanılmıştır. İlk aşamada dört kırsal hizmet merkezi derecesi

oluşturulmuş, sonrasında en üst dereceler olan üçüncü ve dördüncü derecedeki yerleşimler A ve B şeklinde iki alt dereceye bölünmüştür. Alt dereceler oluşturulurken kafa/kuyruk kırınımı ve Jenks doğal kırınım ile elde edilen hizmet derecesi değerlerinin ortalaması alınmış ve buçuklu değerler bir üst sınıfa yuvarlanmıştır. Kendisinden başka bir kırsal yerleşime yedi farklı hizmet alanından en az birinde hizmet veren kırsal yerleşimler altı dereceye ayrılmıştır. En üst derece hizmet merkezlerinin Ege, Akdeniz, Marmara Bölgeleri'nde, düşük dereceli hizmet merkezlerinin ise İç Anadolu, Doğu Anadolu Bölgeleri'nde yoğunlaştığı görülmektedir (Şekil-57) (KAGM, 2020a).

TR82 Bölgesi'nde en yüksek dereceler olan 4A derecesinde; İğdir (Araç), Alatarla (Taşköprü), Subaşı (Kastamonu Merkez), Kayı (Kastamonu Merkez), Toygarlı (Cide), Güzelkent (Türkeli), Kabalı (Sinop Merkez) bulunurken, 4B derecesinde Bük (Kastamonu Merkez), Mescit (Kastamonu Merkez), İlyasbey (Cide) kırsal yerleşimleri bulunmaktadır. 4A ve 4B derecelerinde Çankırı'dan hiçbir kırsal yerleşimin bulunmaması dikkat çekmektedir. Bölge'deki kırsal yerleşimlerin büyük bir kısmı kendisinden başka yedi hizmet alanından hiçbirinde hizmet vermemektedir (Şekil-46).

Şekil 57: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Bütünleşik Kırsal Hizmet Merkezleri

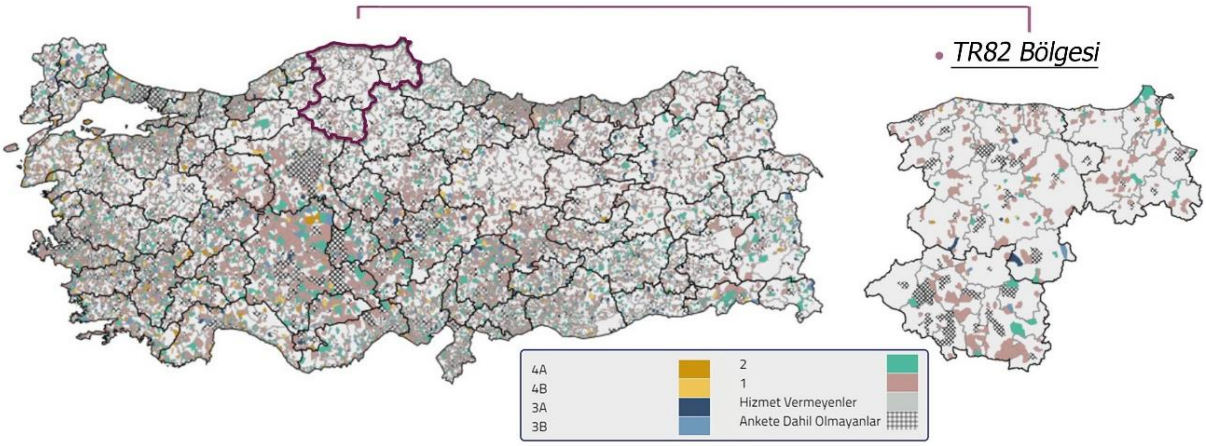

Kaynak: YER-SİS, 2020

5.3. Geçiş Hizmet Merkezleri

Geçiş hizmet merkezleri çalışması kapsamında, kentsel hizmet merkezleri yapısında en alt derecede olan 1B derecesindeki yerleşimler ile kırsal hizmet merkezleri yapısında en üst derece olan 4A derecesindeki yerleşimler benzer özelliklere sahip olmaları nedeniyle kırdan kente geçiş yerleşimleri olarak değerlendirilmiş ve böylece iki ayrı yapı birleştirilmiştir. Kentsel ve kırsal hizmet merkezlerinin tespit edilmesinde olduğu gibi geçiş hizmet merkezlerinin derecelendirilmesinde de kafa/kuyruk kırınımı ve Jenks doğal kırınımı kullanılarak iki derece oluşturulmuş ve ikinci derece A ve B olarak iki alt dereceye ayrılmıştır. 2A ve 2B dereceleri belirlenirken kafa/kuyruk ve Jenks doğal kırınımından elde edilen derece değerlerinin ortalaması alınarak buçuklu değerler bir üst sınıfa yuvarlanmıştır (KAGM, 2020a).

Geçiş hizmet merkezlerinin kırsal ve kentsel olarak ülke genelindeki dağılımına bakıldığında; ülkenin batı kesiminde kırsal nitelikli yerleşimlerin, doğu ve iç kesimlerinde kentsel nitelikli yerleşimlerin yoğun olduğu görülmektedir. TR82 Bölgesi'ndeki geçiş hizmet merkezleri incelendiğinde; kırsal yerleşim bazında 1. derecede İğdir (Araç), Alatarla (Taşköprü), Subaşı (Kastamonu Merkez), Kayı (Kastamonu Merkez), Toygarlı (Cide), Güzelkent (Türkeli), Kabalı' nın (Sinop Merkez) yer aldığı görülmektedir. Kentsel yerleşim bazında ise 2A derecesinde Çatalzeytin, Daday, Kurşunlu, Orta, Kızılırmak, Türkeli, Erfelek ve Dikmen ilçeleri; 2B derecesinde Azdavay, Küre, Doğanyurt, Şenpazar,

Pınarbaşı, İhsangazi, Atkaracalar, Şabanözü ve Saraydüzü ilçeleri; 1 derecesinde Ağlı, Abana, Seydiler, Hanönü, Bayramören, Eldivan, Korgun ve Yapraklı ilçelerinin bulunduğu dikkat çekmektedir (Şekil-58) (KAGM, 2020a).

Şekil 58: Türkiye ve TR82 Bölgesi'nde Geçiş Hizmet Merkezleri

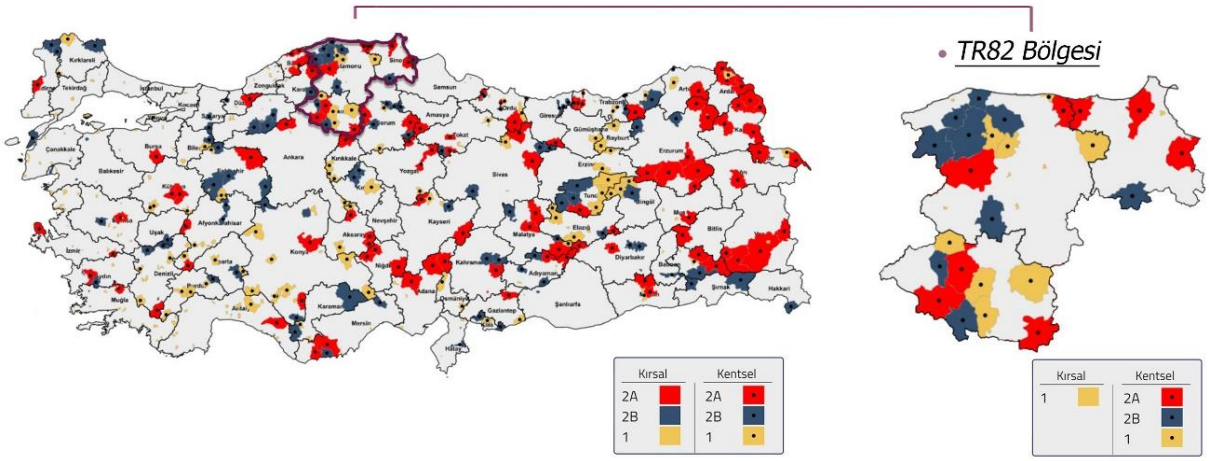

Kaynak: YER-SİS, 2020

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'deki mevcut yerleşim sistemini ve yerleşimler arası ilişkileri yeni dinamikler çerçevesinde tanımlamayı amaçlayan Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırması (YER-SİS) kapsamında sunulan mekânsal veriler, kırsal anket verileri, SEGE verileri ve hizmet merkezleri verileri doğrultusunda TR82 Bölgesi'nin mevcut durumu analiz edilmiştir. Söz konusu başlıklar altında toplanan veriler kapsamında TR82 Bölgesi'ne dair şu önemli bulgular tespit edilmiştir;

- Bölge, Düzey 2 Bölgeleri arasında en düşük nüfusa sahiptir ve nüfusu bir milyonun altında olan tek bölgedir.
- Bölge, Düzey 2 Bölgeleri arasında en yüksek yaşlı nüfus oranına sahiptir.
- Bölge illerinin en çok göç verdiği yerleşimler İstanbul, Ankara gibi büyük kentler ve coğrafi mesafe bakımından yakın olan yerleşimlerdir.
- Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bakımından Bölge avantajlı konumdadır.
- Sağlık hizmetleri Bölge'de yeterince gelişmemiş olması nedeniyle Bölge halkı sağlık hizmetlerini genel olarak gelişmiş kentlerden ve çevre illerden karşılamaktadır.
- Ticaret ve iş kayıt verilerinde Bölge, Düzey 2 Bölgeleri arasında son sıralarda yer almaktadır.
- Bölge'ye ulaşım imkanları kısıtlıdır. Ancak Bölge'nin Ankara'ya ve Samsun'a yakın olması birçok açıdan erişilebilirliği artırmaktadır.
- Kış nüfusuna göre değişim oranında Bölge, Düzey 2 Bölgeleri arasında en yüksek ikinci değere sahiptir. Bölge'de özellikle yaz aylarında nüfus artışı yaşanmaktadır.
- Bölge'nin ana geçim kaynakları transfer harcamaları, tarımsal üretim ve hayvancılık faaliyetleridir.
- Bölge'nin tarımsal üretim yapısını; arıcılık, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, meyve ve sebze yetiştiriciliği (sera dışı), kök ve yumru bitki yetiştiriciliği, orman ürünleri, süt ve süt ürünleri, tahıl ve baklagil yetiştiriciliği ve yem bitkileri oluşturmaktadır.
- Ürünlerin pazarlanması genel olarak semt/hayvan pazarı ve doğrudan son tüketiciye şeklindedir.
- Bölge'de tarımsal ürünlerin kümelenme faaliyetleri en yüksek Sinop Merkez ilçesindedir. Bölge ilçelerinde genel olarak tarımsal ürünlerin kümelenme faaliyetleri düşük seviyededir.
- Bölge'nin genelinde tarımsal üretim çeşitliliği yüksektir.
- Kırsal yerleşimlerde en fazla talep edilen tesisler; fabrika/atölye, süt toplama merkezleri ve sosyal tesislerdir.
- SEGE 2017 verilerine göre; Düzey 2 Bölge bazında TR82 Bölgesi 3. kademede; il bazında ise Kastamonu 4. kademede, Sinop ve Çankırı 5. kademede yer almaktadır.
- Bütünleşik kentsel hizmetlerinde en yüksek dereceye sahip olan ilçeler Kastamonu, Çankırı ve Sinop'un Merkez ilçeleridir. Bölge ilçelerinin büyük bir kısmı ise en alt derecede yer almaktadır.
- Bütünleşik kırsal hizmet merkezleri bağlamında Bölge'deki kırsal yerleşimlerin çoğunluğu kendisinden başka hiçbir kırsal yerleşime hizmet vermemektedir.

YER-SİS kapsamında TR82 Bölgesi'ne ilişkin elde edilen bulgular sonucunda üretilen politika önerileri ise şu şekildedir;

1. Göçü azaltmaya ve genç istihdamı artırmaya yönelik stratejilerin geliştirilmesi
2. Yaz nüfusu artışına yönelik olarak turizm tesislerinin kapasitesinin artırılması ve çeşitlendirilmesi
3. Sağlık hizmetleri kapasitesinin artırılması ve geliştirilmesi

4. Tarımsal ürün deseninin çeşitlendirilmesi ve katma değeri yüksek ürünlerin yetiştirilmesinin teşvik edilmesi
5. Kırsalda çiftçiliğin nitelikli hale getirilmesi
6. Belirli kentsel ve kırsal yerleşimlerin hizmet derecelerinin yükseltilmesi
7. Hizmet derecesi yüksek olan belirli yerleşimlerin alt merkez olarak işlevlendirilmesi
8. Ürünlerin pazarlanma biçimlerinin çeşitlendirilmesi
9. Kırsal yerleşimlerde hizmet çeşitliliğinin artırılması

TR82 Bölgesi; doğal unsurları, kırsal yapısı, sosyo-kültürel yapısı gibi birçok önemli potansiyele sahiptir. Bu raporda da YER-SİS verilerinden öne çıkan bulgulara ilişkin politika önerileri belirtilmiştir. Ancak bulgulardan daha anlamlı ve kapsamlı politikalar üretilebilmesi için potansiyellerin de değerlendirilerek diğer kaynaklardan verilerin ilişkilendirilmesi faydalı olacaktır. Öte yandan Bölge için politika, strateji, hedefler gerçekleştirilirken iklim değişikliği, afetlere hazırlık gibi önemli konular göz önünde bulundurulmalıdır.

7. KAYNAKÇA

KAGM (Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü). Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Hizmet Merkezleri Raporu. Ankara, 2020a.

KAGM (Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü). Türkiye'de Kırsal Yerleşimler Saha Çalışması Raporu. Ankara, 2020b.

Türkiye İstatistik Kurumu. *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları.* 2020, 2019. https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr (erişildi: Eylül 15, 2021).

Türkiye İstatistik Kurumu. *Nüfus Projesksiyonları.* 2018. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Nufus-Projeksiyonlari-2018-2080-30567 (erişildi: Eylül 15, 2021).

YER-SİS (Türkiye'de Kenstel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırması). 2020. https://yersis.gov.tr/web (erişildi: Eylül 16, 2021).

DEĞERLENDİRME/NOTLAR

DEĞERLENDİRME/NOTLAR

Kuzeykent Mah. Kayın Sk. No:9 37150 / KASTAMONU
Tel.: +90 366 212 58 52 • Faks: +90 366 212 58 55

bilgi@kuzka.gov.tr | www.kuzka.gov.tr

Kalkınma Ajansı Yayınları Bedelsizdir, Satılamaz

TC_KUZKA TC KUZKA tc_kuzka TC KUZKA